

**Kisebbségpolitika
Szlovákiában**

21-27. oldal

**Összefogás
kisiskoláinkért**

30-33. oldal

**Az ifjúságé
a jövő?**

48-50. oldal

www.onkormanyzas.sk

III. ÉVFOLYAM, 3. SZÁM, 2013. szeptember

ÖNKORMÁNYZATI SZEMLE

7-15. oldal

**Válaszúton
az önkormányzati
demokrácia**

III. Önkormányzati Szabadegyetem FELHÍVÁS

A Pro Civis Polgári Társulás és az általa működtetett Szlovákiai Magyar Önkormányzati Intézet az idén is megszervezi az Önkormányzati Szabadegyetemet. A rendezvényre **2013. október 10-13-án** kerül sor a Nagymegyeri Városi Művelődési Otthonban.

A III. Önkormányzati Szabadegyetem előzetes műsora:

Október 10., csütörtök

- a résztvevők érkezése, elszállásolása, vacsora
- kötetlen beszélgetés meghívott vendégekkel: Az ifjúság és a sport helye és szerepe az önkormányzatok életében

Október 11., péntek

- Az SzK Kormánya és a Szlovákiai Városok és Falvak Társulása közös Memoranduma: Spórolni – de hol és miből? Az önkormányzatok jog- és hatáskörei finanszírozásának nyitott kérdései
- Az önkormányzatok átruházott feladatai a szociális szolgáltatások nyújtásában
- Az önkormányzatok és az információ-szolgáltatás kötelessége: Élnek és visszaélnek a joggal A polgárok folyamatos informálásának lehetőségei
- Az új közbeszerzési törvény és az önkormányzatok lehetőségei
- Az önkormányzatok fejlesztési az EU 2014-2020-as programozási időszakában
- A határmenti fejlesztési programok a magyar-szlovák kormányközi egyezményben

Október 12., szombat

- Autonómia-elméletek Európában – az Európa Tanács kisebbségvédelmi dokumentumai
- Autonómia-modellek és az önrendelkezés gyakorlata az Európai Unió tagországaiiban
- A kisebbségi autonómia és a közigazgatás rendszere
- A kisebbségek önrendelkezése a kultúra és az oktatás terén
- Területi elvű autonómiák és a gazdasági öngazgatás
- A perszonális autonómia és kollektív jogok

Október 13., vasárnap - Az Önkormányzati Szabadegyetem zárása – kötetlen találkozók, hazautazás

A Pro Civis Polgári Társulás és a Szlovákiai Magyar Önkormányzati Intézet **a résztvevők számára szállást és étkezést biztosít a nagymegyeri fürdő területén.** A rendezvényen polgármesterek, helyi és megyei önkormányzati képviselők és önkormányzati alkalmazottak vehetnek részt. Részvételi díj a tábor teljes idejére 5 euró.

Jelentkezni lehet a procivis@procivis.sk elektronikus postacímen avagy levélben: Pro Civis, 930 40 Štvrtok na Ostrove, Mýtne nám. 1 címen 2013. október 4-éig. További információk: 0918/423 569-es mobilszámon.

Tartalom

Sérül a helyi és regionális önkormányzatok szuverenitása?	4
Válaszúton az önkormányzati demokrácia	7
Decentralizáció az Európai Unióban	16
Kisebbségpolitika Szlovákiában 2012-ben	21
Kassa – Európa Kulturális Fővárosa 2013	28
Összefogás kisiskoláinkért	30
Az önkormányzatok gazdasági feladatai	33
Ajánlás a fiatalok közéletben való részvételéről	36
Cserkészek régen és ma	44
Tényleg az ifjúság a jövő?	48
Pereden támogatják a fiatalok kezdeményezését	51
Gömörből tömegével vándorolnak el a fiatalok	53
Autonóm módon létezni és alkotni	57
Támogatás és kezdeményezés	60

vegyük komolyan

Ha komolyan vesszük alkotmányunk egyik alapkitételét, amely szerint minden hatalom tőlünk - a polgároktól - származik, s azt is, hogy ezt a hatalmat választott képviselőinken keresztül gyakoroljuk, november új esélyt ad valamennyiünknek formálni holnapunkat.

Dagályos a szöveg? Netán propagandisztikus? Lehet, de csak akkor, ha lemondunk arról, hogy jogérvényesítő magatartással, valódi polgárként éljünk. Csak akkor, ha törvényből fakadó kötelességeink teljesítésének ellenértéként nem várjuk el azt, hogy szabadon kiélhessük és élvezhessük törvényből fakadó jogainkat.

Természetesen a közelgő megyei választások kapcsán elmélkedem, s miközben tudom, hogy vannak politikusok, akik a regionális önkormányzatokat legszívesebben megszüntetnék, és sok olyan újságíró is, aki – számomra érthetetlen módon – fanyalgásával erősíti ezt a szándékot, egyszersmind rombolja a demokrácia eme jelentős intézményrendszerének a hitelét, állítom: a polgárok komoly esélye befolyásolni mindennapjaik minőségét a november 9-ére kiírt választás.

Ne feledjük: a nyolc regionális önkormányzatunk több százmillió euróval gazdálkodik, döntéseiktől pedig – egyebek mellett – az is függ, milyen utakon közlekedünk településeink között, miként készítik fel gimnáziumaink gyermekeinket az egyetemi képzésre, vagy szakközépiskoláink ataljainkat a munka piacára, milyen egészségügyi ellátásban részesülünk Dunaszerdahelytől Királyhelmecig megyei kórházainkban, ahogy a szociális szolgáltatások színvonala is nagyrészt a kerületi képviselőtestület döntéseinek a függvénye.

Mert ha elfeledjük és nem élünk annak lehetőségével, hogy a tőlünk származó hatalom gyakorlásával megbízott képviselőket novemberben szavazatunkkal magunk válasszuk ki, annak esélyét teremtjük meg, hogy a százmilliókról tőlünk teljesen független emberek döntsenek. A megyei választójogi törvény ugyanis nem szab részvételi arányt a választások sikerességéhez, a testületek akkor is felállnak, ha a polgárok nagy többsége otthon marad. Akkor is, ha – ad absurdum – a jelölteknek csak a szűk családi köre járul az urnához. Ha ezt megengedjük, ne csodálkozzunk, ha a rólunk szóló döntések sógor-komasági alapon születnek majd.

Ezért mondom – dagály és a propaganda szándéka nélkül -, hogy vegyük komolyan polgári voltunkat, az alkotmányban rögzített hatalmunkat, és minden fanyalgás ellenére járuljunk az urnához novemberben!

Öry Péter

Sérül a helyi és regionális önkormányzatok szuverenitása?

Augusztus 20-án tanácskozott a Szlovákiai Városok és Falvak Társulásának Tanácsa a helyi önkormányzatok idei költségvetése alakulásának kérdéseiről, a 2014 – 2016-os költségvetési előirányzatokról, a takarékosági lehetőségekről és annak korlátairól. Újabb ez a szervezet is kénytelen szembesülni a „röla, nélküle” meghozott döntések gyakorlatával.

A tanácskozás bevezető részén megjelent a miniszterelnök, Robert Fico, és beszédet mondott. Pozitívan értékelte a kormány és Szlovákiai Városok és Falvak Társulása (SzVFT) vezetőinek együttműködését a közkiadások konszolidálása terén, melyet alapvetőnek tart Szlovákia fenntartható fejlődése érdekében. Vázolta a kormány gazdasági, pénzügyi stabilizációs és konszolidációs elképzeléseit az elkövetkező évekre vonatkozóan is. Felszólította a városokat és falvakat, hogy teljesítsék kötelezéseiket, melyeket a kormány és a társulás költségvetési fegyveletről szóló Memoranduma tartalmaz. Reményét fejezte ki, hogy az önkormányzatok hiánytalanul teljesítik a Memorandumba foglaltakat, s nem lesz szükség arra, hogy a kormánynak kelljen fellépnie a pénzügyi konszolidációt végre nem hajtó önkormányzatok ellen. A közkiadások hiányának 3 százalék alá történő csökkentéséből Fico szerint ki kell venni a részüket a helyi és kerületi önkormányzatoknak is, mert „nem úgy van az, hogy van az állam és vannak a városok és falvak, de semmi közük egymáshoz. A pénzsomag közös, nem lehet szétválasztani. A mi közös forrásainkról van szó, és a mi közös köteleységünk úgy bánni vele, hogy teljesítsük nemzetközi kötelezettségünket” – szögezte le a kormányfő, hozzátéve, hogy a közkiadások csaknem 15 százalékat a városi és falusi költségvetések alkotják. A költségvetési hiány augusztus végén 3,05 százalék volt, amiért a kormányfő azt a hozzávetőleg 300 helyi önkormányzatot tette felelőssé, amely nem tartja magát az SzVFT által aláírt Memorandumhoz. **Robert Fico megismételte a nyilvánosan már többször elmondott fenyegetését, hogy amennyiben a vonakodó önkormányzatok**

Szlovákiai Városok és Falvak Társulásának Tanácsa

nem hajtják végre a kormány takarékosági elvárásait, a jövő évben elvonja költségvetésükből azt az összeget, amellyel úgymond idén többet költenek. Kilátásba helyezte, hogy a 2000 lakosnál nagyobb települések esetében októbertől megkövetelik majd a részletes és folyamatos kimutatásokat költségvetésük alakulásáról, hogy az ország költségvetési hiányát megfelelő mederben tudják tartani. Jelezte: tárgyalni akar a szervezettel, hogy ezek a települések is ellenőrzés alatt tartsák költségvetésüket, s nem úgy nézzen ki, hogy a kormány ultimátumot ad vagy diktálni akar nekik. Egyértelművé tette azonban, hogy a kormány célkitűzéseiből nem enged.

Takarékoskodjon jobban a kormány!

A tanácskozás vitájában – amelyen a kormányfő már nem vett részt – a felszólalók elmondták: a közkiadások konszolidálását elsődleges feladatnak tartják az önkormányzatok is, hosszú távon takarékoskodnak, szem előtt tartva lehetőségeiket és törvényi kötelezéseiket. Egyértelműen visszautasították a kormány azon vádjait, hogy nem teljesítenek maximális mértékben annak érdekében, hogy a Memorandumba foglaltakat teljesítsék. **Bírálták a kormány azon szándékát, hogy selektív módon kívánja büntetni azokat az önkormányzatokat, amelyek úgymond nem konszolidálnak kellő mértékben, és arra figyelmeztettek: ilyen jogköre a kormánynak nincs, semmilyen törvény nem mondja ki,**

nem teszi lehetővé számára, hogy beavatkozzon a város vagy falu gazdálkodásába egy olyan szerződés alapján, amelyet nem az érintett város vagy falu kötött meg és írt alá. Leszögezték: az önkormányzatok mindig is felelősen gazdálkodtak és gazdálkodnak, a valóság jobb képet mutat, mint a költségvetés, amit alátámaszt az SZK Pénzügyminisztériumának módszertana szerint 445 kockázatos település esetében megvalósult havi rendszerességű átvilágítás is. Nem zárható ki ugyan, hogy egyes önkormányzatok objektív okokból nem tudnak eleget tenni a Memorandumba foglaltaknak, az általánosítás azonban nem helytálló. Az SZVFT egyeztetni akar a pénzügyi tárccal a megtakarításokat érintő számításokról, mert a kormány által elmondottak egyáltalán nem egyeznek a társulás tapasztalataival. A városokban és falvakban a helyzet lassan tarthatatlanná válik, a hosszú távú takarékoskodás és a jövedelmek folyamatos csökkenése – a csökkenő adóbevételek miatt – a városok és falvak, a régiók fejlődésének stagnálását idézi elő, rohamosan csökken a lakosság életminősége. **Az SZVFT Tanácsának tagjai javasolták, hogy a kormány saját költségvetési tételeiben keresen forrást további megtakarításokra, mert a statisztikai kimutatások szerint is azokban kereshetők tartalékok e célra, az önkormányzatokhoz fűződő viszonyában pedig térjen vissza a partneri párbeszédhez, s a megoldásokat a városok és falvak lakóinak érdekeit szem előtt tartva keresse, tudatosítva, hogy a polgármesterek és a képviselők nekik nyújtanak szolgáltatásokat, nem**

öncélú „felsőbbsegi” a településnek.

A Tanács kötelezte a társulás hivatalát, hogy a pénzügyminisztériumtól kérje ki a módszertani útmutatót a városok és falvak költségvetési eredményeinek ESA 95 szerinti kiértékeléséhez. (Az SZVFT a kormánnyal megkötött egyezségben azt vállalta, hogy az önkormányzatok költségvetésükben 10+5 százalékos – dologi kiadások + személyi kiadások/bérlőköltségek – lefaragást hajtanak végre 2013-ban.) Tagszervezeteit felszólította, hogy aktívan mutassák be a sajtóban és médiában hozzájárulásukat a közpénzek konszolidálásához, a 2013-as költségvetési hiány teljesítéséhez. Kérte az önkormányzatokat is, hogy e cél elérése érdekében tegyenek meg minden szükséges lépést.

Pénzügyi kilátások 2016-ig

A pénzügyminisztérium 2013. augusztus 12-én egyeztetett az SZVFT vezetőivel a 2014 – 2016-os költségvetési tervezetről. Az elképzeléseket a tanácsülésen Vladimír Baján alelnök terjesztette elő, kifejtve meggyőződését, hogy a tervezet a városok és falvak vonatkozásában irreális, ezért azt a Szlovákiai Városok és Falvak Társulásának el kell utasítania.

A tervezet ugyanis fiktív jövedelmekből indul ki, például községi vagyon eladásából származó bevételekből, és egyáltalán nem válaszolja meg azt a kérdést, hogy mi történik a korábbi években felhalmozott költségvetési többlettel. Felfoghatatlan számára az is, minek alapján szab felső határt 3 évre a bérlőköltségekre vonatkozóan a kormányzat anélkül, hogy figyelembe venné például a pedagógusbérek emelkedését. A tőkekiadások és a várt gazdasági teljesítmény 2014-2016-ra beütemezett jelentős csökkenése megbénítja az önkormányzatokat és lehetetlenné teszi törvényi köteleességeik teljesítését is.

A pénzügyminisztérium a júniusi 2014-2016-os adóbecslésből indul ki a bevételek esetében, a kiadásokat tekintve a 2013-as költségvetést veszi alapul mind a települési, mind a megyei önkormányzatok esetében. A személyi kiadások 2013-as szinten maradnak, megnövelve az oktatásügyi alkalmazottak 5 százalékos béremelésének összegével. A tervezet 2014-ben a települések esetében 3 944 111 eurós összbevéttel és

3 538 418 eurós összkiadással számol, ami a bevételi és tranzakciós költségek levonása után összesen 29 693 euró többletet jelent. A tanácsülés a jelentést tudomásul vette, de elutasította a 2014 – 2016-os költségvetési tervezetnek ezt a formáját.

Jogkörök kellenek, nem kötelességek

Foglalkozott a tanácsülés a helyi és regionális önkormányzatokat érintő új törvényjavaslatokkal is. Megvitatta a hulladékgazdálkodási törvény alapelveit, a választójogi törvényjavaslatot és a szociális jogszabály-tervezeteket. A Tanács szerint a készülő új hulladékgazdálkodási törvény épp a jelenlegi szabályozás rendszerhibáit nem küszöböli ki, ezért szükséges, hogy modell értékű hulladékgazdálkodási rendszert hozzon létre, meghatározva a rendszer minden szereplőjének jogait és kötelességeit, felelősségét, valamint a köztük kialakítandó felügyeleti rendszereket is. A „hulladéktermelő fizet” alapelven kívül meg kell határozni a piacsabályozás mértékét, a szabályozó mechanizmusokat, a hulladékhoz kapcsolódó tulajdonjogi viszonyokat, a hulladékfajtákhoz való viszony általános jellemzőit. A kommunális hulladék kezelésével kapcsolatos javaslatok mellett az SZVFT megfogalmazta elvárásait a saját ingatlanukon hulladékot elhelyező jogi és természetes személyek kötelességeivel kapcsolatosan is.

A választójogi törvény és választási kampány kapcsán az SZVFT elküldte elvi jelentőségű észrevételeit a társadalmi vitába, ezeket azonban figyelmen kívül hagyta a belügyminisztérium. A Tanács kötelezte a szervezet vezetését, hogy kezdeményezzen tárgyalásokat javaslatáról a belügyminisztérium és a parlament képviselőivel.

A szociális szolgáltatásokról, a szociális segélyezésről és a 2014-es minimálberről szóló törvényjavaslatokkal kapcsolatos egyeztetésen az SZVFT vezetői részt vettek, javaslataikat is előterjesztették, de észrevételeiket figyelmen kívül hagyták, illetve az eredetileg elfogadott javaslataikat a törvény véglegesítése során megváltoztatták. A törvényjavaslat továbbra sem kezeli az önkormányzatoknak azt az elvi kifogását, hogy a szociális szolgáltatások területén a jogszabályok ne kötelessé-

geket rójanak ki az önkormányzatokra és megyékre, hanem –összhangban az Európai Helyi Önkormányzati Charta rendelkezéseivel, a közigazgatás decentralizációjának és a pénzügyi decentralizációnak az elveivel – világosan fogalmazzák meg a hatásköreiket.

Az SZVFT szempontjából a törvényjavaslat de facto az átruházott állami hatáskörök kombinációja, és kötelességeket határoz meg a települési önkormányzatoknak a szociális szolgáltatások terén meghatározott terjedelemben anélkül, hogy szám-szerűsítene ezek pénzügyi kihatásait a városok és falvak költségvetéseiben. Tovább mélyíti az ellentétet a jogok és kötelességek tekintetében az egyén, a család, a közösség, a község, a megye és az állam között, és fokozza a szociális szolgáltatások fenntarthatóságának és kivitelezhetőségének kockázatát a települések esetében.

Teljes mértékben hiányzik a törvényjavaslatból az önkormányzatiság elve, amely lehetőséget jelent (nem kötelességet) a szükségletek kielégítésének helyi igényekhez és formákhoz történő hozzáigazítására, beleértve a helyi hagyományokat, lehetőségeket, személyi, szervezeti és térbeli lehetőségeket.

A törvényjavaslat továbbra is kötelezően előírja a rászoruló személy ellátásának 60 napon belüli biztosítását, ami meghaladja az önkormányzatok lehetőségeit.

A törvényjavaslat új kötelességeket is kiro a városokra és falvakra, például közösségi központok létrehozását és kötelező finanszírozását. Az SZVFT szerint az állam ezzel a lépésével az anyagi szükséghelyzetben élőkért is az önkormányzatokat teszi felelőssé, mert a szociális segélyek és támogatások pénzügyi fedezete elégtelen. Az SZVFT álláspontja szerint akkor, amikor a közkiadásokat konszolidálni kell, s eleve kevesebb pénzből kell nem kis összegeket megspórolniuk az önkormányzatoknak, elfogadhatatlan, hogy további, jelentős kiadásokkal járó feladatokat hárítson át rájuk a kormány. A szociális segélyezési rendszer ugyanis központi feladat, nem önkormányzati kompetencia.

Csalódás az SZVFT számára, hogy a törvényjavaslat nem tartalmaz olyan kitételt, amely a szociális szolgáltatások

keretében nyújtott gondozószolgálat előtt megnyitná az egészségbiztosítási forrásokból történő finanszírozást is. Ez a szolgáltatás gyakran kórházi ellátást igénylő betegek otthoni-intézményi gondozását jelenti, mégpedig hosszú távon, szakképzett egészségügyi személyzettel, ideje lenne hát az egészségbiztosítás eszközeit is bevonni a finanszírozásukba.

Elutasítják azt az elképzelést, hogy a városok és falvak saját költségvetésük rovására legyenek kötelesek hozzájárulni a magán szociális intézmények fenntartási költségeihez, amennyiben a település valamely lakosa úgy dönt, hogy magán szociális költségeit nem képes fedezni. Az ilyen finanszírozási modell veszélybe sodorná, hogy a községek az eredeti hatásköreikbe tartozó közszolgáltatásokat el tudják látni. Felhívták a figyelmet arra is, hogy az állami pénzbeli hozzájárulásnak a páciens ráutaltsága szerinti folyósítása akkora bevételcsökkenést fog jelenteni a szociális intézményeknek, hogy veszélybe kerül eddigi színvonaluk vagy akár a létük is.

A szociális segélyek közmunkához kötését elvben üdvözik a városok és falvak, ragaszkodnak azonban ahhoz, hogy elegendő munkavégzési lehetőséget is biztosítsanak a ráutaltaknak, s a rendszer teremtsen meg a járulékos költségek fedezetét is (munkaruha, munkaeszköz, munkabiztonsági felszerelések, munkavezető költségei stb.). A község mint olyan ezeket nem tudja felvállalni, mivel a szociális segélyezés teljes egészében központi állami feladat. Az önkormányzat csak közreműködő személy lehet a folyamatban, nem annak köteles végrehajtója. A közmunkák szervezése és biztosítása így csak átruházott államigazgatási feladat lehet. A szervezet a közmunkák megszervezésére kiválasztott szubjektumok körének bővítését is javasolja (főként állami vállalatokkal), hogy aki dolgozni akar, munkához juthasson.

Válaszúton a decentralizáció

A közigazgatási reformmal kapcsolatos elképzelések és elvi álláspontok előkészítésének folyamatáról is beszéltek a tanácskozáson. A hatékonyság, az aprófalvak helyzete, a társult községek alkotmányos és gazdasági problémái, a

regionális társulásokkal való együttműködés témaköre szerepelt az anyagban, melyet a tanácsülés tudomásul vett, ahogyan a következő hétéves időszak 5 operatív programjának tervezetét is.

Az SZVFT külkapcsolatainak alakulásáról szóló beszámoló, melyet Milan Muška alelnök tartott, felhívta a figyelmet arra, hogy EU-szerte egyre gyakrabban nyúlnak a centralizáció eszközeihez a nemzeti a kormányok a válság ürügye alatt, a helyzet komolysága miatt az Európai Települések és Régiók Tanácsa, valamint az Európa Tanács Helyi és Regionális Önkormányzatainak Kongresszusa november 26-ára tanácskozást hívott össze „Válaszúton a decentralizáció” címmel Strasbourgba. Ennek célja a kialakult helyzet áttekintése az európai helyi és regionális önkormányzatok függetlensége és demokratikus működése szempontjából. Az SZVFT Tanácsa határozatában is javasolja, hogy a tanácskozáson minél több önkormányzat vegyen részt.

Az Európa Tanács Helyi és Regionális Önkormányzatok Kongresszusa, valamint az Európai Települések és Régiók Tanácsa (CEMR) hármas évfordulót is ül, erre utal a rendezvény címében szereplő három évszám: „1953-1988-2013: válaszúton a decentralizáció”. 2013-ban emlékezünk meg az Európai Települések Tanácsa által 1953-ban elfogadott Szabad Városok és Falvak Európai Chartája megszületésének 60. évfordulójáról és az Európa Tanács Helyi Önkormányzati Chartája életbe lépésének (1988) 25. évfordulójáról. A két charta azzal a céllal született, hogy biztosított legyen a helyi önkormányzatok függetlensége és szabadsága a szubszidiaritás elve alapján, valamint az önkormányzati demokrácia nélkülözhetetlen szerepének megőrzése érdekében.

„Napjainkban – elsősorban a pénzügyi, gazdasági és szociális válság függvényében – annak vagyunk tanúi, hogy veszélybe került a helyi önkormányzatok politikai, igazgatási és pénzügyi függetlensége. A nemzeti kormányok – a költségvetés konszolidálásának a szándékával – a teljes közigazgatásra vonatkozó pénzügyi fegyelmet írnak elő és csökkentik a kiadásokat. És bár nem minden, a helyi és regionális önkormányzatokat érintő reform indoka a gazdasági válság, egyes nemzeti kor-

mányok a központosítás útjára léptek, illetve olyan decentralizációs folyamatokat indítottak el, amelyekben belül a közigazgatás feladatainak ellátásához szükséges pénzforrásokat nem biztosítja a központi hatalom” – áll a november 26-ai konferencia szervezőinek felhívásában.

A konferencia szervezői megállapításai és tapasztalataik alapján a novemberi találkozón értékelni kívánják az önkormányzati demokrácia fejlődésének és a helyi önkormányzatok függetlenségének alakulását az elmúlt hatvan év során, elemezni szándékoznak az Európában az elmúlt években megvalósított területi-közigazgatási reformokat a Helyi Önkormányzatok Európai Chartájában megfogalmazott elvek tükrében. Arra is készülnek, hogy a résztvevők közös nyilatkozatot fogadnak el a tapasztalt központosító törekvések ellen, egyszersmind felvázolják az önkormányzati demokrácia és az önkormányzatok függetlensége megerősítésének a lehetőségeit Európában.

A szervezők meghívó levelükben négy kérdéskört fogalmaztak meg, amelyre válaszokat várnak a tanácskozáson:

1. Milyen a decentralizáció helyzete Európában? Alapja maradt a helyi demokrácia az európai demokratikus rendszernek?
2. Milyen helyzete van a helyi demokráciának a válsággal sújtott Európában? Megváltozott a hatalommegosztás rendszere a központosító tendenciák következtében? Milyen módon lehet ilyen körülmények között védeni és fejleszteni a helyi demokráciát?
3. Összehangolható-e a lokális és a globális szempont, lehetséges-e a decentralizáció a globalizáció idején?
4. Miként lehet megőrizni a helyi és a regionális önkormányzatok hozzájárulásának hatékonyságát a nemzeti és európai politikák alakításához? Hogyan lehet megerősíteni a partneri viszonyt a nemzeti kormányok és a helyi önkormányzatok között a közszolgáltatások biztosításának keretein felül?

Csupa megválaszolendő kérdés ez tér-ségünkben, de szűkebb pátriánkban is.

VÁLASZÚTON AZ ÖNKORMÁNYZATI DEMOKRÁCIA

Robert Fico kormányfő a Szlovákiai Városok és Falvak Társulása májusi közgyűlésén bírálta az önkormányzatokat, amiért nem vagy csak kismértékben, elégtelen arányban spórolnak, vagyis nem tartják be a szlovák kormány és a Társulás Elnöksége között megkötött **Memorandumot** a felelős költségvetési magatartásról, amely 10 százalékos megtakarítást irányoz elő az önkormányzatoknak, hogy az állam teljesíteni tudja nemzetközi vállalását, amely szerint az idén a költségvetési hiány 3 százalék alatt marad.

A kormányfő ugyanezt a vádat megismételte a Szlovákiai Városok és Falvak Társulása Tanácsának augusztus 20-ai ülésén is, ám már nemcsak „kérte” az önkormányzatokat a Memorandum betartására, meg is fenyegette őket. A kormány a jövő esztendőben kénytelen lesz „**szelektív módszert**” alkalmazni azokkal a településekkel szemben – mondta Robert Fico -, amelyek nem tartják be a Memorandum szerinti vállalásukat, ami azt jelenti, „jövőre annnyival kevesebb pénzt kapnak, amennyivel kevesebbet spóroltak meg a kelletténél az idén”.

A Társulás közgyűlésén azonban **mást is elmondott a szlovák kormányfő**: a kerületi önkormányzatok jövőjéről beszélt „szkeptikusan”, mondván, a polgárok nem érdeklődnek a kerületi önkormányzatok munkája iránt, keveset tudnak róla, munkájuk nem hatékony, sok van belőlük. A kormánya ezért arra készül, hogy az őszi választások után társadalmi párbeszédet kezdeményez a közigazgatási-területi elrendezés reformjáról, a cél pedig az, hogy **a jelenlegi nyolc önkormányzati kerület helyett három legyen, valamint Pozsony önálló, fővárosi rangot kapjon.** Vagy-

is: Robert Fico vissza szeretne térni az 1989 előtti kerületi rendszerhez. Ezen felül azt is elmondta, **a kerületi önkormányzatok döntéshozatalába be kell kapcsolni az államigazgatást konkrét személyi képvisellel.**

Alig két hónappal azt megelőzően, hogy Robert Fico elmondta beszédét a Szlovákiai Városok és Falvak Társulásának közgyűlésén, **2013. március 19-21-én tartotta plenáris ülését az Európa Tanács Helyi és Regionális Önkormányzatok Kongresszusa (CLRAE), amely úgy látja**, „Napjainkban – elsősorban a pénzügyi, gazdasági és szociális válság függvényében – annak vagyunk tanúi, hogy veszélybe került az önkormányzatok politikai, igazgatási és pénzügyi függetlensége. A nemzeti kormányok – a költségvetés konszolidálásának a szándékával – a teljes közigazgatásra vonatkozó pénzügyi fegyelmet írnak elő és csökkentik a kiadásokat. És bár nem minden, a helyi és regionális önkormányzatokat érintő reform indoka a gazdasági válság, egyes nemzeti kormányok a központosítás útjára léptek, illetve olyan decentralizációs folyamatokat indítottak el, amelyeken belül a közigazgatás feladatainak ellátásához szükséges pénzforrásokat nem biztosítja a központi hatalom”.

Ezért az **Európai Települések és Régiók Tanácsával (CEMR)** közösen **Válaszúton a decentralizáció** címmel konferenciát szervez 2013. november 26-án Strasbourgban, amelyre nyilvános felszólításban hívták meg minden ET-tagország önkormányzati választott politikusát a jelenség elemzésére és a kiűtkeresésre.

Alig egy hónappal Robert Fico beszédét megelőzően, 2013. április 12-én tanács-

kozott az **Európai Unió konzultatív testülete, a Régiók Bizottsága, amely Decentralizáció az Európai Unióban és a helyi és regionális önkormányzás szerepe az uniós politikák kialakításában és végrehajtásában** címmel értékelt és fogalmazott meg ajánlásokat a regionalizmus erősítése céljából. A dokumentum szerint a Régiók Bizottsága „nagy figyelemmel szemléli, hogy a jelenlegi pénzügyi és gazdasági válság következményeivel összefüggésben nemzeti és európai szinten is egyre hangsúlyosabban jelenik meg a közéleti vitákban az illetékességi körök elosztása és főként a pénzügyi decentralizáció kérdése – gyakran azzal a téves feltételezéssel, hogy a szubnacionális szintek magatartása az egyik olyan tényező, amely az állami szintű költségvetési célok elérésének útjában áll, annak ellenére, hogy elsősorban a központi kormányzat felelős a válságért”.

A fentebb vázolt miniszterelnöki elvárásokról, települési önkormányzataink gazdasági helyzetéről, a regionális önkormányzatok átalakulásának lehetőségeiről és az önkormányzatisággal kapcsolatos nemzetközi aggályokról kérdezte lapunk Dél-Szlovákia néhány jeles kommunális politikusát, **Balkó Róbertet, Kolon polgármesterét, a Szlovákiai Városok és Falvak Országos Tanácsának tagját, Hájos Zoltánt, Dunaszerdahely polgármesterét, a Nagyszombati Kerületi Önkormányzat képviselőjét, Horváth Árpádot, Gúta polgármesterét, a Nyitrai Kerületi Önkormányzat képviselőjét, és Zachariás Istvánt, Szepsi polgármesterét, a Szlovákiai Városok és Falvak Társulása Országos Tanácsának a tagját, aki Szlovákia képviselőjében tagja Régiók Bizottságának is.**

Kételyek és elképzelések

- Robert Fico kormányfő a Szlovákiai Városok és Falvak Társulása idei májusi közgyűlésén és a Társulás Tanácsának augusztusi ülésén is számon kérte a megjelenteken, s rajtuk keresztül a települési önkormányzatokon, hogy nem tartják be a felelős költségvetési magatartásról szóló Memorandumot, nem spórolnak eleget. Valóban felelőtlenül gazdálkodnak az önkormányzatok? Van egyáltalán spórolási lehetőség, s ha igen, hol – ha figyelembe vesszük, hogy a személyi jövedelemadóból befolyt költségvetési bevétel immár öt éve folyamatosan csökken, az önkormányzatok pedig abból kapják bevételeik jelentős részét adóhányadként.

Zachariaš István

Zachariaš István - Ezt a kérdést, miszerint tényleg felelőtlenül gazdálkodunk-e, mi is feltettük önmagunknak a Szlovákiai Városok és Falvak Társulásának (SZVFT) Tanácsában, és úgy gondolom, meg is adtuk rá a választ. És arra a kérdésre is megtaláltuk a választ, hogy ha a kormány komolyan gondolja a konszolidációt, és nagyon meg akarja tartani a köz költségvetés deficitjét, akkor hol kellene elsősorban kereskednie.

Az SZVFT egy nagyon komoly elemzést dolgozott ki, összevetve az önkormányzatok évek óta tartó spórolását, a mostani krízis alatt tanúsított viselkedését az ugyanabban az időszakban kimutatható kormányzati, illetve államigazgatási viselkedéssel. Olyan ez az egész rendszer, mint egy lufi: ha itt nyomom meg, akkor itt dudorodik ki, és fordítva. Nem lehet az egészet egyetlen számmal jellemezni, mint ahogy a kormányfő

sem állíthatja egy szám hangsúlyozásával, hogy a községek felelősek mindeért. Nem szabad megfélemlíteni arról, hogy a községeket minden újraalakult kormány spórolásra szólította fel, és a községek rendszerint ezeket a felszólításokat komolyan is vették. Addig, amíg az újra és újra alakuló kormányok mindig megpróbálták a maguk mintájára szabni az állam költségvetését, az önkormányzatok egyre mélyebbre süllyedtek a pénzügyi lehetőségeiket tekintve.

Nézzünk néhány valós számot, indokot, és kezdjük az elejéről. A 2008 – 2009-es években az állam megemelte az alkalmazottak és a kisvállalkozók nem adózatható jövedelmének mértékét, aminek az lett a hatása, hogy a községek bevétele több mint 200 millió euróval csökkent, hiszen a kedvezmény miatt a beszedett személyi jövedelemadó összege csökkent. Amikor nem vállaltuk az Ivan Miklóš pénzügyminiszter által javasolt ún. adómixet, mely a személyi jövedelemadó és az általános forgalmi adó együttes összegéből számolta volna ki az önkormányzatok juttatásának mértékét, akkor az önkormányzatok bevételeit meghatározó adóhányad újra lecsökkent 70,3 százalékról 65,4 százalékra, ami újabb 130 millió euróval csökkentette az önkormányzatok bevételeit. Ennek ellenére az önkormányzatok a 2011 – 2012-es években pozitív mérleggel zártak. Mindemellett a Memorandum aláírásával az önkormányzatok szerepet akartak vállalni a közpénzek deficitjének alakulásában, mivel tudjuk, ha az állam nem teljesíti a vállalt feladatot, akkor a jövőben sokkal drágább lesz mindnyájunk élete.

De nézzük a költségek alakulását, nézzük meg a számok tükrében, ki hogyan spórolt! Az analízis táblázataiból kiderül, hogy míg az önkormányzatok esetében 2008 és 2013 viszonylatában a községek összköltsége csak 0,6 százalékkal növekedett, addig az állami hivatalok esetében ez a növekedés 41 százalékot tesz ki. Ha a folyó kiadásokat nézzük, akkor is nagyon fura képet kapunk a községek és az állam összehasonlításában. Amíg a községek általános folyó kiadásai 2008 és 2013 viszonylatában 2,8 százalékkal nőttek, az állam esetében ez 34,5 százalék volt.

Fico vádaskodása ugye kezd kártyavárként összeomlani! És akkor még nem néztük meg azt a tételt, amit olyan sokszor próbálnak az önkormányzatok fejébe vágni, amikor a felelősségről, a spórolásról, illetve az önkormányzatok vezetőinek szociális érzékenységéről, illetve állítólagos érzéketlenségéről beszélnek. 2008 és 2012 viszonylatában a bérek az önkormányzatok esetében 3,8 százalékkal növekedtek, míg az állami szférában 33,9 százalékkal! Úgy gondoljuk, ez a számadat világosan megmutatja, ki és miként spórol és konszolidál, és hova kell irányítani a vádakat és a kérdéseket.

Ha mindezekhez a tényekhez hozzáadjuk, hogy hónapok óta mi, önkormányzatok azzal is diétára vagyunk fogva, hogy a nekünk törvényesen járó adóhányadok csak az 50-70 százaléka érkezik meg a községi költségvetésbe, hogy az oktatásügyi törvények értelmében az eredeti hatáskörökben miránk hárulnak a kifizetési köteleességek, melyekre nem kapjuk meg az állami támogatást, hogy folyamatosan gyarapodnak az olyan hatáskörök, amikhez nem kapjuk meg a törvényben garantált finanszírozási eszközöket, hogy közben olyan törvények születnek, amik elviszik az eddigi bevételeinket (pl. a kihágásokért kiszabott büntetések ez év elejétől az állami bevételt növelik). És ha hozzátesszük még, hogy a lakosság lélekszámát illetően a Statisztikai Hivatal és a pénzügyminisztérium sok esetben más-más adatokat mutat ki, mint amennyi a helyi lakosság-nyilvántartásban ténylegesen szerepel, ha figyelembe vesszük az állami hivatalok sorozatosan felszínre kerülő különböző gyanús praktikáit – amelyekről persze nem fog kiderülni az igazság, és még sorolhatnám –, akkor világos, hogy a községek az áldozatai ennek az egész folyamatnak, és annak az okát, hogy az állam nem teljesíti a vállalt feladatokat, nem a községekben kell keresni. Röviden: hazugság, hogy az önkormányzatok felelőtlen gazdálkodása okozza az állam problémáit.

Horváth Árpád - Én azt gondolom, semmiképpen sem mondhatjuk, hogy felelőtlenül gazdálkodnának az önkormányzatok. Biztosan vannak jól és kevésbé jól gazdálkodó önkormányzatok, de mint a kérdésből is kitént, az elmúlt öt év pénzügyi válsága egyaránt rányomta bélyegét kivétel nélkül a köz

Horváth Árpád

igazgatás minden szereplőjére, azon belül pedig mind a települések, mind a megyei önkormányzatok pénzügyi helyzetére. Bármit is állít a kormány vagy a pénzügyminiszter, cáfolhatatlan tény, hogy a települési önkormányzatok – vagyis a városok és falvak – számára folyósított adóhányad nagysága 2012-ben a 2007-es év szintjén állapodott meg. És mert ez az adóhányad a települések esetében az éves bevétel kilencven, de olykor – kisebb települések esetében akár - száz százalékot jelent, az infláció pedig mindenkit egyként súlyt, bizony, jelentős visszalépésről kell beszélnünk. És a helyzet romlik. A személyi jövedelemadó kiesése az idei évben újabb mélypontot jelent. Ennek alapján pedig a 2013-as év elemzésénél már azt is jól láthatjuk, hogy egy 10-ezres lélekszámú kisváros esetében, amilyen Gúta, ebben az évben az adóhányad 40 ezer eurós kiesést fog jelenteni a költségvetésből. Az pedig, gondolom, mindenki számára világos, hogy 2007-től 2013-ig a települések jogalanyi és jogalanyisággal nem rendelkező intézményeinél is emelkedtek a működési és személyi kiadások. Minél több ilyen intézménnyel rendelkezik egy település, annál inkább növekednek a kiadások, és ez a költségvetés stabilitását egyre jobban megbontja. Van-e hát lehetőség a spórolásra? Legyük őszinték: kell, hogy legyen. Állandó odafigyelést igényel a költségvetés minden egyes tétele az év minden napján, óvatosságnak kell lenni a szerződések megkötésénél, ideértve a hitelfelvételeket is. Érzékeny és fájó, de szükségszerű a bérek csökkentése, az árak és szolgáltatások rendelkezésének, a sport és a kultúra támogatásának a csökkentése. A recept azonban minden településen más és más, ebben van a

városi és községi hivatalok vezetőinek és az önkormányzatok képviselőinek az óriási felelőssége.

Hájos Zoltán

Hájos Zoltán - 2009-től, polgármester-ré választásom óta évente folyamatosan azzal szembesülök, hogy csökken az államtól kapott adóhányad nagysága. Míg ez a mutató 8 – 10 évvel ezelőtt olyan tendenciát mutatott, hogy a tervezetthez képest minden hónapban pluszpénzek érkeztek be az önkormányzatokhoz, a gazdasági válság miatt, sajnos, ez a helyzet megváltozott. A személyi jövedelemadóból befolyt összeg az államkasszában is kevesebb, hiszen stagnálnak a bérek, miközben egyre kevesebben dolgoznak, adóznak, ennek megfelelően az önkormányzatoknál is kevesebb pénz jelenik meg. A kormányzat ilyen körülmények között arra kéri az önkormányzatokat, hogy spóroljanak, holott az említett okok miatt csökkenő bevételekkel szemben az önkormányzatok kiadásai minden évben nőnek, hiszen az infláció miatt a város működtetésének rezsiköltségei, a villany-, a víz- és a gázzsámlák is egyre magasabbak. A helyzet oda fajult, hogy az önkormányzatoknak alig vannak lehetőségeik nagyobb beruházásokra – de ez alapvetően a városokra, illetve nagyobb településekre vonatkozik. Mert a kisebb települések esetében, ahol a lakosságszám miatt eleve alacsonyabb a személyi jövedelem alapján hozzájuk eljuttatott adóhányad, már a községi intézmények működtetése is veszélybe került. Az önkormányzat ugyanis, ha felelősségteljes gazdálkodást folytat, csak addig tud nyújtózni, ameddig a takarója ér. Dunaszerdahelyen a városi költségvetés mindig kiegyensúlyozott volt. Természetesen, voltak olyan idő-

szakok, hogy a tartalékalapból kellett felszabadítani bizonyos összeget, hogy ezt elérjük, de voltak olyan időszakok is, amikor a város mérlege pozitív volt. Tehát a városi mérleget mindig többlettel, vagy legalábbis nullszaldóval tudtuk zárni. A Fico-kormány most gondja van az európai uniós előírások betartásával, illetve az Európai Bizottságnak tett ígéretével. Ezért olyan intézkedésekhez kell nyúlnia, amelyek a polgárok szemében nem túlságosan népszerűek, mint például a szociális juttatások és egyéb segélyek lefaragása. Ez népszerűségvesztéshez vezethet, ezért a szlovák kabinet úgy gondolta, hogy a közszéfera konszolidációjába belevonja a megyei és a helyi önkormányzatokat, és ott akar spórolni. A már vázolt okok miatt azonban ez szinte lehetetlen, még akkor is, ha a városok esetében mindig akad valamilyen tartalék, de ez is elfogy egyszer. Egyébként is veszélyes az ilyen megszorításra épülő pénzügypolitika, hiszen a települések többségére már tegnap ráfértek volna a fejlesztések, ha azokat még ma sem tudják megvalósítani, milyen lesz a holnapjuk?

Balkó Róbert

Balkó Róbert - Tudni kell azt, hogy mindegyik településen más-más a kiindulási pont, mindegyik település más-más prioritásokat, fejlesztéseket és elveket fogalmaz meg az aktuális évre, illetve azon túl az elkövetkező két évre – hiszen köztudomású, az önkormányzatoknak az éves tervezésen túl három-éves, úgynevezett költségvetési víziót is el kell fogadniuk. Tehát nem elég megnézni a 2012-es esztendő, húzni egy vonalat és abból kiindulva nézni az elvárt öt, illetve 10 százalékos spórolási kvótát, hanem nagyobb távlatokban is gondolkodni kell. És eközben figyelem-

be kell venni egy szomorú tény: évek óta képtelen a pénzügyminisztérium pontos számokat közölni az éves tervek összeállításához az önkormányzatokkal. Egészen pontosan fogalmazva: minden évben folyamatosan csökken az előre jelzett adóhányad-bevétel, vagyis a különböző spórolási elvárásokkal kapcsolatban érdemes „tágabb értelemben” mérni az egyes számokat és a különböző mutatókat. Véleményem és a mérhető adatok szerint az önkormányzatok felelősségteljesen végzik munkájukat, és nem növelik az állam eladósodási mutatóját. A Szlovákiai Városok és Falvak Társulása által elkészített elemzés és összehasonlítás szerint a krízis kirobbanása óta a városok és falvak kiadásai 5,9 százalékkal, míg az egyes minisztériumok és az állami intézmények kiadásai 41 százalékkal emelkedtek. És még egy „apróság”: valahogy a kormányfő és a pénzügyminiszter megfélemedezik arról, hogy bár fogcsikorgatva, de a Szlovákiai Városok és Falvak Társulása elfogadta még azt is, hogy a személyi jövedelemadóból a települési önkormányzatokra eső adóhányad 70,3 százalékról 65,4 százalékra csökkenjen, ami abszolút számokban kifejezve 130 millió eurós plusz bevételt jelent az állami költségvetésnek! Az elmondottakból talán kiolvasható, hogy az én véleményem szerint hol kell keresni, hol lehet megtalálni a forrásokat az Európai Bizottságnak tett ígéret betartásához a költségvetési hiány lefaragására.

- A kormányfő ugyanakkor a spórolást nemcsak számon kérte, bizonyos értelemben meg is fenyegette a felelőtlenül gazdálkodó, nem spóroló önkormányzatokat, mondván, a kormány jövőre „szelektív” módon támogatja majd a településeket, annyival kevesebb pénzt kapnak, amennyit az idén nem sikerült megtakarítaniuk a kormány elvárása szerint. Milyen törvényes alapja van a kormányfő bejelentésének? Másként fogalmazva: nem csorbítja az önkormányzatok függetlenségét az ilyen kormányzati szándék?

Horváth Árpád – Nem látok semmiféle törvényes alapot arra, hogy akár a kormány, akár a pénzügyminisztérium akár csak egy centet is megvonjon az önkormányzatoktól egy olyan egyezmény alapján – nyilván a Szlovákiai Városok és Falvak Társulása által megkötött költségvetési felelősségről szóló

Memorandumra gondolok -, amelynek egyetlen települési önkormányzat sem a részese önálló jogi személyként. Amennyiben a kormány vagy a pénzügyminisztérium az érvényes jogszabályokat megkerülve bármelyik önkormányzattól megvonná a törvényes támogatást, bármilyen összeget önkényesen levonna az adóhányadból, a jogállamiság elleni legdurvább támadást követné el. És ez akkor sem jelentene felmentést a kormánynak, ha tudjuk, a válságos idők miatt szinte egész Európában felfedezhető a központi hatalmak részéről az önkormányzatok függetlenségét korlátozó intézkedések iránti fogékonyság. Nem véletlenül fogalmazta meg az Európai Unió konzultatív szerve, a Régiók Bizottsága idén tavasszal, hogy „aggodalommal tekint a helyi és regionális autonómia helyzetére egyes európai országokban, amely a helyi és regionális közigazgatás ésszerűsítése és fenntarthatósága érdekében megkezdett reformok következtében alakult ki. A jelenlegi gazdasági-pénzügyi válság során uralkodó gazdasági szempontok számos tagállamban a helyi és regionális autonómia demokratikus alapjainak torzulásához és az autonómia mélyreható károsodásához vezettek”. Miniszterelnökünk a felvázolt lépéssel nem „torzítaná” vagy „károsítaná” ezt az önállóságot, hanem egy pillanat alatt eltörölné. Erre nem kerülhet sor!

Zachariaš István - Nyilván a Memorandum aláírásakor a 2900 szlovákiai község más és más pénzügyi helyzetben volt. Lehetetlen egységes módon előírni ennyi községnek, hogyan, milyen ütemben konszolidálja pénzügyi helyzetét. Rengeteg község használja ki az európai uniós alapokat, amelyekhez az állam által kialakított szabályok értelmében hiteleket kell felvennie. Ezek helyzete, megvalósításának ütemterve nagyon különböző. Az európai uniós alapok hasznosítása nyilván pozitívum, hiszen fejleszteni, újítani a községekben szinte csak ezek segítségével lehet. Mégis: a felvett hitelek, végső soron az uniós alapok forrásainak felhasználása fékezi a konszolidációt, vagyis a községek ellen hat. Mi ennek a logikája? A konszolidáció ellen hat az átruházott hatáskörök kényszere is, mert ezekre nem kapjuk meg a törvény által meghatározott pénzügyi támogatást sem. A kormány most a községek gazdálkodását új kritériumrendszer alapján ítéli meg – ez az ESA 95-ös módszertan –,

ami a községek 29,2 millió eurós többletét egy csapásra 69,2 milliós veszteséggé változtatta.

Amikor áprilisban a Régiók Bizottsága tagjaként én is megszavaztam a „Decentralizáció az Európai Unióban és a helyi és regionális önkormányzás szerepe az uniós politikák kialakításában és végrehajtásában” című állásfoglalást, talán nem is gondoltam arra, hogy ennek megállapításai itthon ilyen hamar a kormány viselkedéséről, politikájáról szólnak majd. Az állásfoglalás éppen arra a veszélyre hívja fel a figyelmet, hogy néhány európai kormány a gazdasági krízisre hivatkozva megpróbálja centralizálni az élet különböző részeit, megpróbálja megnyirbálni az önkormányzatok függetlenségét, és a spórolás szükségességére hivatkozva „kézi vezérlés” alá vonni az önkormányzatok pénzügyi és más függetlenségét is.

Szóval jelenleg nem ismerek olyan törvényt, olyan mechanizmust, amely segítségével a miniszterelnök valóra tudná váltani fenyegetését. Tudom, hogy az általa felvillantott fenyegetés ellentmond az európai uniós gyakorlatnak, az európai ajánlásoknak, Európa politikusai ezektől a praktikáktól próbálják megvédeni az önkormányzatiságot és Európa polgárait. Mégis azt mondom, hogy realistiként, sok telet megélt önkormányzati politikusként, én is félttem a demokráciát, félttem az önkormányzatok függetlenségét, félttem önmagunkat a „Na Slovensku je to tak!” (Szlovákiában ez így van!) -féle gondolkodástól.

Balkó Róbert - Nem tudom, hogy a kormányfő mire alapozza ezen kijelentését. Minden ilyen szándék komoly beavatkozást jelentene az autonóm önkormányzásba, hiszen az adóhányad mértékét törvény írja elő, s elosztására is jogszabályi feltételek alapján kerül sor. Ez a jogszabály nem ismer „jó” és „rossz” településeket, márpedig a szelektív támogatás ilyen kategóriákra osztaná a településeket. Nem hiszem, hogy az önkormányzati rendszer, az önkormányzatok finanszírozása így ilyen formában működhetne – habár: ha a Szlovákiában uralkodó helyzetet nézem, itt majdnem minden lehetséges...

Hájos Zoltán - A kormánynak elsősorban és alapvetően munkahelyteremtő döntéseket kellene hoznia és olyan vállalkozói környezetet teremtenie, amely

a gazdaság fellendülését szolgálja és eredményezi, és amely által egyre több embernek lenne munkahelye, s ezek az alkalmazottak egyre nagyobb fizetést vihetnének haza, hogy a személyi jövedelemadóból jobban lehessen finanszírozni az önkormányzatokat. A kormánynak nem restriktív módon kellene a közpénzeket konszolidálnia, hanem fejlesztéseken kellene gondolkodnia, s nem azzal fenyegetőznie, hogy megváltoztatják a finanszírozási törvényt és majd restriktív módon fogják az önkormányzatokra kényszeríteni a központi kormány akaratát. Mert arra gondolni sem merek, hogy a jogász végzettségű kormányfő, aki a jobboldali kormányokat oly sokszor ostromozta a jogállamiság megsértésével, csak úgy, törvényes alap nélkül, szinte totalitarista módszerrel vonna meg támogatást az önkormányzatoktól!

- Egyébiránt: nem követett el hibát a Szlovákiai Városok és Falvak Társulásának Elnöksége, amikor a Memorandumot aláírta? Hiszen nem volt erre közgyűlési felhatalmazása, arról már nem is beszélve, hogy számtalan település – köztük városok – nem is tagja a Társulásnak. Hogyan kötelezhetik hát őket bárminemű, rajtuk kívül megköött egyszemély betartására?!

Balkó Róbert - Ott voltam a Szlovákiai Városok és Falvak Társulása Országos Tanácsának azon az ülésén, amelyen a Memorandumról, annak aláírásáról tárgyaltunk. Nagyon hosszú és tartalmas vita volt, pro és kontra véleményekkel. Így volt ez annak ellenére is, hogy ha a Memorandumot bárki elolvassa, láthatja, hogy egy ártalmatlan, alapvetően összefogást, közös felelősségvállalást és kölcsönös segítséget felvázoló rövid, két és fél oldalas dokumentumról van szó. S a vita után is adott volt két lehetőség: lehetett aláírni, vagy nem aláírni a nyilatkozatot. Szerintem egy picivel több érv szólt az aláírás mellett, ha más nem például az, hogy elfogadásával nyilvánította az SZVFT Tanácsa, hogy egy hullámhosszon van minden hazai és európai közösséggel és intézménnyel a krízissel szembeni harcban. De azt is mondhatnám, az aláírás mellett szólt az is, hogy ismerte a kormányfő populista vénáját, ha nem írtuk volna alá a Memorandumot, akkor miránk mutogatott volna. Mi, a polgármesterek és az önkormányzati képviselős-tületek lettünk volna élösködők, akikre

nehéz helyzetekben nem lehet számítani. Az más lapra tartozik – így utólag -, hogy szerintem az aláírás után még a kormánypárti vagy a kormánnyal szimpatizáló polgármesterek sem gondolták volna, hogy a mérni kívánt mutatókat a pénzügyminisztérium új rendszerben végzi majd el, ami által több számadatunk az ő olvasatukban mínuszos előjellet kap, de azt sem, hogy a viszonyítási alap nem az idej, hanem a 2012-es év lesz. Ez egy nagyon rövidlátó koncepció, mert ha valaki 2012-ben költekezett, s most 10 százalékkal visszafogja magát, akkor a pénzügyminisztérium szemében egy jól működő, azaz konszolidáló község, holott kiadásai meghaladják a korábban is fegyelmezett gazdálkodó, azonos nagyságú település kiadásait, amely viszont akár 9 százalékos megtakarítással is a „fegyelmezésre érdemesültek” listájára kerül. Ha pedig valaki 2012-ben azért spórolt, mert erre az évre tervezett bizonyos aktivitásokat, netán nagyobb beruházást, akkor az a község menthetetlenül „vörös számokban” látja magát. S ezt az egészet hatványozza még, hogy a Memorandum csak egy évre szól, azaz 2013. december 31-éig érvényes. Vagyis ez esetben is, mint sok minden másban, ebben az államban hiányzik a hosszabb távú koncepció és a fenntarthatóság.

Hájos Zoltán - A Szlovákiai Városok és Falvak Társulása autonóm szervezet lévén megtehetette, hogy aláírja a kormánnyal a Memorandumot. De azt is tudatosítani kell, hogy nem minden város és falu tagja ennek a társulásnak. Ezért azon települések nevében, amelyek nem tagjai, a társulás nem nyilatkozhat. Dunaszerdahely például nem tagja a Szlovákiai Városok és Falvak Társulásának, de a Szlovákiai Városok Uniójának sem. Hozzáteszem, hogy ez utóbbi ezt a konszolidációs tervet nem is támogatja.

Horváth Árpád - Lehet, hogy a Szlovákiai Városok és Falvak Társulása egyfajta utolsó menekülési útvonalként, a kormánnyal minden áron megtartandó jó viszony érdekében fogadta el ezt a Memorandumot. Az azonban biztos, hogy sem a kormány, sem a Társulás pénzügyi szakemberei nem mondhatták ki teljes biztonsággal, hogy ez az egyezés minden település számára tartható, teljesíthető lesz. Ma már tudjuk, hogy nem tartható. Mint polgármesternek és megyei képviselőnek, tudomásom van

róla, hogy az SZVFT és a kormány, illetve a pénzügyminisztérium is monitorozza a Memorandum teljesítését, csak remélni tudom, hogy az őszinte levelek és válaszok után hamarosan átértékelésre kerül a dokumentum tartalma mindkét fél részéről.

Zachariaš István - Az önkormányzatiság, a helyi és a megyei önkormányzatok egyaránt szerves részei az ország politikájának, a közigazgatásnak, részei annak az organizmusnak, ami az államot képezi. Így helyesnek tartom, hogy az önkormányzatoknak is részt kell vállalniuk az állam feladataiból, nem létezhetnek légüres térben, csak önmaguknak. Így azt is helyesnek tartottam, hogy részt akartunk vállalni a közpénzek konszolidálásának, az állami adósság kordában tartásának folyamatában. Ezzel nem is volt bajom a Memorandum elfogadása során, hisz tudom, ha ez nem sikerül, akkor megtörténhet, hogy jövőre drágább lesz a hitel, emelkednek az árak, Szlovákia kikerül a komfortzónából – nehezebb lesz élnünk mindannyiunknak.

Amiben nem hittem, és ami miatt én jómagam nem szavaztam meg a Memorandumot, az az őszinte szándék hiánya, a következmény nélküliség, amivel néhány politikus érvelni próbált, az a könnyed hangnem, amivel a pénzügyminiszter próbált minket egy tanácsülésen meggyőzni. Félttem tőle, hogy ez csapda, félttem attól, hogy a kormány – ha a terve nem sikerül - bűnbakot fog majd a Memorandumon keresztül keresni. Pontosan attól félttem, ami most rajzolódik ki a kormány és a Szlovákiai Városok és Falvak Társulása viszonyában. A miniszterelnök az utolsó tanácsülésen elmondta, hogy mennyire együtt akar működni a községekkel, az önkormányzatokat az állam egyik legfontosabb építőkövének tekinti, de a másik mondatában megfenyegette azokat, akik az állam szerint nem teljesítenek.

Az igazsághoz hozzátartozik az is, hogy a Memorandum ajánlasként került elfogadásra. Az SZVFT nem kötelezheti tagjait valaminek a betartására. A 2000 lakosúnál nagyobb községeknek azt ajánlja, hogy 10 százalékkal csökkentse a folyó kiadásokat és 5 százalékkal a bérkeretet. Az ennél kisebb községeknek az eddigi állapot betartását ajánlja. Nyilván a Memorandum elfogadásakor csak az SZVFT tagjairól beszéltünk –

határozataink a tagságot nem vállaló községeket nem kötelezhetik semmire. Viszont az igazsághoz hozzátartozik, hogy Szlovákiában a községek 95 százaléka tagja a Társulásnak. És ez jó! Ha nem így lenne, és a Szlovákiai Városok és Falvak Társulása nem lenne az önkormányzatok reprezentatív képviselője, akkor nem venné senki komolyan, rengeteg törvény másképp alakult volna, nagyon sokszor lettünk volna az állami atyáskodás, a különböző hivatalok, hivatalnokok packázásának áldozatai. Ezt nyilván csak az értékelheti igazán, aki aprólékos figyelemmel kíséri az SZVFT munkáját, aki tudja, hogy az egyes tanácsulések között is mi mindennel foglalkozik a szervezet, milyen és mennyi tárgyalás folyik, amiről végül csak egy mondat jelenik meg a beszámolóban. Nagyon sok esetben sikerült már elfogadtatni nagy „csinadratta” nélkül is az önkormányzatok – SZVFT által kiharcolt – érdekeit. Európa sok országában irigyelnek minket ezért, többek között Magyarországon is.

- A Szlovákiai Városok és Falvak Társulása tavalyi közgyűlésén határozat született arról – az éppen jelenlévő kormányfő pedig ígéretet tett arra –, hogy a minisztériumok bevonásával készüljön egy elemzés az önkormányzatokra átruházott államigazgatási hatáskörökről és az ebből adódó új feladatok ellátásának finanszírozásáról, minthogy a legtöbb esetben – főként a válság kirobbanása óta eltelt időszakban – a kormány a pénzügyi forrásokat nem vagy csak részben juttatta el a településekhez a hatáskörök ellátása céljából. Van tudomása arról, hol tart ez a folyamat? Várható-e, s ha igen, mikor, hogy a jog- vagy hatáskörök további decentralizációját (az államigazgatási feladatok átruházását) fiskális decentralizáció is követi?

Zachariaš István - Ennek a közgyűlési határozatnak a teljesítése nagyon megkönnyítené a kormány és az önkormányzatok közti pénzügyi viták tisztázását. A probléma nagyságát érzékeltetendő szeretném elmondani, hogy amikor még koronában számoltunk, és Szepsiben – akkor nem egész tízezres városka - is csináltunk egy felmérést, azt az eredményt kaptuk, hogy a város saját eszközeiből kb. félmillió koronával fizet rá a különböző átruházott állami hatáskörök végzésére. Azóta nagymér-

tékben növekedett az átruházott állami hatáskörök száma – az utolsó közgyűlésen arról beszéltünk, hogy kb. 5000 hatáskör került már át az önkormányzatokra. A feladat teljesítése érdekében kormányhatározat is született, és azt is megállapíthatjuk, hogy a miniszterek ki is adták a feladatokat. Több községben meg is kaptunk különböző kérdőíveket, melyek többsége viszont annyira bonyolult volt, és annyira látszott, hogy a részletekbe bele akarják veszejteni a lényegét, hogy a Szlovákiai Városok és Falvak Társulásának Tanácsa újra kénytelen volt foglalkozni az ügygel, és a feladatot vállaló miniszterelnökhöz fordulni azzal a kéréssel, ellenőrizze a feladat teljesítését a kormányhivatalokban. Júniusban a Társulás vezetősége tárgyalt az egyes minisztériumokkal erről a kérdéstről, és az elnökség meg is kapta a hatásköri leltár részleges eredményeit az egyes minisztériumoktól. Előzetes megegyezés szerint az SZVFT Tanácsának kassai ülése foglalkozni fog ezzel a kérdéssel.

Hogy a hatáskörök leltárának lezárását, elfogadását pénzügyi decentralizáció fogja-e követni, erre a kérdésre nem tudok válaszolni. Nyilván a feladatnak ez a lényege, de az is lehet, hogy ez a pont, ahova egyesek nem szeretnének eljutni. Figyelve az utolsó hónapok fejleményeit, inkább centralizációs folyamatokat érzékelünk államunkban. És természetesen ismerjük az Európai Unió állásfoglalásait is ebben a tekintetben, amelyeket mintha a kormány figyelmen kívül akarna hagyni. Ebben ellentéteket vélek felfedezni!

Balkó Róbert - Ebben a folyamatban csúszás van, hiszen már meg kellett volna lennie az elemzésnek. Az én olvastomban és elképzelésem szerint ennek az átvilágításnak egy olyan átfogó elemzésnek kellene lennie, amely minden és mindenkit érint, ami vagy aki szereplője a közigazgatásnak. Tudom, az ilyen átfogó vizsgálat elkészítése rengeteg időt, munkát, energiát, összehasonlítási alapot, igényel, de másként nem lehet jó megoldást találni. Sőt, az én meglátásom szerint az elemzés során figyelembe kellene venni akár a nemzetközi gyakorlatot és megoldásokat is. Tartok tőle, hogy nem lesz akarat megbontani a megszokott, beidegződött köztudási szálakat, az eddig is tapasztalt és bírált államigazgatási és önkormányzati feladatok felesleges átfedéseit és a per-

szonálisan túlértékelt feladatokat. Eddig csak egy marketing szempontjából jól hangzó, spórolási számokkal megspékelt ötletéről van szó.

Hájos Zoltán - A kormány ugyan feladatul adta az egyes minisztériumoknak, hogy készítsenek elemzést az állami jogkörök átruházott feladatainak ellátásáról az önkormányzatok által és ezen hatáskörök végrehajtásának pénzügyi háttéréről, de már ennek a feladatnak a kivitelezésébe is hiba csúszott. Hiszen a minisztériumok továbbadták a feladatot a körzeti hivataloknak, a körzetek pedig az önkormányzatokat buzerálták. Azért használok ilyen durva kifejezést, mert valamennyien tudjuk, hogy az önkormányzatok minden évben a különböző jelentéseket és statisztikai kimutatásokat tömkelegét dolgozzák ki és juttatják el az államigazgatási szervezeteknek, tehát mind a minisztériumoknak, mind más államigazgatási specializált intézménynek a rendelkezésére áll gyakorlatilag minden adat a szükséges elemzéshez, összehasonlításához. Arról már nem is beszélek, hogy időszakból is tőlünk akarták az adatokat, amikor a feladat ellátásáért az államigazgatás felelt, vagyis ők ismerhetik csak azokat a számokat, amelyeket tőlünk kértek, s ez már az abszurditás határát súrolja. Félek, hogy ez a magatartás, az, hogy még ilyen adatgyűjtésekkel is az önkormányzatok alkalmazottait terhelték, a feladathoz való hozzáállásukat minősíti, s azt jelenti, valós megoldási javaslatot nem is szándékoznak a kormány asztalára tenni. Egyébként tiltakoztunk az eljárás ellen, úgy tudom, a városok és falvak társulása is, aminek az eredményeként újabban már alapanyagokat sem kérnek tőlünk, ezért én igazából azt sem tudom, hol tart jelenleg az átvilágítás, mikorra várható valamilyen eredmény vagy javaslat. Mindenesetre: bármennyire is feleslegesnek tartottuk az említett kimutatások kidolgozását és sokadszori elküldését a hivataloknak, mi azt a munkát is elvégeztük, rajtunk ez esetben sem múlik az esetleges siker vagy kudarc.

Horváth Árpád - Az államigazgatási hatáskörök átruházása esetében nem azoknak a köre és mennyisége okoz gondot a települési és regionális önkormányzatoknak – habár valóban egy hatalmas, terjedelmes jog- és hatáskörrel van szó –, hanem ezen feladatok ellátásának a finanszírozása. És tegyük

hozzá, nem egy újkeletű problémáról van szó, vissza kell mennünk 2002-be, amikor az első hatáskörök átruházására került sor, amit akkor egy úgynevezett fiskális decentralizáció követett, amely gyakorlatilag három éven át működött, hiszen 2005-ig ezen hatáskörök finanszírozása célirányosan volt megoldva az állam részéről. Nézetem szerint ez a rendszer sokkal tisztább és átláthatóbb volt, mint ami azután következett. Akkor ugyanis az állam szétosztotta az átruházott államigazgatási hatáskörök pénzügyi finanszírozását és pontosította a feladatrendszert, amelyhez akkor az egyik csomag még megfelelőnek volt nevezhető (szociális szolgáltatások, alapiskolák, anyakönyvek, építési ügyi hivatalok), a másik csoportot (az óvodák, iskolai étkezdék, napközök, szabadidőközpontok, művészeti alapiskolák fenntartása) pénzügyi fedezete azonban már akkor is kiszámíthatatlan volt, hiszen nagyban függött az adóhányad magasságától. Az igazi gondok akkor kezdődtek, amikor az egyik és a másik csomaghoz is újabb feladatokat ruháztak rá az állam új források nélkül, miközben az adóhányad egyre kevesebb és kevesebb lett, az intézmények fenntartási és működtetési költségei ezzel szemben nőttek, egyre magasabbak lettek. Tehát nézetem szerint egy tizenkét évre visszanyúló problémakörrel van szó, amely viszont most már nagyon gyors rendezést igényel. Tudomásunk szerint hamarosan a kormány asztalára kerül a Szlovákiai Városok és Falvak Társulásának a javaslata, pontosabban értékelése az államigazgatási hatáskörökről, és reménykedünk egy ésszerű megoldásban.

-Az önkormányzati hatáskörök és azok finanszírozásának átvilágítása mellett azonban arra is készül a jelenlegi szocialista kormány, hogy társadalmi vitát kezdeményez az önkormányzati kerületek számáról. Erről is Robert Fico kormányfő beszélt a Szlovákiai Városok és Falvak Társulásának idei közgyűlésén, kifejtve, hogy szerinte a nyolc megye sok, s azt szeretné, ha a vita végén az 1989 előtti állapotokhoz térhetne vissza az ország, vagyis a főváros önálló státust kapna, az ország többi része pedig három kerületre lenne osztva. Fico szerint ennek egyik oka, hogy az emberek nem ismerik a megyéket, illetve a kerületi önkormányzatok hatásköreit és nem is azonosulnak azokkal. Adódik a kérdés: a háromke-

rülettel elrendezéssel azonosulni tudnak majd? Általános a vélekedés, hogy az önkormányzati területi egységeket a természetes régiókra kellene építeni. Ön szerint az egykori három kerület ilyen természetes régióknak tekinthető?

Balkó Róbert - Az Európai Unióban ismert és megszokott – sőt: erőteljesen preferált - a regionális önkormányzati szint. Kérdés, hogy egy ötmillió állammot, amelynek ennyire szétszórta a települési szerkezete és rendszere, s amelyet mind gazdasági és szociális, mind kulturális és nyelvi szempontból igen nagy különbségeket mutató természetes régiók alkotnak, milyen módon kellene, lehetne „régiosítani”. Amennyiben komolyan vesszük azt az európai elvárást, hogy az önkormányzati régiók egyúttal a sok mutatón keresztül megfogalmazott természetes régióval legyenek azonosak, nálunk be lehet-e szorítani ezeket a tájegységeket a hármas, nyolcas vagy akár tizenkét megyés elosztásba? Bevallom, nekem erről nincs egy konkrét és pontosan meghatározott véleményem. Zoboralji magyarként nekünk talán még a jelenlegi megyerendszer felel meg a legjobban. Ám, ha az államban elsődleges és a legfontosabb szempont a gyors és aránylag nagy léptékű spórolás, és igazából ez mozgatja a politikai gondolkodást, akkor a megyerendszert kellene megszüntetni, s a jelenlegi jogköreit visszaosztani az államra, illetve felosztani a települési önkormányzatok között. Hiszen - gondoljanak csak bele - mennyi képviselői és hivatalnok bér, lakbér és rezsiköltség esne ki a rendszerből. De azt is bevallom, hogy én a megyék jelenlegi jogköreit ismerve nem is érzem fontosságukat, nem

érezem, hogy az embereknek valamilyen érzelmi pluszt is tudnak adni, hiszen a felosztásnál nem a természetes régiókat vették alapul, hanem politikai megfontolásból került sor az ország olyan felosztására, amelyben most élünk.

Zachariaš István – Természetes régióknak semmiképpen sem tekinthető sem a három kerület sem a jelenlegi felosztás. Erről ebben az országban nagyon indulatos viták zajlottak akkor, amikor a nyolckerületes modell megszületett. És talán nem is elsősorban délen alakultak ki viták – bár nyilván tudjuk, hogy az a kerületi felosztás minket, magyarokat nagyon súlyosan károsít gazdaságilag és politikailag egyaránt –, a viták a szépségi, a sárosi, a zempléni egységes régiók megbontását kritizálták elsősorban. A háromkerületes modell semmit nem fog megoldani – véleményem szerint csak a centralizáció eszköze.

Az, hogy az emberek nem ismerik a megyéket, ugyanannak a következménye, mint ahogy az állam működését sem ismerik az emberek. Mit tett a politika annak érdekében, hogy az emberek alaposan ismerjék az állam, a közigazgatás működését, értsék azt, hozzá tudjanak szólni? Nagyon keveset! Elsősorban ezen kell változtatni. El kell érni, hogy a választópolgárt érdekelje a saját sorsa, tudnia kell, hogy a választott emberek, politikusok segíteni tudnak az ő helyzetén is. Tennünk kell azért, hogy az emberek felelősséget érezzenek saját sorsuk iránt, és hogy akarjanak beleszólni a körülöttük zajló politikai élet minőségébe. Ha választott emberek vannak a közelükben, azokat felelősségre is lehet vonni azért, ahogy dolgoznak, ahogy döntenek, ahogy tel-

jesítik mindazt, amit a választóiknak ígértek. Minél távolabb kerül a választott tisztségviselő a választópolgártól, annál kevésbé igaz ez a megállapítás. Félek, hogy a hárommegyés modell felé irányuló szándékoknak ez az indítórúgója.

Az sem igaz, hogy ilyen intézkedéssel pénzeket lehet megspórolni. Az önkormányzati modelleknek, a decentralizációnak az a lényeges momentuma – amit egyébként egyes politikusok nagyon szívesen elfelejtenek –, hogy olyan mechanizmusokat aktivizálnak, amelyek egy centralizált rendszerben nem működnek. A közösség iránti felelősség, a tenni akarás, a bizonyítani akarás, a következő választásban elérhető siker reménye – ezek mind-mind pótolhatatlan motivációk. Csak nézzük meg, mi minden változott községekben, környezetünkben azóta, amióta önkormányzatok működnek! Téves az az elképzelés, hogy a közszolgáltatások hatékonyabbak lesznek, ha átveszi őket a központi kormányzati szint. Egyszerűen azért, mert nem indulnak be azok a helyi ismereteken, helyi igényeken alapuló mechanizmusok, amelyek előre viszik a helyi közösségeket, amelyek új lehetőségeket nyitnak és új pénzügyi lehetőségeket aktivizálnak. Ha centralizálva spórolunk, akkor az azt jelenti, hogy a ma rendelkezésre álló pénzeket szűkítjük, kevesebbet használunk fel belőlük. De ez rossz politika. Nekünk az lenne a jó, ha a rendszerben több pénz lenne, ha többet tudnánk költeni az ország, a régiók fejlesztésére, munkahelyek teremtésére, adóra, infrastruktúra építésére. A decentralizáció az az eszköz, amely új ötleteket tud hozni, új pénzügyi lehetőségeket aktivizál, több pénzt hoz a rendszerbe, és többet enged költeni is a jóléti színvonal emelkedése mellett. Ezt kell tennünk!

Horváth Árpád - Valahol igazat kell adnunk a miniszterelnöknek, amikor arról beszél, hogy nem ismerik igazán az emberek a megyei önkormányzatok lényegét. Mondjuk meg őszintén, ezt mi magunk, megyei képviselők is gyakran érezzük. Látjuk, tapasztaljuk azt, hogy a polgárok nem tudják, mi tartozik megyei hatáskörbe, miről döntenek a kerületi képviselők, milyen közvetlen vagy közvetett hatással vannak ezek a döntések a választópolgár életére. Szomorú bizonyítéka ennek a megyei választásokon való részvételi arány, a 20 – 25 szá-

zalékos választói érdeklődés elszomorító adat. Pedig tudatosítani kéne, hogy középiskoláink, úthálózatunk, kórházaink sorsa mennyire fontos mindennapi életünkben.

Úgy gondolom, hogy a megyék kialakításánál történtek alapvető hibák: az észak – déli felosztás, amelyet a magyar politikusok sokat bíráltak, visszaüt. Szerintem ebben keresendő a választók elidegenedése a megyéktől. Nem sikerült megvalósítani azokat az elveket és ajánlásokat, amelyeket legújabbban az Európai Unió konzultatív testülete, a Régiók Bizottsága a „Decentralizáció az Európa Unióban és a helyi és regionális önkormányzás szerepe az uniós politikák kialakításában és végrehajtásában” című dokumentumában értékelt és fogalmazott meg. Csak egy gondolatot szeretnék kiemelni az ajánlásból – „az értékelés hangsúlyozza annak jelentőségét, hogy az európai polgárok azonosuljanak régiójukkal, városukkal, amelyek elsősorban az egyre növekvő nemzetköziesedéssel és ezáltal a munkaerőpiacok és gazdasági kapcsolatok anonimizálásával szembeni ellensúlyként döntő szerepet töltenek be”. A háromkerületi rendszer ettől a gondolattól nagyon távol áll, még jobban eltávolodik a polgáraitól. Lehet, hogy egyedül vagyok a gondolattal, és azt is tudom, hogy még több pénzt vonna ki az államkasszából – de valahogy a megyerendszert át kéne építeni a természetes régiók rendszerére. Tudom, hogy ez kissé futurisztikus gondolat, de valahogy meg kell találnunk az utat választóinkhoz, és újra érezniük kell, hogy a választásokon ne csak azt tudják, hogy mire szavaznak, hanem azt is, hogy miről döntenek az általuk választott képviselők s az ő szeretett szülőföldjük a tété. Ilyen szempontból akár tizenhat megye is lehetne a jelenlegi nyolc helyett. Persze, ez csak egy változat a sok közül.

Hájos Zoltán - Először is azt szeretném leszögezni, hogy én kezdettől fogva a természetes vonzáskörzeteken alapuló megyerendszernek vagyok a híve, amelyet földrajzilag, gazdaságilag és kulturálisan is egységes régiót alkotnak – és csak örülni tudok annak, hogy a különböző európai szervezetek és intézmények ezt az elvárást egyre hangsúlyosabban fogalmazzák meg. Ennek megfelelően két szempontból sem tartom elfogadhatónak a Fico-

kormány által javasolt megyerendszert. Semmiképpen sem tudok egyetérteni azzal, hogy egy régi világot idéző Nyugat-szlovákiai kerületnek megfelelő megyét hozzanak létre, mert annak egy a természetes régióhoz soha semmilyen köze nem volt, az mindig is egy politikai tákolmányként működött. Másfelől pedig az ilyen régió teljes mértékben elfogadhatatlan a magyar közösségünk számára. Egy ilyen megyében a magyarok részaránya még kisebb lenne és a megyei képviselő-testületben is bizonyára kevesebb mandátum jutna a déli régióknak, ami jelentősen meggyengítené érdekérvényesítő lehetőségeinket. A lakossági létszáma tekintetében ugyancsak csökkenne a százalékos arány, vagyis a magyar közösség szempontjából a nyelvhasználati lehetőségek tekintetében is visszalépés következne be. Ennek megfelelően én ezt a kormányzati szándékot – már amennyiben a kormányfő szavait ennek lehet tekinteni - nem tudom támogatni. Azt, persze, elfogadom, hogy a javaslatot bocssássák össztársadalmi vitára, de ennek csak akkor van értelme, ha nemcsak meghallgatják az embereket, hanem figyelembe is veszik a lakosok és a polgármesterek véleményét, valamint a regionális szerveződések ajánlásait. Ellenkező esetben egyszerű szemfényvesztésről lenne szó.

- Az Európai Uniónak ugyan nincs egységes ajánlása arról, hogy tagországai milyen alapelvek szerint alakítsák ki regionális önkormányzataikat, s arról sem, milyen jog- és hatásköröket ruházzon át a központi hatalom szubnacionális szintre, ellenben a nyugat-európai országokban eddig szerzett tapasztalatok alapján szakmai ajánlások vannak. Ha társadalmi vitát kezdeményez a kerületi önkormányzatokról a kormány, Ön szerint mi mindenről kellene szólnia ennek az össznépi diskurzusnak, illetve mi az, amivel polgárközelibbé és hatékonyabbá lehetne tenni a megyei szintű öngazgatást?

Hájos Zoltán - Az önkormányzatban is azon munkálkodunk, hogyan tudjuk gazdaságosabban működtetni a városi intézményeket. Polgármesterként magam is szembesültem azzal, hogy bizonyos mértékű központosításra szükség van annak érdekében, hogy hatékonyabb legyen az intézményeink működése. A centralizációs szándékok-

kal egyet tudok érteni, de vannak olyan hatáskörök, amelyeket nem lehet központi irányítás alá vonni, még annak ellenére sem, hogy az állam költséghatékonyabban szeretné az államapparátust működtetni. Vannak olyan területek, amelyeket kimondottan a megyei vagy a helyi önkormányzatoknak kell átadni, polgárközelibb helyzetbe, hogy helyben, jobban ismerve a polgárok igényeit, tudjanak dönteni az érdekekben. Megyei és helyi szinten egyaránt van mód a centralizálásra, éspedig az önkormányzati intézmények működésénél. Ha az állam központosítaná az állami feladatok ellátását, ez még önmagában nem vonná maga után az állami kiadások lefaragását. A Fico-kormány elvárja az önkormányzatoktól, hogy azok spóroljanak, miközben jómaga nem takarékoskodik. A kormányzat tudna spórolni a központi államigazgatás kiadásain, de nem érdeke, mert el kellene bocsátania a szavazóbázisaként szereplő hivatalnokokat.

A konkrét kérdésre válaszolva azt tudom mondani, hogy lehetne bővíteni a decentralizálást, a polgárközelibb ügyintézés érdekében, viszont meg kell adni az önkormányzatoknak azt a lehetőséget is, hogy saját hatáskörükben olyan döntéseket hozzanak, amelyek eredményeképp költséghatékonyabb lesz az egyes intézményeik működése. Én mindenképpen a centralizáció ellen vagyok, sőt, mi több, azt támogatom, hogy a decentralizáció még szélesebb körű legyen, hogy helyi szinten lehessen még költséghatékonyabb módon dolgozni.

Balkó Róbert - A szlovákiai, de bátran mondhatom, az egész posztkommunista közép-európai régió embere elsősorban „jól szeretne” élni. Munka kell neki megfelelő bérrel, ami szociális biztonságot adna neki és családjának, azaz létbiztonságot. A fiatalok itthon tartása, a gyermekvállalás feltételeinek megnyugtató és kiszámítható meghatározása, a gyors és megfelelő színvonalú egészségügyi ellátás és még sorolhatnám... Hiszen már Maslow az ő szükségletelméletében megírta, hogy az alapszükségletek kielégítése nélkül nem lehet „felsőbb szintekre” jutni. Így vagyunk ezzel mi is. Hiába akarunk bármiben össznépi diskurzust kialakítani egy, az emberektől távol álló témáról – mert mondjuk ki őszintén: a közigazgatás felépítése nem tartozik a családok

mindennapi gondjai közé -, ha 14 százalékos a munkanélküliség, a munkavállaló emberek nagyobbik fele pedig 400 euró alatt keres, holott minden pluszmunkát is hajlandó felvállalni... és ezt is sorolhatnám. Pótcselekvésnek tartom az egész össznépi vita ötletet, amely éppen arra irányul, hogy az emberek megfélemedjenek, mi mindent nem kapnak meg az államtól, miért teljesül hiányosan alapvető szükségletük kielégítése, miért éhesek, szomjasak, miért érzik kiszolgáltatottnak magukat... A megerendszerről az állami dalmi vita – ha lesz -, értelmetlen ötlet.

Zachariaš István – Valóban nincs egységes európai ajánlás, és ez így helyes. Európa nagyon sokszínű, minden népnek, minden államnak megvan a maga történelme, történelmi tapasztalata, más a mentalitása. Valamelyik állam egynemzetű, valamelyiket több nemzet lakja. Valamelyikben évszázadok óta működik demokratikus közigazgatás, valahol egészen más állami forma működik mostanáig. Ezek mind olyan kérdések, amelyek meghatározzák az emberek gondolkodását, igényeit, tűrésszélét. Mindenkinek a saját harcát kell megvívni a demokráciához vezető egyáltalán nem egyszerű, nem könnyű úton.

Viszont az Európai Uniónak vannak ajánlásai arról, merre nem kellene haladni, milyenek azok a csapdák, amelyekbe nem kellene belesétálni, vannak tapasztalatok arról, hol és mi vált be. A Régiók Bizottsága már említett ajánlása, melynek címe „Decentralizáció az Európai Unióban és a helyi és regionális önkormányzás szerepe az uniós politikák kialakításában és végrehajtásában”,

egy ilyen dokumentum. Össze gyűjti azokat az európai tapasztalatokat, amelyek a jó irányt mutatják, amelyeket a demokrácia és a decentralizáció felé vezető úton be kellene tartani. Azért, hogy az érintett polgárok szabadnak érezhessék magukat, azért, hogy ne érezzék, hogy az állam basáskodni akar felettük, azért, hogy úgy érezhessék, tényleg államalkotó polgárai az államnak. És hát az össznépi diskurzusnak tényleg össznépi diskurzusnak kellene lennie, nem kinyilatkoztatásnak, nem egy elhatározott terv igazolásának. Jó lenne meg is hallgatni a véleményeket és elemezni őket. Egy ilyen fontos döntés, amelynek hosszú évtizedekre kell meghatározni egy ország felépítését, nem versenyfutás. Arról nem is beszélve, hogy egy ilyen döntést nem szabad egy párt diktátumaként elfogadni, erről többpárti konszenzusnak kellene kialakulnia. Tudom, tudom..., én is ismerem az ellenvéleményeket, és ismerem a mai politikai helyzetet is. Ennek ellenére úgy tartom, hogy ilyen horderejű kérdésben rossz az a politikai döntés, amelyik nem általános megegyezésen alapszik, és amelyiknek a revíziójáról fogunk beszélni rögtön a megszületése után.

Ebben a kérdésben össznépi referendument is helyénvalónak tartanék. Persze nem olyan eredmény-kezeléssel, ahogy ezt Pered község esetében szándékosnak megtenni...

Összeállította és szerkesztette:
Neszmeri Sándor

Decentralizáció az Európai Unióban és a helyi és regionális önkormányzás szerepe az uniós politikák kialakításában és végrehajtásában

A RÉGIÓK BIZOTTSÁGA

— a decentralizáció alatt valamilyen olyan, politikai szinten meghozott intézkedést érti, amelyek erősítik a szubnacionális szintű önkormányzatok szerepét a nemzeti és európai döntéshozatali folyamatban, és hatáskörök áthelyezését eredményezik a központi állami szintről a helyi és regionális intézményekhez;

— azt a meggyőződést képviseli, hogy a működőképes helyi és regionális kormányzatoknak, valamint a hatékony decentralizációnak a szubszidiaritás, az arányosság és a többszintű kormányzás alapelvein kell nyugodnia;

— meggyőződése, hogy a szubszidiaritás mint politikai-jogi elv döntő hajtóereje a decentralizációnak, mivel általa arra a szintre kerülnek a hatáskörök, amelyen a leghatékonyabban lehet gyakorolni őket;

— úgy látja, hogy a gazdasági és pénzügyi válság számos országban katalizátorként hatott a reformokra, illetve változtatásokra, egyes országokban pedig az önkormányzatok területi átszervezési folyamatokon mentek keresztül és részben a hatalmi struktúrák intézményi szervezete is jelentősen megváltozott;

— utal arra, hogy egy koherens decentralizációs folyamat csak akkor lehet sikeres, ha a hatáskörök szubnacionális önkormányzatoknak való átadása a pénzügyi eszközök megfelelő és arányos kiosztásával jár együtt;

— mivel azok a régiók, amelyek túlnyomórészt saját eszközökkel finanszírozzák magukat, több felelősségtudattal bírnak a rendelkezésre álló pénzügyi eszközökkel és következőképpen stabilabb költségvetési helyzettel rendelkeznek, ezért azt javasolja, hogy a tagállamok a központi kifizetések helyett, amennyire csak lehet, saját pénzügyi eszközöket alkalmazzanak;

— hangsúlyozza a decentralizáció, valamint a sikeres és fenntartható európai regionális politika közötti előnyös kapcsolatot;

— hangsúlyozza, hogy az Európa jövőjéről folyó vitákba mindenképpen be kell vonni a helyi és regionális szintet is, mivel az Európai Unió legitimitása többek között a helyi és regionális önkormány-

zatok legitimitásán is nyugszik;

– azt ajánlja, hogy valamilyen kormányzati szint működjön együtt az európai államadósságok válságának tartós megoldása érdekében, és a helyi és regionális önkormányzatok egyenrangú bevonását ajánlja az európai és nemzeti reformtervek kidolgozásába.

(2013/C 139/08) **Előadó** Prof. Franz SCHAUSBERGER (AT/EPP), Salzburg tartomány képviselője a Régiók Bizottságában

POLITIKAI AJÁNLÁSOK

A decentralizáció előnyei

1. a decentralizáció alatt valamilyen olyan, politikai szinten meghozott intézkedést érti, amelyek erősítik a szubnacionális szintű önkormányzatok szerepét a nemzeti és európai döntéshozatali folyamatban, és hatáskörök áthelyezését eredményezik a központi állami szintről a helyi és regionális intézményekhez;

2. elismeri, hogy az EU-tagállamoknak nincs kötelezettségük arra, hogy intézményi felépítésüket, valamint a hatáskörök különféle kormányzási modellek közötti decentralizációját, átruházását, ill. megosztását illetően egy bizonyos minta mellett döntsenek, ugyanakkor egyértelműen utal arra, hogy az EU – különösen az EU-Szerződésben (4. cikk (2) bekezdés) – hangsúlyozza, hogy a regionális és helyi önkormányzást is tiszteletben tartja;

3. utal arra, hogy számos politikaterületen jelentősen hatékonyabb egy decentralizált végrehajtási szint, mind

költségkalkulációs szempontból, mind pedig a szolgáltatás minőségére és polgárközeliségére vonatkozóan;

4. hangsúlyozza annak jelentőségét, hogy az európai polgárok azonosuljanak régiójukkal és városukkal, amelyek elsősorban az egyre növekvő nemzetköziesedéssel és ezáltal a munkaerőpiacok és gazdasági kapcsolatok anonimizálásával szembeni ellensúlyként döntő szerepet töltenek be;

5. meg van győződve arról, hogy a decentralizáció és az azzal együtt járó regionális és helyi intézmények döntően hozzájárulnak ahhoz, hogy megszűnhessenek az Európa régiói között jelenleg fennálló gazdasági és társadalmi egyenlőtlenségek, és ezáltal enyhíthetők legyenek a szegényebb régiókból a nagyvárosokba való elvándorlás, valamint a munkaerőpiacot megbénító, egyik tagállamból a másikba való elvándorlás kedvezőtlen következményei;

6. köszönetét fejezi ki az Európa Tanács Helyi és Regionális Önkormányzatok Kongresszusának (CLRAE), valamint a különböző érdekcsoportoknak a konzultációkban való részvételükből eredő értékes hozzájárulásokért és szakértői véleményekért;

Az RB alapvető felelőssége a decentralizáció megfigyelésében

7. megerősíti, hogy az EU jogalkotási és döntéshozatali folyamataiban a szubnacionális (vagyis helyi és regionális) önkormányzatok képviselőjeként feladatköréhez tartozik, hogy felügyelje a szubszidiaritás elvének alkalmazását, és nagyon fontosnak tartja a decentralizáció

uniós és csatlakozó államokbeli helyzetének rendszeres felülvizsgálatát;

8. utal arra, hogy egy fehér könyvet követő, a többszintű kormányzás európai kultúrája fejlesztéséről szóló, nemrég elfogadott véleményében kinyilvánította azt a szándékát, hogy figyelmesen nyomon követi a tagállamokban, és hasonlóképpen a bővítési folyamatban részt vevő országokban zajló decentralizációs folyamatokat;

9. úgy véli, az is megerősíti szándékában, hogy az Európai Önkormányzatok és Régiók Tanácsa (CEMR) és a CLRAE részletes, szisztematikus tevékenységet végeznek ugyanebben a témában, és munkájában mindkét szervezet eredményeit igénybe szeretné venni;

10. emlékeztet arra, hogy a Régiók Bizottsága legutóbbi e témával foglalkozó véleménye 2005. július 7-i, az azóta eltelt időben pedig jelentős intézményi, politikai és jogi változások és fejlemények következtek be a decentralizáció terén az EU-ban;

A decentralizáció fejlődése Európában a legutóbbi, 2005. évi vélemény óta

11. megállapítja, hogy a 2009. évi Lisszaboni Szerződés a szubszidiaritás elvének erősödéséhez, a régiók és települések identitásának a szerződésben való rögzítéséhez és az RB erősödéséhez vezetett, ami több tagállamot arra bátorított, hogy a decentralizáció erősítését, illetve a helyi és regionális szint erősítését célzó intézményi reformokat tervezzen vagy vigyen véghez

12. általánosságban véve tehát megállapítja, hogy az elmúlt években a legtöbb tagállamban növekedett a decentralizáció, ugyanakkor mély aggodalmának ad hangot egyes tagállamok ezzel ellentétes tendenciái miatt, amelyekben jelentősen megnyírbálták a helyi és regionális önkormányzatok pénzügyi autonómiáját vagy a helyi szintű öngazgatási jogot;

13. megállapítja azonban azt is, hogy a 2009-ben bekövetkezett pénzügyi és gazdasági válság, valamint a 2010-től jelentkező államadósság-válság negatív következményekkel járt a decentralizáció erősödésének folyamatára, és hogy megváltozott a nemzetállamok és az európai intézmények közötti viszony, ami a szubnacionális szinteket is érinti;

14. ennek kapcsán elégedetten állapítja meg, hogy – nem utolsósorban az RB kezdeményezésére – az európai politikai vitákban megjelent a többszintű kormányzás koncepciója, ami pedig szintén ellensúlyozhatja a decentralizációval kapcsolatos negatív tendenciákat;

15. utal arra, hogy a 2004 óta az EU-hoz csatlakozott tagállamok némelyikében még nem zárult le teljesen az átalakulási folyamat a decentralizáció terén, és ezért tudatában van annak, hogy különösen ezen országok némelyike, valamint a keleti partnerség államai számára lényeges kihívást jelent a virágzó társadalmi és gazdasági fejlődés továbbvitele;

16. megjegyzi, hogy a legutóbbi bővítések kifejezésre juttatták, hogy a regionális és helyi önkormányzatoknak az integrációs folyamatba való elégtelen bevonása jelentős kihívások és problémák elé állítja a nemzeti kormányokat és az európai intézményeket is az uniós politikák végrehajtása és a végső soron a polgárokat is érintő szükséges reformok megvalósítása során;

17. örömmel állapítja meg, hogy amint az Európa Tanács 1985-ben elfogadta a Helyi Önkormányzatok Európai Chartáját, az Európa Tanács tagjainak túlnyomó része és valamennyi uniós tagállam ratifikálta azt. Ez biztosítja és erősíti a helyi önkormányzat Európa-ban, mégpedig a demokrácia, a polgárközeliség és a decentralizáció elvein alapulván;

18. üdvözölte és támogatta az Európa Tanács kezdeményezését a regionális demokrácia európai chartáját illetően – melynek célja az európai regionális demokrácia legfontosabb alapelveinek bemutatása –, valamint a tervezet 2008-ban a kongresszus által való előterjesztését, és rendkívül sajnálja, hogy ezt a kezdeményezést az Európa Tanács számos tagjának ellenállása miatt elvetették, méltatja azonban, hogy 2009-ben a helyi és regionális közigazgatásért felelős miniszterek legalább egy keretajánlást elfogadtak a regionális demokráciára vonatkozóan;

Decentralizáció és pénzügyi válság

19. nagy figyelemmel szemléli, hogy a jelenlegi pénzügyi és gazdasági válság következményeivel összefüggésben nemzeti és európai szinten az illetékességi körök elosztása és főként a pénzügyi decentralizáció kérdése is hangsúlyo-

sabban megjelenik a közéleti vitákban – gyakran a téves feltételezéssel, hogy a szubnacionális szintek magatartása az egyik olyan tényező, amely az állami szintű költségvetési célok elérésének útjában áll, annak ellenére, hogy elsősorban a központi kormányzat felelős a válságért;

20. aggodalommal állapítja meg, a 2009-ben kitört pénzügyi válság államadósság-válsággá szélesedett, amely jelentős fenyegetést képvisel a reálgazdaság számára a régiókban és városokban, és kedvezőtlen hatással jár a tagállamok társadalmára;

21. a Régiók Bizottsága aggodalommal tekint a helyi és regionális autonómia helyzetére egyes európai országokban, amely a helyi és regionális közigazgatás ésszerűsítése és fenntarthatósága érdekében megkezdett reformok következtében alakult ki. A jelenlegi gazdasági-pénzügyi válság során uralkodó gazdasági szempontok számos tagállamban a helyi és regionális autonómia demokratikus alapjainak torzulásához és az autonómia mélyreható károsodásához vezettek;

22. határozottan fellép az ellen, hogy a gazdasági és adósságválság, valamint az egész Európában szükséges megszorítási intézkedések egyes tagállamokban ürügyként szolgáljanak az illetékességi körök további központosítására, a megfelelő pénzügyi eszközök nélküli decentralizációra, valamint a szubnacionális struktúrák egyszerűsítésére, csökkentésére, sőt megszüntetésére, ami végeredményben a regionális és helyi demokrácia gyengítéséhez vezet. Tendenciáról van szó, amely azon a téves elképzelésen alapszik, hogy a közszolgáltatások hatékonyabbak lesznek, ha átveszi őket a központi kormányzati szint;

23. ezzel szemben rámutat, hogy a polgárokhoz legközelebbi szinten álló intézményekként a helyi önkormányzatok ismerik a polgárok szükségleteit, és a legmegfelelőbb helyzetben vannak ahhoz, hogy a válság idején felmerülő igényeket megfogalmazzák és megválaszolják;

24. határozottan elutasít egy ilyen politikát, mivel ez ellentmond az európai szubszidiaritási elvnek, amely szerint a politikai és szabályozói döntéseket a kitűzött cél elérésére leginkább alkalmas szinten és a polgárokhoz a lehető legközelebb kell meghozni;

25. úgy látja, hogy hasonló fejlemények vannak az EU-csatlakozásra készülő országokban, valamint az európai szomszédság országában;

26. megállapítja, hogy gazdasági érvek alapján a pénzügyi és adósságválság kapcsán igen gyakran – ám nem mindig megfelelő elemzésekre és tanulmányokra alapozva – költségmegtakarítási eszközként tüntetik fel a települések összevonását. Azonban azt is elismeri, hogy például a demográfiai változások miatt egyes régiókban ésszerű intézkedésnek bizonyulhat települések összevonása;

27. amellet foglal állást, hogy ilyen megfontolások esetén nem szabad figyelmen kívül hagyni a polgárközeliség és a helyi demokrácia ezzel összefüggő esetleges csökkenését, és költségmegtakarítás céljából elsődlegesnek kell tekinteni a határokon átnyúló, illetve a helyi és regionális önkormányzatok közötti együttműködési lehetőségeket. A települések összevonás általi megszüntetését rendkívüli körülmények mellett szabad figyelembe venni; ez hasznos stratégia lehet a régiókban például a demográfiai változások kapcsán. A települések közötti együttműködés tekintetében aggodalommal szemléli az Európai Bizottság azon törekvéseit, amelyek az Európai Bíróság ítélezési gyakorlatán túlmutató előírásokon keresztül megnehezítik a feladatok települési szintű együttműködés révén történő közös megoldását;

28. kiemeli ebben az összefüggésben a testvérvárosi kapcsolatokat, a városok és régiók európai hálózatának, a két- és többoldalú területi együttműködési programoknak, valamint az európai területi együttműködési csoportosulásnak (EGTC) a jelentőségét, amelyek lényegesen megkönnyítik a régiók és települések között folytatott együttműködést olyan szakpolitikai területeken, mint a közüzemi szolgáltatások, a közlekedés és a környezetvédelem;

A decentralizáció aktuális helyzete Európában

29. úgy értesült újabb jelentésekből, hogy a 27 EU-tagállam közül három formálisan föderális szerkezettel rendelkezik, egy tagállam kvázi-föderális, a többi pedig egységes államként különböző berendezkedést mutat fel, néhány ország formálisan egységes szerkezete ellenére heterogén területi struktúrával rendelke-

zik (aszimmetrikus rendszer), valamint megállapítja, hogy tizenegy tagállam egy, kilenc tagállam kettő, hét tagállam pedig három szubnacionális szinttel rendelkezik;

30. nagy figyelemmel szemléli, hogy a gazdasági és pénzügyi válság számos országban katalizátorként hatott a reformokra, illetve változtatásokra, egyes országokban pedig az önkormányzatok területi átszervezési folyamatokon mentek keresztül és részben a hatalmi struktúrák intézményi szervezete is jelentősen megváltozott, a változások azonban nem minden esetben a decentralizáció erősítésének irányába mutatnak;

31. utal az általa végeztetett elemzésre a tagállami decentralizációnak és a hatáskörök elosztásának pillanatnyi helyzete tárgyában;

A helyi és regionális önkormányzás szervezésének alapelvei

32. azt a meggyőződést képviseli, hogy a működőképes helyi és regionális kormányzatoknak, valamint a hatékony decentralizációnak a szubszidiaritás, az arányosság és a többszintű kormányzás alapelvein kell nyugodnia;

33. rendkívül fontosnak tartja, hogy a helyi és regionális kormányzati és közigazgatási intézkedéseket demokratikusan megválasztott és átfogó képviseletet biztosító szervek hozzák meg, amelyek polgáraikkal szemben elszámolási kötelezettséggel rendelkeznek. A politika ehhez kapcsolódó polgárközelisége a helyi és regionális demokrácia többletértékét tükrözi, mivel a jó kormányzás és az átláthatóság erősíti a helyi és regionális intézmények legitimitását és felelősségét, valamint a beléjük vetett bizalmat;

34. elengedhetetlenül szükségesnek tartja, hogy az illetékességi körök és pénzügyi eszközök decentralizációjának irányába mutató reformok bevezetéséről hozott döntés megfeleljen a polgárok, valamint a helyi és regionális közösségek konkrét elképzeléseinek és követeléseinek. Ugyanakkor azt is leszögezi, hogy ha a bevezetendő intézkedések jelentősége ezt indokolja, akkor az adott tagállam alkotmányával összhangban akár a népszavazás eszközével is élni lehet;

35. elégtétellel állapítja meg, hogy az európai integráció jelentős hozzájárulást

nyújtott a regionális és helyi decentralizáció folyamatához. A csatlakozni készülő országokra és a keleti partnerség országaira vonatkozóan az ezekben az államokban jelenleg zajló vagy vita tárgyát képező decentralizáció jelentősen hozzájárulhat ahhoz, hogy ezek az országok könnyebben és gyorsabban igazodjanak az uniós joganyaghoz, és végeredményben jobban tudják teljesíteni az uniós tag-sághoz fűződő kötelezettségeket;

36. utal továbbá arra, hogy az EU-szerződések közvetetten elismerik a helyi és regionális demokráciát (EUSZ 10. cikk, EUMSZ 20. cikk (2) bekezdés és az EU Alapjogi Chartájának 40. cikke), ami azt mutatja, hogy az EU, a tagállamok intézményi felépítésével szembeni alapvető semlegességétől függetlenül, a helyi és regionális demokráciát saját legitimitása egyik alapjának tekinti;

37. ennek kapcsán az EU valamennyi olyan tagállamát, amely ezt még nem irányozta elő, arra kéri, hogy szubnacionális önkormányzataikat egy megfelelő jogi keretben a lehető legmagasabb (lehetőség szerint alkotmányos) szinten rögzítsék;

38. utal arra, hogy célja nem pusztán statisztikai regionális egységek létrehozása, hanem a politikai és adminisztratív önkormányzás szubnacionális szintjeinek megteremtése, mivel ezek lényegesen jobban tudják átültetni az EU által hozott intézkedéseket és jogi aktusokat;

39. osztja többek között a CLRAE azon nézetét, hogy az európai országokban a decentralizált egységek számának az adott ország földrajzi méretéhez is igazodnia kell, és utal az Arco Latino szövetség 2012. évi ún. Salernói manifesztumára, amely értékes ajánlásokat tartalmaz a köztes közigazgatási szintek jövőbeli fejlődésére vonatkozóan;

40. amellet foglal állást, hogy a decentralizációt, amely az EU „egyesülve a sokféleségben” mottójának megfelelően a kulturális sokféleség elősegítésének egyik kulcsfontosságúja, az európai intézményeknek támogatniuk kell, erre azért is szükség van, hogy erősebben tudatosuljon a területi önkormányzatoknak az európai területi önkormányzatokhoz való tartozása;

41. utal ennek kapcsán a decentralizált kormányzati és közigazgatási struktúrást

döntő előnyeire, mint pl. a polgárok szükségleteinek és kívánságainak alaposabb ismerete, a fenntartható és versenyképes növekedés támogatásához hozzájárulni képes politikák kidolgozása, illetve az abban való részvétel, a megbízható gazdasági kormányzás és helyi és regionális szintű beruházások, az autonómia és a helyi és regionális demokrácia erősítése;

42. ismételten hangsúlyozza, hogy a jó kormányzás és a jobb jogalkotás alapelveinek megfelelően a regionális és helyi önkormányzatokat, valamint az uniós politika végrehajtásáért szubnacionális szinten felelős szereplőket minél korábban még aktívabban és hatékonyabban be kell vonni az uniós politikák és jogi aktusok kidolgozásába és megvalósításába;

43. úgy véli ebben a tekintetben, hogy az Európai Bizottság és az RB közötti együttműködési megállapodás eredményes végrehajtása fontos és nélkülözhetetlen eszköz e bevonás biztosításához;

44. ismét felszólítja ezért azokat a tagállamokat, amelyekben vannak jogalkotói hatáskörrel rendelkező regionális önkormányzatok, hogy hozzák létre a szükséges mechanizmusokat ahhoz, hogy regionális önkormányzataik részt vehessenek az őket érintő kérdések esetében az uniós döntéshozatali eljárásokban. Ennek nemcsak a regionális parlamentekre kell vonatkoznia, amelyeknek a szubszidiaritási korai előrejelző rendszer keretében fel kell lépniük, hanem az olyan regionális kormányzatokra is, amelyeket be kell vonni a Tanácsban a tagállami állásponthoz kidolgozásába vagy a nemzeti delegációk összeállításába;

Többszintű kormányzás, valamint a hatékony és működőképes regionális és helyi önkormányzás és a szubszidiaritás korrek alkalmazása közötti kapcsolat

45. emlékeztet arra, hogy a többszintű kormányzás biztosítja valamennyi kormányzati és közigazgatási szint együttműködését a hatáskörök gyakorlása és a döntéshozatal során, ezáltal a szubszidiaritás és a többszintű kormányzás kéz a kézben jár az erős helyi és regionális önkormányzással;

46. emlékeztet arra is, hogy a Lisszaboni Szerződésben első alkalommal kerül sor annak kihangsúlyozására, hogy a szubszidiaritási elv az EU-ban az egész kor-

mányzati/közigazgatási spektrumra vonatkozik, vagyis az európai, a nemzeti, a helyi és regionális szintre is. A szubszidiaritás és az arányosság elve az előfeltétele annak, hogy a többszintű kormányzás működjön a gyakorlatban;

47. meggyőződése, hogy a szubszidiaritás mint politikai-jogi elv döntő hajtóereje a decentralizációnak, mivel általa arra a szintre kerülnek a hatáskörök, amelyen a leghatékonyabban lehet gyakorolni őket;

48. szeretné folytatni az Európa Tanács Helyi és Regionális Önkormányzatok Kongresszusával való együttműködést a Helyi Önkormányzatok Európai Chartája alkalmazásának és a helyi és regionális demokrácia EU-tagállamokbeli és a tagjelölt országokbeli helyzetének felügyelete érdekében;

49. ismét kinyilvánítja azt a szándékát, hogy kidolgozza a többszintű kormányzás uniós chartáját, illetve folytatja az e téren már megkezdett munkát;

Pénzügyi decentralizáció

50. elégtétellel állapítja meg, hogy a gazdasági és monetáris uniós államháztartásainak helyzetéről szóló európai bizottsági jelentés (3) szerint az EU-tagállamokban növekszik a költségvetési decentralizáció tendenciája, és növekszik a helyi és regionális jelentőségű kiadások és bevételek aránya. A jelentés kiemeli, hogy a saját eszközök – az autonóm módon beszedett szubnacionális adók vagy illetékek – hatékonyabb finanszírozási eszközök, mint a központi kormányzattól kapott kifizetések, azonban a szubnacionális szint saját adóit és illetékeit az esetek kevesebb mint 50 %-ában használták fel, és azok 1995 óta nem növekedtek;

51. utal arra, hogy egy koherens decentralizációs folyamat csak akkor lehet sikeres, ha a hatáskörök szubnacionális önkormányzatoknak való átadása a pénzügyi eszközök megfelelő és arányos kiosztásával jár együtt, és emlékeztet arra, hogy mind a Helyi Önkormányzatok Európai Chartája, mind az Európa Tanács regionális demokráciára vonatkozó referenciakerete megfelelő kötelezettségeket és intézkedéseket tartalmaz az aláíró államok számára;

52. bírálja ennek kapcsán az egyes tagállamokban zajló legutóbbi kezdemé-

nyezéseket, ahol a hatáskörök átadása nem jár megfelelő pénzügyi forrásokkal, illetve pénzügyi bevételek beszedésére vonatkozó hatáskörrel, ami a regionális és helyi önkormányzás hatékonyságának hiányához vezet, amit pedig aztán a központosítási intézkedések melletti érvként használnak fel;

53. utal arra, hogy a decentralizáció önmagában nem vezet a szubnacionális önkormányzatok parttalan költsékezéséhez, ennek oka inkább a decentralizációs intézkedések rossz végrehajtása lehet, amelyet nem kísér pénzügyi decentralizáció;

54. még egyszer idézi a gazdasági és monetáris uniós államháztartásainak helyzetéről szóló európai bizottsági jelentést, amely szerint azok a régiók, amelyek túlnyomórészt saját eszközökkel finanszírozzák magukat, több felelősségtudattal bírnak a rendelkezésre álló pénzügyi eszközökkel és következőképpen stabilabb költségvetési helyzettel rendelkeznek, és ezért arra biztatja a tagállamokat, hogy a központi kifizetések helyett, amennyire csak lehet, saját pénzügyi eszközöket alkalmazzanak;

55. aggodalommal ismeri el azt is, hogy számos régió és település kockázatos pénzügyi spekulációk révén súlyos pénzügyi nehézségekkel szembesült, és ösztönzi, hogy megfelelő eszközöket és stratégiákat dolgozzanak ki az ilyen helyzetek kezelésére;

56. az Európa 2020 stratégia céljaihoz hasonló célkitűzéseket követő, uniós társfinanszírozású projektek kapcsán arra kéri az Európai Bizottságot, hogy teremtsen tisztább helyzetet a jogi kerettel kapcsolatban, hogy egyensúlyt lehessen találni a helyi és regionális önkormányzati költségvetésekből történő társfinanszírozás feltételei és az ilyen önkormányzatok költségvetési hiányának kiszámítása között;

57. hangsúlyozza a decentralizáció, valamint a sikeres és fenntartható európai regionális politika közötti előnyös kapcsolatot, és utal ennek kapcsán olyan tanulmányokra, amelyek szerint elsősorban a kohéziós politika képes jobb eredményeket elérni a decentralizált tagállamokban;

58. ugyanakkor felhívja a figyelmet arra, hogy különösen azokban a központosított tagállamokban nem hatékony a kohéziós

politika megvalósítása, amelyekben valamennyi régió az 1. célkitűzés alapján támogatandó, mivel a központosított közigazgatási hatóságok gyakran nem jól ismerik az egyes projektek regionális problémáit és kihívásait, és ezért mellett foglal állást, hogy a tagállamokban az egyes alapok kezelése a jövőben a szubnacionális szintek bevonásával valósuljon meg;

Decentralizációs és függetlenségi törekvések

59. meggyőződése, hogy egy jól értelmezett decentralizáció döntően hozzájárulhat a régiókban és a helyi önkormányzatokban a polgárok elégedettségéhez, és megerősítheti az egész államot;

60. másrészt azonban úgy véli, hogy a különböző kormányzati szintek közötti komoly párbeszéd tartós megtagadása, valamint a régióknak a hatáskörök és a szükséges pénzügyi források decentralizálásával kapcsolatos kívánságainak és törekvéseinek folyamatos figyelmen kívül hagyása az önállóság és speciális esetben a függetlenség követelésére készíthet. Ennek kapcsán emlékeztet arra, hogy a különböző szintek legitimitásának teljesítéséhez az nyújtja a legjobb keretet, ha európai szinten következetesen elfogadják és alkalmazzák a szubszidiaritás és az arányosság elveit;

61. szorosan figyelemmel kíséri az EU-tagországok és csatlakozni kívánó országok régióiban az utóbbi időben megerősödött függetlenségi törekvéseket, valamint azok – történelmi, politikai és gazdasági szempontból igen különböző – okait;

62. ennek kapcsán ösztönzi, hogy a szóban forgó esetekben vizsgálják meg az okokat, hogy feltérképezzék és megértsek az ilyen törekvések motivációját, és minden érintett számára következetes, békés megoldásokat találhassanak;

63. leszögezi, hogy az EUSZ 4. cikkének (2) bekezdése szerint az egyes régiók önállóság irányába tett lépései alapvetően az adott ország belügyének tekintendők;

64. emlékeztet rá, hogy amennyiben egy régió függetlenné válna, és csatlakozni kívánna az EU-hoz, hivatalos pályázatot kellene benyújtania a Tanács részére, és ugyanazt az EUSZ 49. cikkében ismertetett csatlakozási eljárást kellene követnie,

mint bármilyen más, az EU tagjává válni kívánó államnak;

Európa jövőképe

65. nagy érdeklődéssel vesz részt az Európa jövőbeli képéről nemrég kezdődött vitákban, és elvárja, hogy a szubnacionális szinteket kezdettől fogva bevonják ebben a vitafolyamatba, ezt pedig fontos kihívásnak tekinti saját tevékenységeit illetően;

66. hangsúlyozza, hogy az Európáról alkotott kép esetében mindenképpen figyelembe kell venni a regionális és helyi szintet is, mivel az Európai Unió legitimitása többek között a szubnacionális szintek legitimitásán is nyugszik;

67. szükségesnek tartja egy ezekkel a témákkal foglalkozó konvent létrehozását, és megfogalmazza és megosztja majd az EU jövőbeli alakításáról alkotott elképzeléseit, amelyek célja, hogy az új szerződésekben még több tere legyen a helyi és regionális demokrácia erősebb elismerésének;

68. ennek kapcsán felveti, hogy el lehetne gondolkodni azon, hogy a hatékony helyi és adott esetben regionális önkormányzattal párosuló decentralizáció mennyiben jelenthetné az EU-tagság egyik feltételét;

Ajánlások

69. azt ajánlja, hogy az európai intézmények folytassanak intenzívebb párbeszédet a regionális és helyi önkormányzatokkal a régiók, városok, települések és európai uniós szervek közötti közvetlen együttműködésre vonatkozóan;

70. azt ajánlja, hogy valamennyi kormányzati szint használja fel a szinergiákat az európai államadóságok válságának tartós megoldása érdekében, és ezért a regionális és helyi önkormányzatok egyenrangú bevonását ajánlja az európai és nemzeti reformtervek kidolgozásába;

71. arra szólítja fel a tagállamokat, hogy minden területi átszervezést vagy a helyi közigazgatással kapcsolatos jövőbeli reformot gondos, jól megfontolt és jól megtervezett módon, a Helyi Önkormányzatok Európai Chartájának és a regionális demokrácia európai referenciakeretének figyelembevételével valósítsanak meg, a demokrácia, a polgárközeliség és a decentralizáció elvei alapján biztosítva és

megszilárdítva ezzel a helyi önkormányzást;

72. ösztönzi, hogy nagyobb figyelmet kapjanak a sikeres régiók és települések legjobb gyakorlatának példái, hogy elsősorban a központi berendezkedésű országokban előmozdítsák a decentralizációról szóló közéleti vitákat és sikeres példákkal mutassák be a decentralizáció előnyeit;

73. arra kéri az Európai Bizottságot, hogy az eddigieknél még jobban támogassa a helyi és regionális közigazgatásnak a megfelelő támogatási projektek kidolgozását célzó képzési programjait, és fokozottan ügyeljen arra, hogy az uniós támogatási eszközök elosztása ne önkényes politikai alapon, hanem objektív kritériumok szerint történjen;

74. ismét arra kéri az Európai Bizottságot, hogy éves értékelő országjelentéseibe vegyen fel egy külön fejezetet az érintett csatlakozó ország regionális és helyi önkormányzásának helyzetéről;

75. üdvözlözi, hogy az Európai Bizottság 2012. évi, a gazdasági és monetáris unió államháztartásainak helyzetéről szóló éves jelentésében első alkalommal szerepel egy fejezet a pénzügyi decentralizációról és a regionális és helyi költségvetések helyzetéről, valamint a tagállamokban a pénzügyi decentralizáció terén folyamatban lévő reformokról, és arra biztatja az Európai Bizottságot, hogy az államháztartások szubnacionális szintjének megfigyelése érdekében minden évben ismétlje meg ezt az adatgyűjtést;

76. azt javasolja, hogy a decentralizáció és a hatáskörfelosztás tagállamokbeli helyzetéről szóló, már említett tanulmányt egészítsék ki a hatáskörök decentralizációja, illetve a pénzügyi eszközök költségvetési decentralizáció általi rendelkezésre bocsátása közötti kapcsolatra vonatkozó további adatgyűjtésekkel, és hangsúlyozza ennek az intézkedésnek a hasznosságát a szubszidiaritási elv korrekt alkalmazásának felügyeletét illetően.

Kelt Brüsszelben, 2013. április 12-én.
a Régiók Bizottsága elnöke

Forrás: Az Európai Unió Hivatalos Lapja C
139/45

Kisebbségpolitika Szlovákiában 2012-ben

Nem beszélünk róluk, elvéve hivatkozunk rájuk, holott Szlovákiában egyedülálló tevékenységet végeznek: a kisebbségpolitika alakulását figyelik és értékelik rendszeres időközönként, negyedévente kisebbségpolitikai folyóiratban elemzik a legfontosabb és legégetőbb kérdéseket, jelenségeket. A pozsonyi székhelyű Etnikum- és Kultúrakutató Központról (Centrum pre výskum etnicity a kultúry) van szó, melynek a kisebbségpolitika alakulásával foglalkozó tevékenységét a Think Thank Found Open Society Foundantions (a Nyitott Társadalomért Alapítvány egyik alprojektje) segíti.

A kutatóközpont munkatársai Jarmila Lajčáková, Elena Gallová Kriglerová, Alena Chudžíková, Miroslava Mittelmannová, Zuzana Številová. Valamennyien szakemberek, nemzetközi jogi, emberjogi és kisebbségjogi szakértők, szociológusok, nemzetközi tapasztalatokkal, szigorú szakmaisággal közelítik meg kutatási témáikat, a szlovákiai jogrendet a nemzetközi jogban és az alapvető emberi jogok okmányában megfogalmazottak viszonyában értékelik. A szemléletbeli különbségek is érdeklik őket, ezekre is rámutatnak. Az ő munkájuk a 2012-es évet elemző kötet is (Kisebbségpolitika Szlovákiában 2012-ben – Éves jelentés), mely a közelmúltban jelent meg, s amelyet alább kivonatolva ismertetünk.

Az állam nemzeti, a társadalom polgári

A jelentés Bevezetőjében a szerzők a kormányzati kisebbségpolitika jellemzőjeként Robert Fico kormányfőnek a Matica Slovenská konferenciáján 2013. februárjában elmondott szavait idézik: „Különös tendencia, hogy mindenhol a kisebbségek problémáit tolják előtérbe az államalkotó szlovák nemzet rovására. Mintha Szlovákiában nem szlovák férfiak és szlovák nők élnének. Azt kívánom, hogy szűnjön meg a kisebbségi jogokkal való zsarolás, mindegy, hogy a roma kisebbségről, a más irányultságú kisebbségekről, a más világnézetűekről vagy etnikumúakról van-e szó. Hatályos, hogy az állam nemzeti, a társadalom polgári. A mi független államunkat nem elsősorban a kisebbségeknek alapítottuk meg, bármennyire becsüljük is őket, hanem főleg az államalkotó szlovák nemzetnek, mert a szlovákok voltak azok, akik a volt közös Csehszlovákiában nem virágoztathatták fel minden képességüket és tehetségüket. Óriási szokássá vált, hogy a Szlovákiában élő kisebbségektől főként csak követelődést tapasztalunk, és semmilyen kötelességtudatot az állam iránt. Inkább csak

adományért nyújtott tenyér, cserébe minimális polgári erény. Ennek meg kell változnia! Hiszem, hogy ez megváltozik az új kormánybiztos hozzáállásában is.” Azon túl, hogy az elemzők szerint a kormányfő kizárólag az etnikai szlovákok államának tekinti Szlovákiát, a más nemzetiséghez tartozó kisebbségeket eleve gyanúsnak tartja, lojalitást vár el tőlük „az állampolgári erények” fejlesztésével, a kisebbségi elvárásokat pedig követelőzésnek bélyegzi, melyek a szlovákok rovására mehetnek.

Figyelmet érdemel szerintük a kormányfőnek az a tézise, hogy „az állam nemzeti, a társadalom polgári”. Szónoki kérdésként, de megfogalmazzák, hogy ezek szerint az állam a szlovákok tulajdona, s ezt az identitásukat – áttételesen állami létüket – kiterjedt kollektív jogok rendszerén keresztül védelmezik, például az államnyelvtörvény útján, vagy azzal, hogy a politikai közösség tagjainak megtiltják az állampolgári köteleket más állammal (anyaországgal). A kormányfő megjegyzése az állampolgári erényeket illetően azt sugallja, hogy a többségi szlovák nemzet ápolja ezeket, a más etnikumúak nem. És hozzátesszik: hogy állampolgári

erény alatt mit ért, nem fejtette ki, így feltételezhető akár az is, hogy etnikai semlegességet a közéletben.

„A közélet azonban etnikailag nem semleges – írja a szerző. – A közintézmények nem működhetnek például valamilyen semleges nyelv alapján, hanem a többség nyelvét használják. Ahogyan azt már a 2011-es kisebbségpolitikai jelentésünkben leszögeztük, az egyenlőség éppen ezért követeli meg az állampolgári jogok garantálásán kívül a kisebbségi jogok elismerését is. A kisebbségi jogok, melyek lehetővé teszik a saját etnikai, nemzeti vagy nyelvi identitás megőrzését például az anyanyelv használatának lehetőségével a közéleti kapcsolatokban, olyan környezetet alakít ki, amelyben a kisebbségek tagjai a társadalom teljes értékű tagjának érezhetik magukat.” A kormányfő szavai a 2012-es választások utáni szemléletet tükrözik, mely a kisebbségi jogokat átlagon (standardon) felülinek, tehát legitim módon korlátozhatónak tartja. Erre sor is került. Azzal ugyanis, hogy a kisebbségi és emberjogi kormányfő-helyettesi posztot a hatalom felszámolta, s helyette kisebbségi kormánybiztosi posztot hozott létre jelentősen megnyirbált jogkörökkel, a nemzetközi közvéleményt kielégíti ugyan, de a kérdéskör stratégiai fontosságát alaposan degradálta. A kisebbségi jogok delegitimizálási stratégiájának része a (nemzet)biztonsági kockázat erőteljes tétele a közbeszédben. Mintapéldája ennek, hogy a roma kormánybiztos hivatalát a belügyminisztérium alá rendelték, az ún. roma reformot pedig represszív intézkedések sorára építették. „Éppen ezek a kisebbségpolitikai intézményi változások bizonyítják, hogy a kormány nem tartotta meg ígéretét a status quo megőrzésére a kisebbségi jogok területén” – fogalmazzák

meg a szerzők az éves jelentés Bevezetőjében.

A 2012-es kisebbségpolitikai jelentés nem csupán nemzetközi jogi szempontból közelíti meg a kérdést, hanem politikafilozófiai, biztonságpolitikai és jogfilozófiai keretben is elhelyezi a kisebbségi jogok kérdését. Az igazságos és fenntartható kisebbségpolitika a szerzők szerint nem csupán az ország nemzetközi kötelezettségeinek kell megfelelnie, hanem az igazságosság és egyenlőség elveinek is a speciális szlovák környezetben. A projekt célja az is, hogy a szlovákiai kisebbségpolitika egyedüli, biztonsági/állambiztonsági szempontot követő szemléletét felváltsa vagy kiegészítse egy másik, amelynek alapja az emberi méltóság és igazságosság tiszteletben tartása.

A nemzeti kisebbség fogalmának meghatározása

A szlovák jogrend nem tartalmazza az alkotmányban olvasható nemzeti kisebbség és etnikai csoport fogalmak meghatározását, így a köztük lévő különbséget sem. A szlovák alkotmány által garantált kisebbségi jogok elismerésének a feltétele a szlovák állampolgárság és az egyéni akarat egy kisebbséghez tartozni. Az állampolgárságon kívül nem kell teljesíteni semmilyen más objektív kritériumot, mint például eltérő nyelv és kultúra vagy számbeli nagyság, ami a nemzetközi jogban része a definíciónak. Nem világos az elemzők számára sem, hogy például 2003-ban mit kellett „bizonyítania” a nemzeti kisebbségként utolsóként elismert orosz kisebbségnek, hogy elnyerje az őshonos kisebbség státusát. A rendelkezésre álló anyagok szerint elég volt hozzá annyi, hogy a közösséget felvették az emberjogi, nemzeti kisebbségi és nemi egyenlőségi kormánytanácsba. Kiderült, hogy a felvételnél fontos volt a szlovákiai őshonosság kérdése, ez viszont nem alkotmányos feltétele a kisebbségi jogok elismerésének. Szlovákia 13 őshonos nemzeti kisebbséget ismer el: a magyart, a romát, a ruszint, az ukránt, a németet, a csehet, a lengyelt, a horvátot, a bolgárt, a morvát, a zsidót, a szerbet és az oroszot.

Kisebbség és állampolgárság

A kisebbségi jogok elismeréséhez feltételül szabott állampolgárság a nem-

zetközi jogba ütközik, mivel a nemzetközi jog a kisebbségi jogokat alapvető emberi jogoknak tekinti. A kisebbségi jogokat arányos mértékben garantálni kellene az ország minden állampolgárának. 2012-ben az elemzők nem tapasztaltak olyan törekvést, amely a kisebbségi jogok elismerésének terén az állampolgárság feltételének eltörlésére törekedett volna. Már a 2011-es jelentésben is kifogásolták a szerzők a kettős és többes állampolgárság vitatott törvényi megtiltását. A törvénymódosításra a Magyarországon 2010-ben elfogadott állampolgársági törvényre válaszul került sor Szlovákiában, mert az lehetővé tette a magyar állampolgárság megszerzését magyarországi tartós vagy átmeneti lakhely nélkül is. Szlovákia egyedülként azon országok közül, amelyekben jelentős számú magyar kisebbség él, megszüntette a többes állampolgárság lehetőségét. *„Ezt a változást nem csupán azért bíráltuk, mert előfordulhat, hogy sérti a Szlovák Köztársaság Alkotmányát, hanem azért is, mert a Szlovákiában élő magyarokat de facto a szlovák – magyar kapcsolatok túszaiá teszi. 2012-ben semmilyen törvényi változás nem következett be e téren”.* A belügyminisztérium adatai szerint 2012 végéig 552 személy vesztette el szlovák állampolgárságát, közülük 32 a magyar állampolgárság felvétele miatt. A kutatók a magyar állampolgárságot felvett szlovákiai magyarok számát ennél jóval többre becsülik, akár a hivatalos adat százszorosára. Kifejtik: a problémás szlovákiai jogi helyzet miatt kedvezőtlenül érintheti őket 2014-ben a magyarországi országgyűlési választáson való részvételi jogok gyakorlása, amennyiben Magyarország itthoni lakóinakra postázza a szavazólapokat.

A 2011-es népszámlálási eredmények

A 2011-es népszámlálás eredményei újra bizonyították, hogy Szlovákia nemzetiségileg heterogén ország. A lakosság 80,7 százaléka vallotta magát szlovák nemzetiségűnek, 80,3 százaléka szlovák anyanyelvűnek, de mindössze 73,3 százaléka jelölte meg a családban leggyakrabban használt nyelvként a szlovákot. 1991-hez és 2001-hez mérten a többségi nemzetiségű lakosság számaránya 5 százalékponttal csökkent. A magyar nemzetiségűek 8,5 százalékot tettek ki, a romák 2 százalékot, a ruszinok és csehek 0,6 százalékot, az

ukránok, németek és lengyelek 0,1 százalékot, a zsidók, morvák, bolgárok, horvátok, szerbek és oroszok 0,1 százaléknál kevesebbet. A népszámlálási adatok a kisebbségi jogok gyakorlása és a kulturális-oktatási támogatások elosztása szempontjából mérhető adatok. Pozitív változásként értékeli a központ, hogy a népszámlálási kérdőíveken a nemzetiségre való rákérdezés mellett szerepelt a családban és a nyilvánoságon leggyakrabban használt nyelv is. Ez jobban árnyalja a képet. Azt viszont fájjalják az elemzők, hogy továbbra is csak egyetlen identitást vár el a megkérdezettől az adatgyűjtő, s nem teszi lehetővé például, hogy a vegyes házasságokból született gyermekek több nemzeti identitást tüntethessenek fel. Feltételezik ugyanis, hogy például a magyar kisebbség esetében azok, akik nemzetiségként a szlovákot jelölték meg, anyanyelvként pedig a magyart (9,4% volt a magyar anyanyelvű), kettős identitásúak. A roma kisebbség esetében a többes nemzeti identitás lehetősége lehetővé tenné szerintük, hogy a társadalom etnikai összetételéről a valóságot jobban megközelítő kép alakuljon ki.

A magyar kisebbség vonatkozásában a népszámlálás megerősítette azt a feltételezést, hogy létszámuk és számarányuk csökken. A 2001-es népszámlálási adatokhoz képest 62 061 fővel csökkent a magyar nemzetiségűek száma, ami 1,2 százalékos fogyást tesz ki tíz év alatt. *„Úgy véljük, fontos befolyásoló tényezője volt ennek a csökkenésnek az SZK kisebbségpolitikájának dinamikája, amely mindenekelőtt a magyarokat tünteti fel hosszú távon a szlovákságot és Szlovákia területi integritását veszélyeztető tényezőként. Ezzel indokolja meg a túlságosan is restriktív intézkedések meghozatalát, így pl. az állampolgárságtól való megfosztást vagy az államnyelvtörvényt, mely jelentős mértékben támogatja az asszimilációt. Az asszimilációra – főként a nyelvire – utal azon állampolgárok számának jelentős csökkenése, akik a magyar nyelvet tekintik anyanyelvüknek. Mészáros-Lampl Zsuzsanna (szociológus) írta le, hogy a szlovák-magyar vegyes házasságokból származó gyermekek 97%-a szlovák tanítási nyelvű általános iskolába jár. Az ilyesfajta elszakadás az anyanyelvtől jelentős mértékben befolyásolja a nemzeti hovatartozás érzését. Mészáros-Lampl tanulmánya*

bizonyította azt is, hogy Dél-Szlovákia területén is a szlovák nyelv a domináló (meghatározó) nyelv, ami cáfolja a politikai elit nagy részének állításait, hogy a déli régiókban asszimiláció fenyegeti a szlovákokat.”

Etnikai és nemzetiségi diszkrimináció

A kisebbségi jogok a kisebbséghez tartozásból fakadó hátrányok kiegyenlítését segítik. Az emberi méltósághoz való jog elvét tiszteletben tartva lehetővé teszik a saját közösség kultúrájának és meggyőződésének megfelelő méltó éltet, amennyiben az mások jogait nem sérti. A kisebbségi jogok tehát az ún. szubsztantív jogokon túl tartalmazzák az etnikai alapú megkülönböztetés, gyalázás és erőszak elleni védelmet is. Ezt a védelmet a szlovák alkotmány és büntető törvénykönyv garantálja. Viszont az etnikai és faji indíttatású erőszak kérdéskörének gyakorlati foganatosítása már hagy kívánnivalót maga után. A szerzők olyan, roma embereket ért sértéseket és támadásokat sorolnak fel, melyek kivizsgálása és megbüntetésük során az állam nem járt el kellően hatékonyan és pártatlanul, amit 2012-ben – egy tíz éve húzódó eset kapcsán – az Európai Emberjogi Bíróság is kimondott, elmarasztalva a szlovák államot. A szerzők külön is megemlítik azt az esetet, amikor egy szolgálaton kívül lévő községi rendőr Ógyallán három roma embert lelőtt, kettőt megsebesített, a bíróság mégis a lehetséges alsó határ alatti büntetést szabta ki rá arra hivatkozva, hogy felindult állapotban volt. Az államhatalom képviselői és a médiának a kisebbségek civil szervezeteknek többszöri felszólítására sem voltak hajlandók elítélni ezt az esetet. Utalnak arra is, hogy a rendfenntartásért felelős állami szervezetek tagjai több esetben is követtek el jogsértéseket.

A jobboldali szélsőségek is termőtalajra hullanak Szlovákiában. A központ felmérése szerint a lakosság 8 százaléka teljes mértékben azonosul a szélsőséges véleményekkel, a kisebbségekkel és idegenekkel szembeni restriktív és diszkriminatív politika foganatosításával. A lakosság döntő hányada, 75 százaléka csak részben fogadja el ezeket a nézeteket, nyíltan nem kisebbségellenes, de a romakérdésben vagy a magyar kisebbség jogainak vonatkozásában alapvetően elutasító, s hajlik arra is, hogy amennyiben az állam nem képes

a megtorlásra, maguknak kell a dolgokat kézbe venni. Mindössze a népesség 16 százaléka mentes a szélsőségektől, tartja értéknek az etnikai és kulturális sokszínűséget. „A kutatás feltárta, hogy Szlovákia lakossága szigorúan etnocentrikus szemléletű és a kisebbségek nagy száma ellenére a szlovákok országának tekinti Szlovákiát. Ezzel nem is lenne baj, ha szlováknak a szlovákiai lakosságot tartanák. A kvalitatív vizsgálat azonban megmutatta, hogy a közvélemény szlovákként kezeli ugyan a kisebbségeket is, de csak abban az esetben, ha képesek teljes mértékben igazodni a többség (a szlovák nemzetiségűek) kulturális értékeihez. A szlovákokról mint államalkotó nemzetéről beszélnek, melynek joga van eldönteni, milyen (ha egyáltalán valamilyen) jogokkal élhetnek a kisebbségek. A többséghez való alkalmazkodás azt jelenti, fel kell adni az etnikai, vallási vagy nyelvi identitás bármilyen kinyilvánítását. Az eltérő kultúra, vallás vagy nyelv jelenlétét a szlovák közvélemény legfeljebb a magánéleti szférában hajlandó elfogadni. A közéletbe az ilyen megnyilvánulások nem valók, mert veszélyeztetnék a túlsúlyban lévő szlovák identitást. Érvényes ez a nemzeti kisebbségek (elsősorban a magyarok), de a külföldiek vonatkozásában is, akik új közösségekként kezdenek megjelenni Szlovákiában. Konfliktusmentes együttélést a külföldiekkel a megkérdezettek akkor tudnak elképzelni, ha azok kulturálisan közelállóak (elsősorban nyugat-európai országokból valók).” Rendkívül veszélyesnek tartják az iszlámot és a muzulmán bevándorlókat.

Az új és hagyományos kisebbségekkel való együttélés terén a megkérdezettek által az állami kisebbségpolitika alakítóitól elvárt magatartás rendkívül nyugtalanító. Feltárja ugyanis, hogy Szlovákia lakosainak egyenlőségét nem fogadják el. „A különféle restriktív, a diszkriminációval határos vagy annak megszűnését átlépő politikai intézkedések támogatottsága megdöbbentő. A megkérdezettek szinte 75 %-a ért egyet azzal, hogy a roma népesség születésszámát államilag kellene szabályozni, csaknem a fele gondolja úgy, hogy a roma gyerekeknek nem szabadna közös iskolába járniuk a nem romákkal. A válaszadók felének véleménye az, hogy a magyaroknak nem lenne szabad nyilvános helyen magyarul beszélni, és nem lenne szabad, hogy az őket érintő ügyeket saját maguk irányíthassák.”

Ezekből a kutatási eredményekből azt a következtetést szűrjük le az elemzők, hogy bár a szélsőséges vélemények támogatottsága sok más országban is eléri a tíz százalékot, Szlovákia esetében a kisebbségi jogok elnyomásának támogatottsága jóval szélesebb háttérrel bír, és a lakosság nagy része készen áll a kisebbségek elleni fellépésre szóban, de cselekedetben is.

A szimbolikus politika

A szimbolikus politika kisebbségellenessége legmarkánsabb megnyilvánulásának a választási kampányban tapasztalt nyílt romaellenességet jelölték meg a kutatók, akik számba vették a politikai elitnek a társadalom peremén élő, kirekesztett közösségek elleni megnyilvánulásait is, többek közt a regnáló roma kormánybiztos kijelentését, hogy a romáknak „fehér” ember módjára kellene viselkedniük. Persze, maga a kormány feje sem képes elfogadni, hogy multietnikus társadalomban-országban él, írják. „Ez az oka annak is, hogy 1989 óta kormányok sora képtelen volt belátni a kisebbségeknek okozott történelmi sérelmeket, melyeket például a Beneš-dekrétumok okoztak a magyar kisebbségnek. Nem tudják felfogni, hogy a roma kisebbség szegénységből való kilábalásának a kulcsa nem a megtorlás, a segélyek összegének csökkentése vagy otthonaik lerombolása, hanem a segítségnyújtás, a tisztelet és a sérelmeik beismerése. (...) A többi kisebbség, a magyarokat és a múltban letagadott ruszinokat beleértve is szabadabbnak éreznék magát, ha az állam erőteljesebben jeleznék, hogy ők is a szlovákiai közösség tagjai, kulturális és nyelvi másságuk nem olyasmis, amit szégyellniük kellene, épp ellenkezőleg.”

Nyelvi jogok

A szlovák alkotmány szerint a nyelvi jogok jelentik a legfontosabb garanciát a kisebbségeknek. Az alkotmány leszögezi: „A nemzetiségi kisebbségekhez vagy etnikai csoportokhoz tartozó állampolgároknak törvényben meghatározott módon és feltételek mellett az államnyelv elsajátításához való jog mellett biztosítva van

a) a saját anyanyelvükön való művelődés joga,

b) nyelvük hivatali érintkezésben való használatának a joga.”

A nyelvi jogok tartalmi meghatározását

elsősorban a Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai kartája (Karta) tartalmazza, melyet 1992-ben fogadtak el. A Karta céljaira a Szlovák Köztársaság a bolgár, cseh, horvát, lengyel, magyar, német, roma, ruszin és ukrán nyelvet ismerte el regionális vagy kisebbségi nyelveknek. Az átvett jogok terjedelme azonban a kisebbségek nagyságától függően változik. Szlovákia a legszamosabb, tehát a magyar kisebbség esetében vette át a legtöbb jogot (óvodai nevelés, alap- és középiskolai, technikai és szakképzői oktatás, egyetemi oktatás, felsőfokú képzés, felnőttképzés, bírósági, polgári jogi és közigazgatási eljárási nyelvhasználat, legalább egy anyanyelvű tömegtájékoztató eszköz stb.) A második csoportban a ruszin és ukrán kisebbséget illeti meg a legtöbb nyelvi jog. Ezek azonban már kisebb mértékben garantáltak, s még kisebb mértékben a többi kisebbség esetében. A 2011-es kisebbségi nyelvhasználati törvénymódosítás és a helységnévhasználatot szabályozó új jegyzék javított kissé a helyzetet, melyet egyébként a községek és városok hagyományos magyar elnevezésének használata elleni elutasító magatartás jellemez a mérvadó hatóságok részéről. Az emberjogi és kisebbségügyi kormányalelnök hivatala a 2012-es parlamenti választásokig koordináló szerepet is betöltött a több minisztériumhoz rendelt kisebbségi nyelvi jogok érvényesítésének elősegítése céljából. Az itt felállított szakmai testület a kisebbségi nyelvhasználati jogok gyakorlati érvényesítése első számú akadályaként az e célra szolgáló pénzügyi eszközök teljes hiányát jelölte meg, illetve kisebbségi nyelvű terminológiai kérdéseket és műszaki problémákat. Az utóbbiak kezelése érdekében megkezdődött a kormányalelnöki hivatalnál egy elektronikus szótár létrehozása, s ennek egy része (magyar, ruszin, roma nyelvű) elkészült. A választásokat követően a kormányalelnöki tisztség megszűnt, a kisebbségi kormánybiztosi hivatalnál pedig a munka leállt. Egyedül a vasútállomások kisebbségi – magyar – nyelven történő megjelölése érdekében történtek lépések (civil nyomásra), amelyek azonban nem jártak sikerrel.

A jelentés taglalja, hogy 2012-ben – a kisebbségi nyelvek használatáról szóló szűkszavú, a szigorú tényekre szorító kormányzati jelentés kidolgozásával egyidőben – elkészült a kulturális minisztérium szlovák államnyelv haszná-

latáról szóló jelentése, mely elsősorban az értékválságnak, a hagyományos értékektől és a hazafiasságtól, a közösségi szolgálatra való hajlandóságtól történő távolodásnak tudja be az egyre erősödő nyelvi igénytelenséget a közéletben és a hivatali nyelvhasználatban. A kormányjelentés hangvételét az elemzők 19. századi nemzetébresztő hangvételűnek tartják, azzal azonban nem foglalkoznak, milyen lépések történtek az államnyelv minél jobb és színvonalasabb oktatás-elsajátítása érdekében. A minisztériumi jelentés egyenesen kifogásolja az államnyelv változásait, a benne megjelenő idegen nyelvi hatásokat, melyek a mobilitás és globalizáció következményei. **A női névképző (-ová) elhagyására való törekvéseket pedig a szlovák állampolgárság elutasítása jelének, vagy a nemi jelleghez való ambivalens viszony megjelenésének tekinti.** Az államnyelv elsajátítását a kisebbségek részéről a kormányjelentés pozitívan kezeli, mert úgy mond az védi meg kisebbségeket „a nyelvi gettósodástól”. A szerzők szerint kisebbségi nyelv gettósodáshoz csak akkor vezethetne, ha ezt a többségi társadalom hozzáállása lehetővé tenné, itt azonban szó sincs ilyesmiről. Meglehető, sokkal inkább a szlovákok gettósodásától félnek, hiszen a minisztériumi jelentés azt is tartalmazza, hogy „a szlovákok egyre többször találkoznak munkavállaláskor vagy magánvállalkozások esetében azzal az igénnyel, hogy a magyar nyelvet is tudják használni”. Általában a szlovák államnyelv veszélyeztetéseként élik meg a kisebbségek nyelvén megjelenő feliratokat. Pedig a kisebbségi nyelvhasználatról szóló jelentés is tartalmazza, hogy a jogosult 512 községből csupán 144 használja hivatali ügyintézésben a magyar nyelvet is, és 166 tárgyalási nyelvként a helyi önkormányzat ülésén is. **A minisztérium riasztónak nevezi azt is, hogy a szlovák óvodába járó gyerekek egymás közt magyarul beszélnek.** Még riasztóbbnak tartja, hogy a szlovák nyelvtudási tesztelésen részt vett 208 magyar tannyelvű iskola 4538 tanulójának „problémái voltak a szlovák nyelvtani szerkezetekkel, az alapvető irodalmi művek és műfajok meghatározásával”. A tesztelésen elért tanulói átlag 53,4 százalékos volt. Összevetésként a kisebbségpolitikai elemzés készítői feltüntetik a szlovák tannyelvű iskolák tanulói által elért tesztelési átlagot szlovák nyelvből és irodalomból, mely 54,5 százalékos volt.

A nemzeti kisebbségek oktatási rendszere

A kisebbségek joga az anyanyelven történő tanuláshoz és művelődéshez alapvető alkotmányos jog. A regionális vagy kisebbségi nyelvek kartája értelmében az óvodától az egyetemig a magyar nemzeti kisebbség számára biztosított az államilag finanszírozott oktatás és művelődés. „Már a 2011-es jelentésben figyelmeztettünk arra, hogy a kisebbségek iskoláiban megkövetelt kétnyelvű dokumentáció- és ügyvitel-vezetés fokozott adminisztratív terhet jelent”, melyhez a pénzügyi források nincsenek biztosítva.

A másik legszamosabb nemzeti kisebbség, a roma esetében a roma nyelv használata az oktatási intézményekben semmilyen formában nincs jelen, holott a népesség 54,7 százaléka anyanyelvének a romát jelölte meg (szlovákok 33,2, magyart 12 %) egy 2010-es, a roma háztartásokban készített felmérésben. A kutatóközpont ismételtén rámutat: a pedagógusok felróják a roma szülőknél, hogy otthon nem tanítják meg a gyermekeiket szlovácul, ennek ellenére a mai napig nem oktatják nekik bilingvális rendszerben, idegen nyelvként a szlovák nyelvet (inkább nulladik évfolyamokkal kísérleteznének). Kifogásolják a kutatók, hogy még a roma nyelv oktatására szakosodott pedagógusok sem kezelik a szlovákkal egyenrangúként a roma nyelvet, annak ismeretét inkább tekintélyépítésre vagy fegyvelmezés céljaira használják ki.

A kisebbségi kultúrák támogatása

2011-ig a kisebbségi kormányalelnök hatáskörébe tartozott a nemzeti kisebbségek kultúratámogatási összegeinek elosztása. Ezt 2012-ben a kisebbségi kormánybiztosi hivatal vette át. 2013-ra 4,25 millió eurót különítettek el e célra, élő kultúra, időszaki sajtó, könyvkiadás és kultúrpolitika kategóriákban. A programokon belül fesztiválokat, színházakat, népművészeti és művészegyütteseket, művészi, képzőművészeti, irodalmi és kutatási tevékenységeket, nemzetiségi szerzők eredeti alkotásait, műfordításokat, társadalomtudományi és művészettörténeti tevékenységet, multikulturális bemutatókat, multikulturális szakszemináriumokat, kutatásokat és konferenciákat támogattak. „A kisebbségi kultúrák támogatásánál

nemcsak a támogatás összege, hanem az elosztás módja is fontos” – szögezik le a szerzők. 2012-ben nem csupán a népszámlálási adatok alapján osztották fel az összeget, hanem a **pozitív diszkrimináció elvét** is érvényre juttatták, vagyis a kisebb létszámú nemzeti kisebbségek a számarányuk szerint őket megillető összegnél nagyobbat kaptak. „2013-ban ez a helyzet megváltozott, így a magyar kisebbség – a 2011-es népszámláláson tapasztalt létszámcsökkenése ellenére – a korábbinál több pénzt kapott. Nagyobb összeget kapott a roma kisebbség is, amelynek száma a népszámláláson emelkedett. A pénzügyi elosztásról a Kisebbségek és Etnikai Csoportok Bizottsága döntött, melynek elnöke akkor A. Nagy László kisebbségi kormánybiztos volt”, aki azzal érvelt, hogy a magyarok és a romák még így is kevesebb pénzt kapnak, mint ami számarányuknál fogva megilletné őket. A kisebbségi bizottságban kialakult vitát állítólag azzal fojtotta el a kormányhivatal vezetője, hogy a támogatásra jogigénye senkinek nincs, s ha nem képesek megegyezni a nemzetiségek képviselői, senkinek nem kell kapnia egy fillért sem.

A korábbi időszakokban a támogatásokat a kulturális minisztérium vagy a kormányhivatal által kinevezett személyek testülete osztotta el, melyet a minisztérium vagy a kormányhivatal hivatalnokai felügyeltek, szem előtt tartva a pozitív diszkrimináció elvét, valamint azt, hogy egy sajtóterméket kisebbségenként mindenképpen támogatni kell. 2013-ban az elvek megváltoztak, viszonylag autonóm módon az egyes kisebbségeknek járó összegekről is maguk dönthettek a kisebbségek képviselői. Ki is alakult a kisebbségpolitikában leginkább a kollektív kontra egyéni jogok vitájaként interpretált helyzet. Olyan tipikus helyzetről van szó, amikor egy kisebbség valamilyen jogkörhöz jut, s általa korlátozhatja a gyengébb csoportok, például a nők vagy gyermekek jogait. A kisebbségi kultúrák támogatása esetében a szerzők rámutatnak: azzal, hogy a kormányzat a kisebbségeket egy halmazként kezeli, s teljes mértékben rájuk hagyja az osztzkodást, lehetővé teszi, hogy a nagyobb létszámúak úgymond hatalmi helyzetbe kerüljenek a döntéshozatalkor, amit a kisebb létszámúaknak tudomásul kell venni. Ez óhatatlanul ellentétekhez vezet. A kialakuló helyzet kizárólag a többségi nemzetnek jó, amely a kisebbségek közötti belső feszültségekre hivatkozva megnyirbálhatja a kisebbségi tanács autonóm döntéshozatali jogköreit.

A kutatók a támogatások elosztási elveinek meghatározása során fontosnak tartanak, ha nem csupán a népszámlálási adatokra hagyatkoznának a döntéshozók, hanem számításba vennék a roma kisebbség esetében annak valószínűsíthető tényleges létszámát (a bevallott háromszorosára teszik), valamint arra is tekintettel lennének, hogy Szlovákia nem teszi lehetővé polgárainak a többes identitást. **„Ideális esetben a támogatások kihelyezéséről magának a kisebbségnek kellene döntenie saját választott képviselőin és a kisebbségi tanácsba általuk delegált személyeken keresztül. Az államnak a felügyelet gyakorlását kellene megtartania a pénzek elosztásának vonatkozásában azért, hogy az átlátható legyen.”**

A kutatók kitérnek arra is, hogy van a kisebbségi kultúrák támogatásának egy eddig senki által nem vizsgált fontos szereplője: a támogatások fogadója (címezettje). „A jelenlegi dotációs rendszer meglepően széles körben teszi lehetővé a támogatások igénylését: község, megye, civil szervezet, alapítvány, jogi személyek érdekvédő társulása, mely jogi személyiségű, közhasznú nonprofit szervezet, szlovákiai székhelyű nonprofit alap, regisztrált egyház vagy vallási csoport, egyház vagy vallási csoport égisze alatt működő jogi személy, törvényben meghatározott, központi költségvetésből finanszírozott tevékenysége kivételével), megyei vagy községi költségvetési vagy támogatott szervezet, szlovákiai székhelyű természetes személy – vállalkozó, vagy jogi személy – vállalkozó. **Érdekes jelenség az is, hogy nem szerepel a feltételek közt, hogy ezeknek kisebbségieknek kell lenniük, azaz olyan személyek által alapítottak, akik a nemzeti kisebbséghez tartozónak vallják magukat. Így véljük, ezen alanyok körét jó lenne olyan mértékűre szűkíteni, hogy a kisebbségek támogatására szánt pénzügyi eszközök valójában az ő támogatásukat szolgálják, és a kisebbségi intézményeket segítsék, melyek a kisebbségi kultúra reprodukálásának eszközei.** A kisebbségi kultúrák védelmének egyenlősége megfelelő érv arra, hogy korlátozzák a többség hozzáférését a kisebbségi kulturális identitást szolgáló támogatásokból

való haszonszerzéshez. Mivel a kisebbséghez tartozásnak elsődlegesen (bár nem kizárólagosan) az önazonosságon kellene alapulnia, úgy véljük, szükséges volna, hogy a támogatási kérelemhez csatolni kelljen egy nyilatkozatot arról, hogy pl. a szervezet tagjainak többsége egy adott nemzeti kisebbséghez tartozik és tevékenységével a kisebbség kultúráját támogatja.” Az ilyen becsületbeli nyilatkozat ugyan nem zárja ki teljes mértékben a visszaélés lehetőségét, de távoltarthatja azokat, akiknek nincs kötődésük a nemzeti kisebbséghez. Jó lenne megtartani a multikulturális rendezvények támogatásának lehetőségét is, mivel sok olyan ember van, aki több nemzetiséghez kötődik. A civil szervezeteknek különböző nemzetiségű tagjai lehetnek, még többségek is.

Participációs kisebbségi jogok

A szlovák alkotmány a kulturális és nyelvi jogok mellett biztosítja a kisebbségeknek a jogot a nemzeti kisebbségek vagy etnikai csoportok ügyeiben a döntésekben való részvételt. Ennek a jognak az alkotmány általi értelmezése leszűkített, mert csak a törvényalkotási folyamatban történő véleményezési jogot jelenti. Nem jelenti azt, hogy egyet kell érteni, vagy azonosulni kell a döntéssel. Nem garantál jogot a döntéshozatal konkrét formájára vagy folyamataira sem. A kisebbségek részvételi jogát sokkal széleskörűbben határozza meg a Nemzeti kisebbségek védelméről szóló keretegyezmény (Keretegyezmény) 15. cikkelye. Biztosítja a nemzeti kisebbségekhez tartozók számára a részvételt a kulturális, társadalmi és gazdasági életben, valamint a közügyekben, elsősorban azokban, amelyek őket érintik. Az szerint, ahogyan a Keretegyezmény tanácsadó testülete a 15. cikkelyt értelmezte, a kisebbségek részvétele az ország gazdasági életében az adott demokratikus rendszer fokmérője. A kisebbségek kizorítása a társadalom peremére marginalizációhoz és társadalmi kirekesztettséghez vezethet.

A hatékony részvétel a gazdasági és társadalmi élet széles körét öleli fel, beleértve a megfelelő lakhatáshoz, egészségügyi ellátáshoz, szociális védelemhez, a szociális biztosításhoz és segélyhez való jogot, a munkaerő-piaci hozzáférést és kereső tevékenységet. A Keretegyezmény 15. és 4. cikkelyének (törvény előtti egyenlőség és diszkriminációmentesség) együttes értelmezé-

se megköveteli a nemzeti kisebbségek ügymond teljes és hatékony egyenlőségének szorgalmazását az élet minden területén, tehát a diszkrimináció elleni védelem biztosításában és a strukturális vagy történelmi egyenlőtlenségek felszámolására hozott különleges intézkedések terén is. Az úgynevezett antidiszkriminációs törvényben meghozott ideiglenes kiegyenlítő intézkedések e téren javulást jelentenek, az intézményrendszerben bekövetkezett változások azonban visszalépést jelentenek a kisebbségek részvételi joga terén.

A kisebbségek politikai részvételi jogai

„A nemzeti kisebbségek részvételi jogait a politikai életben a normatív demokratikus folyamatokra vannak bízva. Az állam ugyan lehetővé teszi etnikai alapú politikai párt létrehozását, de semmilyen módon nem igyekszik esélyegyenlőséget biztosítani a kisebbségeknek a politikai küzdelemben, például a parlamenti bejutási küszöb csökkentésével vagy nemzetiségi kvóta meghatározásával. Éppen ellenkezőleg, az adminisztratív (területi) egységek kialakításával az volt a célja, hogy a legnagyobb és területileg koncentráltan élő magyar kisebbség számára lehetetlenné tegye a sikeres szereplést az önkormányzati választásokon” – áll a kutatóközpont jelentésében. – *„A kisebbségi választói szavazatokat is képviselő egyetlen parlamenti párt, mely a 2012. márciusában megtartott parlamenti választásokon sikerrel járt, a Most-Híd a szavazatok 6,89 %-ával, ami 13 parlamenti mandátumot jelent. Sikerként könyvelhető el, hogy önálló SZK történetében először választottak meg roma képviselőt az SZK NT-be, Peter Pollákot az Egyszerű Emberek és Független Személyiségek listáján.”*

Speciális kormányzati ügynökségek

A Keretegyezmény tanácsadó testülete a részvételi politikáról szóló 15. cikkelyhez hozzáfűzte, hogy kisebbségek participációs jogából fakadó minimális követelmény olyan kormányzati intézmények létrehozását jelenti, amelyek a nemzeti kisebbségeket országos, regionális és helyi szinten érintő kérdésekkel foglalkoznak. Az ilyen ügynökségek azonban nem pótolják a kormányzati

intézményeket, melyek a kisebbségek védelmében kulcsfontosságúak. A speciális intézmények szerepe *„a kisebbségvédelmi politika kormányzati szintű koordinálása és ösztönzése. Ezért tartják őket a kisebbségek és a kormány közti kommunikáció fontos csatornáinak.”* Ilyen hatóság volt az emberjogi és kisebbségügyi kormányalelnök hivatala, mely 2010 végén megerősített jogköröket kapott. A 2012-ben megválasztott kormány azonban ezt a hivatalt megszüntette, a hatásköreit pedig több minisztérium között osztotta meg. Konkrétan a kül- és európai ügyi minisztérium, az igazságügyi minisztérium, a munka- és szociálisügyi minisztérium, a kulturális minisztérium és a belügyminisztérium között. Az emberjogi ügyeket és támogatásokat a külügyminisztérium, az esélyegyenlőségeket az igazságügy vette át. Fennmaradt egy kisebbségügyi kormánybiztosi hatóság, mely részben pótolta a kormányalelnököt, ennek élére a Most-Híd politikusát, A. Nagy Lászlót nevezte ki a kormány, akinek hatáskörei csökkentek. A kormánybiztos például nem tagja a kormánynak, hanem a kormányhivatal vezetőjének beosztottja, konkrét kérdések esetén pedig az illetékes miniszternek van alárendelve. A kisebbségek számára kulcsfontosságú területeken – például az oktatásügy – a kormányalelnök korábbi beavatkozási jogát is konzultációra csökkentették. A kormánybiztos tehát nem befolyásolhatja a kormányzati politika kialakítását. A kormányalelnöki poszt megszűnésével tehát a végrehajtó hatalmi intézmény valamely kormánytag tanácsadó testületi hatóságának szintjére süllyedt. A kisebbségi jogok védelme terén a kormánybiztos a kormányhivatal vezetője jóindulatának van kiszolgáltatva, vagyis vannak kötelezései, de nincsenek jogai.

A másik speciális intézmény, melynek regionális részlegei is vannak, a roma kormánybiztosi hivatal, mely a kormány tanácsadó testülete. Korábban a hivatal a kormányfő alá volt rendelve, koordinálta a roma stratégia megalkotását, végrehajtását, az európai támogatási pénzek kihelyezését. A 2012-es választások után a hivatal a belügyminisztériumhoz került, bár kormánytanácsadói státusa megmaradt. A belügyminiszter javaslatára a korábbi szlovák nemzetiségű romaügyi kormánybiztos a szlovák parlament első roma nemzetiségű képviselője váltotta fel tisztségében. Ez kedvezően értékelhető. Az már kevésbé tetszik az elemzőknek, hogy az igényes parlamenti képviselői tisztséghez kapta meg Pollák a szintén nem könnyű roma kormánybiztosit, amely a törvényhozói és végrehajtói hatalom vitatható összemosását is jelenti. A roma kormánybiztosi hivatal működése a belügyminisztérium kereteiben – annak bonyolult struktúrája miatt – nehézkes. Maga a tény, hogy a roma ügyek a belügyminisztérium alá lettek rendelve, csak hangsúlyossá teszi, hogy az ország a romakérdést elsősorban biztonsági kockázatként kezeli. A hivatal által megalkotott roma stratégia pedig még a roma kisebbség szociális kirekesztettségét is biztonsági kérdéssé tette.

Konzultatív és tanácsadó testületek

A Keretegyezmény tanácsadó testületének értelmezése szerint az olyan országokban, ahol nem léteznek kisebbségi önkormányzatok és kollektív jogok, melyek közvetlenül biztosítják a kisebbségeknek a részvételt saját ügyeik intézésében, kulcsfontosságú erős stabil konzultációs szervezet létrehozni. E testületek feladata a folyamatos kon-

zultáció és az együttdöntés a kisebbségi közösségeket érintő ügyekben. 2011-ben ilyen szervként alakult meg a kormányalelnöki hivatal égisze alatt az emberjogi, kisebbségügyi és nemi egyenlőségi kormánytanács, ezen belül pedig megalakult többek közt – állandó tanácsadó testületként – a kisebbségi szakbizottság, melynek a tagjait a kisebbségi szervezetek delegált képviselői választották meg. Mivel kisebbségi önkormányzatok – melyeknek tagjait és vezetőit demokratikus választásokon a kisebbségek választják meg – nem léteznek, érdekesnek nevezhető a bizottsági tagok megválasztásának módja, mellyel a lehető legnagyobb tárgylagosságra igyekeztek törekedni. A kormányalelnöki poszt megszűnésével viszont e szakbizottságok jelentősége is csökkent.

Pozitív diszkrimináció, bevándorlók, egyházak

Taglalja a tanulmány – kedvezően értékelve – az „átmeneti/ideiglenes kiegyenlítő intézkedések” névre keresztelt **pozitív diszkriminációra** lehetőséget adó törvényi rendelkezéseket, melyekkel a mélyszegénységben és a társadalom peremén élő csoportok felzárkóztatását és társadalmi integrációját kívánja elősegíteni a kormánypolitika. Ennek a tényleges eredményeire, a társadalmi és gazdasági életbe való beépülésére azonban még várni kell. Elvi lehetőségként dicséretes, mert megváltoztatta azt a korábbi, az alkotmánybírók által is szentesített szemléletet, hogy a jog és törvény előtti egyenlőség elve alapján ugyanaz jár mindenkinek. Ha átmenetileg is, de az új jogfilozófia elfogadja, hogy a kisebbségi csoportok valós társadalmi egyenlőségéhez az objektíve, vagy történelmileg kialakult hátrányok megszüntetéséhez is hozzá kell járulni.

Az **új kisebbségek**, a bevándorlók vonatkozásában nem sok jót mond el a jelentés. A politikai és a közvélemény őket is potenciális veszélyforrásként kezeli, beilleszkedésük érdekében keveset tesz, még a szlovák nyelv elsajátítását sem finanszírozza számukra központiilag. A kutatóközpont megítélése szerint talán ők a leginkább magukra utalt és hagyott csoportok Szlovákiában.

A történelmi egyházakat leszámítva bizalmatlanság övezi a **vallási csoportokat** és egyesületeket. A törvényi környezet olyan, hogy regisztrált egyház-

ként a legtöbbször a magas taglétszám (20 000) megkövetelése miatt be sem jegyezhető. Kedvező, hogy több ilyen felekezetnek sikerült kikerülnie a gyanús szektaként való nyilvántartásból, de hitéletük gyakorlásában továbbra sem tekinthetők egyenrangúnak. S nem csupán finanszírozásuk, társadalmi presztízsük tekintetében, hanem megbecsültségüket illetően sem, ezért hosszú távú, pozitív diszkrimináción alapuló bánásmódot javasolnak irányukban.

Hogyan tovább, szlovák kisebbségpolitika?

Az antidiszkriminációs jogszabály megszületését leszámítva 2012 visszalépést hozott a szlovák állam kisebbségpolitikájában. Alacsonyabb szintre került a kisebbségek ügyeinek kezelése, csökkent a kisebbségek beleszólási lehetősége az őket érintő ügyek intézésébe, szögezi le a jelentés.

A szimbolikus politika terén sem történt elmozdulás jó irányba. Tovább tart a kisebbségeknek mint veszélyforrásnak és mint a többségen élők közötti közösségeknek a bemutatása, ahelyett, hogy a társadalom egyenrangú tagjaiként mutatnák be őket. A politikai eliteknek el kellene ítélniük a szegregáció eseteit, a romatelepek elleni falak felépítését vagy a romák viskóinak lerombolását, nem mentegetni azokat. Ugyanilyen elvárás fogalmazódott meg a sajtóval szemben is. **„Rendkívül fontos lenne a nemzeti kisebbségeknek és etnikai csoportoknak okozott történelmi sérelmek beismerése, az emberi jogi sérelmek elismerése és kártalanítása, pl. a roma gyermekek elvétele és intézeti nevelése a kommunizmus idején, a roma nők erőszakos sterilizálása vagy a magyar kisebbség vagyonának elkobzása a 2. világháborút követően.”**

Égető és megoldatlan kérdés az állampolgárságról szóló törvény kérdése, mely egyrészt problémákat okozhat a jövőbeni bevándorlók vonatkozásában, másrészt a létező politikai közösség tagjai (magyar kisebbség) esetében. **„Megismételjük tavaly tett javaslatunkat: az állampolgársági törvényt a lehető legrövidebb időn belül úgy kell módosítani, hogy a magyar kisebbséget ne tegye a szlovák – magyar kapcsolatok túszává, és lehetővé váljon számukra a többes állampolgárság.”** Javasolják továbbá a szlovák állampolgárság megszerzésének egyszerűsítését is.

A nyelvi jogok tekintetében a kutatók

leszögezik, hogy a vasútállomások megjelölésének a kisebbségek nyelvén magától értetődőnek kellene lennie, ahogyan annak is, hogy az orosz nyelv használatának lehetőségét az orosz kisebbségre is illene kiterjeszteni. **„Módosítani kellene az államnyelvtörvényt is, mégpedig úgy, hogy jelentősen szűküljön a közzsféra, ahol kikényszerítik a szlovák nyelv használatát a nemzeti kisebbség nyelve használatának rovására vagy visszaszorítása érdekében.”**

A participációs politikai terén a status quo romlásának megállapítása mellett a szerzők legalább a korábbi helyzet visszaállítását ajánlják, és javasolják, **„hogy a szlovák parlament, valamint a kerületi önkormányzatok mellett is létesüljenek kisebbségi tanácsadó és konzultációs testületek”.**

Hosszú távú ajánlások

A szlovákiai kisebbségpolitikai hosszú távú hibája, hogy biztonsági kérdésként tekint a kisebbségekre, mert nem tud különbséget tenni a hivatalosan elismert és el nem ismert kisebbségek között. Megbirkózni ezzel a problémával nem egyszerű és nagy kihívás, de hosszú távon célravezető csak az lehet, ha a kisebbségeket az emberi méltósághoz és dologi egyenlőséghez való jog alapján fogják kezelni. Az **újkeletű kisebbségeket** is bele kell vonni a kisebbségpolitikába. Ennek a stratégiája, hogy a kisebbségeknek egy vagy két csoportját különböztetik meg. Erről a kérdéstről vita a társadalomban sem folyik. Úgy tűnik, mind a hatalomnak, mind az elismert kisebbségeknek megfelel, hogy a bevándorlók kisebbségi jogai és kultúrája semmilyen védelmet nem élvez. Nem történt elmozdulás a **kisebbségi önkormányzatok** irányába sem. **„A 2012-es év bizonyította, hogy az egyéni kisebbségi jogok nem garantálják, hogy a kisebbségeknek reális lehetőségük lesz dönteni a saját közösségeik ügyeiről. A kisebbség döntésben való részvételének mértéke ki van szolgáltatva a kisebbségi ügyekben döntést hozó többség jóindulatának.”** A kisebbségi önkormányzatok kérdése tehát továbbra is nagyon meghatározó, elsődleges téma.

Feldolgozta: ngyr

Forrás: www.cvek.sk – Menšinová politika na Slovensku v roku 2012 (Kisebbségpolitika Szlovákiában 2012-ben) – Éves jelentés

Kassa Európa Kulturális Fővárosa 2013

Átadták Szlovákia legnagyobb kulturális intézményét

A Monarchia idejében épült katonai kaszárnyaépületek évek óta kihasználatlanul álltak és az enyészetnek voltak kitéve. A Kassa - Európa Kulturális Fővárosa program új korszakot nyitott ennek a komplexumnak az életében: kulturális célokra építették át.

A Kaszárnya Kultúrpark elkészültevel a város új kulturális központtal gazdagodott, amit 26 millió euró beruházással hoztak létre. A „próbaüzem” még a hivatalos átadás előtt megtörtént,

hisz augusztus folyamán már rendezvények egész sora valósult itt meg a Nyár a parkban című projekt keretében. Szeptember másodikán ünnepélyes szalagvágással adták át rendeltetésének a multifunkciós intézményt, mely új lehetőségeket nyit a közösségi-művészi életnek. A megnyitón megjelent Marek Madarič Szlovákia kulturális minisztere, Richard Raši, Kassa főpolgármestere, Ján Sudzina, a Kassa - Európa Kulturális Fővárosa 2013 nonprofit szervezet igazgatója, valamint George F. Babcoke, az amerikai tulajdonban levő US Steel igazgatótanácsának elnöke.

A létesítmény őszintén meglepte a város lakóit és látogatóit. Akik sokáig elképzelni sem tudták, a „lepukkadt” épület hogyan hozható rendbe, nem győznek csodálkozni a hatalmas változáson. A rút kiskacsából vonzó, szépséges és változatos közösségi tér lett. „Szorítok a kassaiaknak, hogy az átépített, kultúrát szolgáló pavilonokat megbecsüljék, hosszú távon működtessék és fejlesszék, hogy általa Szlovákia kreatív gazdasági központjává váljon a város”- jelentette ki ünnepi beszédében a kulturális miniszter. A város főpolgármestere köszönetet mondott az ötletadóknak s mindazoknak, akik a létesítmény megvalósításban részt vállaltak. „Mi, akik itt születünk és élünk, úgy emlékezünk erre a épületcsoportra, mint megközelíthetetlen és zárt területre. A Kaszárnya Kultúrpark most nyitottá vált mindenki számára. Remélem, hogy ez a lendület, amellyel a Kultúrpark elkezdte működését, a jövőben sem fog alábbhagyni”- mondta. Szavait Ján Sudzina, a KEKF 2013 nonprofit szervezet igazgatója azzal egészítette ki, hogy „Kassa ezzel a létesítményével bebizonyította, képes megvalósítani azt, amire vállalkozott, alkalmas a fejlődésre és nagy jövő előtt áll. Az, ami egy évvel ezelőtt nem tűnt reálisnak, mára valósággá vált” – jelentette ki.

A nagy területen fekvő Kultúrpark mintegy háromszáz kreatív embernek teremt tevékenységi lehetőséget az új médiák, az építészet, a dizájn, az irodalom és a vizuális művészet területén. Ebben az egyedi térben egyszerre valósulhat meg nyolc zenei és irodalmi rendezvény, valamint öt műhelymunka. Két pavilonban kongresszusi és táncteremek vannak, két – koncert vagy más, háromszáz személyt befogadó

rendezvény lebonyolítására alkalmas - multifunkciós terem, három képzőművészeti kiállításra alkalmas galéria, továbbá van itt egy kisebb, 50 fős konferenciaterem, és irodalmi vagy egyéb vitaestek megvalósítására alkalmas kávéházi környezet.

A Kultúrparkban korszerűen felszerelt, két audiovizuális stúdió is található, valamint az egyik - a Steel Park pavilonban - egy állandó kiállítás, mely inkább műszaki szórakoztató központ és egyszerre mintegy száz gyereknek biztosít interaktív elfoglaltságot.

Szeptemberben került újbóli átadásra az egykori felső-magyarországi, ma Kelet-szlovákiai Múzeum, amely Magyarország első múzeumi célra épített épülete volt, de 2008-ban bezárta kapuit, s a mintegy öt évig tartó felújítási munkálatok után most nyitották meg újra. Polák Róbertet, a Kelet-szlovákiai Múzeum igazgatója a felújítási munkálatok kapcsán elmondta, átalakításokra is sor került az intézményben. „1903-ban nyitották meg az akkor még új múzeum-épületben az első állandó nagy kiállítást, amelyről megmaradt egy gyönyörű katalógusunk. Ennek alapján tudjuk, hogy melyik teremben mi volt kiállítva, és ennek pontosan 110 éve. Most, 110 év után a teljesen felújított múzeumépületet adjuk át a nagyközönségnek közösen a fenntartónkkal, a kassai megyével. Igaz, a főépület 5 évig volt zárva, de ezen kívül több helyen vannak kiállítótermeink, így a gyűjteményeink láthatóak voltak. A megnyitón Szlovákia egész területéről részt vettek muzeológusok és igazgatók. Újra megnyílt a Kassai Aranykincs tárlat és egy új kiállítás is. Látható a nagyszabású Kassai Triennálé, és mivel 200 éve született Henszlmann Imre, múzeumunk egyik megálmodója és alapítója, neki is szenteltünk egy kiállítást.”

Új térrel is bővült a múzeum. Nemcsak a tetőt cserélték le, hanem gyönyörű kiállítótereket hoztak létre a tetőtérben, ahol októbertől már tárlatok is lesznek. Polák Róbert szerint új kontosében a múzeum most már olyan lesz, amilyenek az elődök megálmodták. A főépületbe költözik az igazgatóság, és itt talál méltó helyre – a jelenleg az egykori hadtestparancsnokság épületében látható – Kassa és környéke történetét a régészeti feltárásoktól kezdődően egész a XX. század elejéig bemutató történeti kiállítás.

Nemcsak a központi épült újult meg, megszépült a múzeum környezete, és a múzeumkertben felújították a fatemplomot, valamint a haranglábat is. „A Nyitott Terek program keretében több új tér jött létre. Egy harangjátékot és egy kis pódiumot is felállítottunk, és ez a tér mind a két oldalról látogatható lesz” – tájékoztat az igazgató.

A Kelet-szlovákiai Múzeumnak Kassán több helyen van még épülete, ilyen többek között a Rodostói Rákóczi Emlékház és az ehhez tartozó komplexum, ahol már több EKF-projekt valósult meg. A Rodostói ház Rákóczi dicsőségének helyei cím alatt Sárospatak, Munkács és Kassa városok közös terve alapján teljesen új látvánnyal mutatja be a több mint 20 éves állandó kiállítást. Eddig nem látott, Rákóczihoz kötődő tárgyakat is kiállítottak. „A Hóhérbástya udvarán feltárt földszinti és pincerészben először láthatók a régészek által feltárt kazamaták – sorolja még a programokat az igazgató. – Üvegpád alatt megtekinthető, hogy nézett ki a XVI.

század végen a régészetileg feltárt kassai lőrés. Ezt a kassaiak eddig még nem látták, mert miután a Hóhérbástya elvesztette védelmi funkcióját, Gebrecht Frigyes kalapos műhelye működött ott. Utána pedig lakóhelyül szolgált. A város azért nem bontotta le, mert emberek laktak benne. A múlt század húszas éveinek a végén a múzeum tulajdonába került, s most fel tudtuk újítani. Ennek kapcsán a Hóhérbástya közelében, a Fazekas utcán levő telket is, ahol a kézműves házat alakítottuk ki.”

Az őszy folyamán kerül bemutatásra egy kiállítás, amit a Budapesti Történeti Múzeummal közösen rendeznek meg. A kiállítás címe Budapest – Kassa párhuzamos történetek, melyet Magyarország Kassai Főkonzulátusának segítségével valósítanak meg. De nemcsak ez a magyar vonatkozású kiállítás lesz, mert a miskolci Herman Ottó Múzeum is elhozza városunkba a Főhajtás Kassa előtt című kiállítását.

Havasi Péter

Összefogás kisiskoláinkért

Az Önkormányzati Szemle korábbi számaiban már több ízben szó esett az oktatásügy kérdéseiről, így a polgármesterek, valamint a helyi és megyei önkormányzatok képviselői saját tapasztalataik mellett az ország más területein működő oktatási intézmények mindennapjairól, azok sikereiről és gondjairól is képet kaphattak. Ugyancsak részletesen megismerkedhettek már a Szlovákiai Városok és Falvak Társulásának szakmai elképzeléseivel, melyek igyekeznek rávilágítani a rendszerben érzékelhető hiányosságokra, s egyben próbálnak a települések számára kedvező megoldást kínálni. A helyzet kezelése, a koncepciók aprópénzre váltása mégsem tűnik egyszerűnek, különösképpen azért, mert az illetékes minisztérium az utóbbi időszakban több helyen is megpróbált részt venni az egy évtizede épülő és egyre olajozottabban működő rendszeren. S ami biztosan látható, hogy nagy szükség lesz egy újabb széleskörű összefogásra kisiskoláinkért.

... hogy a falu ne veszítse el értelmiségét

Ha rövid visszatekintést teszünk a rendszerváltást követő periódusra, azt tapasztalhatjuk, hogy a mindenkori kormányok felismerték ugyan, hogy stratégiai ágazatként kellene kezelniük mind a közoktatás, mind a felsőoktatás területét, ám vagy az ország gazdaságának gyengébb teljesítőképessége, vagy az éppen regnáló kabinetek szűkmarkúsága miatt, esetleg egyéb prioritásainak

előtérbe helyezése okán, ez a felismerés sohasem kapott kellő mértékű anyagi nyomatékot. Így az épületek állapota egyre csak romlott, az óvodákban és az iskolákban zajló munka megbecsülése pedig komoly csorbát szenvedett.

Az óvodák és az iskolák központi irányítása és működtetése egyre nagyobb terhet jelentett az államparátusnak, és mivel a szubszidiaritás elve egyébként is a települések megerősödése irányába hatott, a közigazgatási reform és a 2002-ben végrehajtott decentralizáció következményeként az oktatásügyben is intézményfenntartói jogkört kaptak a települési és kerületi önkormányzatok.

Az ezredfordulóig felhalmozódott gondok ekkor özönvízszerűen zúdultak a felkészületlen önkormányzatok nyakába, hiszen nem csupán a pénzügyi keret szűkös volta, hanem a szakmai irányítási tapasztalatok hiánya is jelentősen megnehezítette az átruházott hatáskörök hatékony gyakorlását. Ráadásul a finanszírozási modell változása folytán a demográfiai folyamatokban tapasztalható gyereklétszám-csökkenés is tökekvonást eredményezett, így a települések kénytelenek voltak szembenézni a minőségi oktatás biztosításának fenntarthatóságával is. A gazdasági tényezők ugyanakkor sok helyen politikai és szociális kérdéseket vetettek fel, hiszen az intézmények bezárása, valamint az ezzel járó elbocsátások számtalan család életében jelentettek (volna) messze-mező következményeket.

A városok és falvak az óriási adósságok, az alulfinanszírozottságból adódó fizetési nehézségek, a karbantartásra és javításokra szükséges források hiánya, valamint az igazga-

tók és az önkormányzatok gyakori érdekelletétei és villongásai dacára sikerrel vették az átállással járó akadályokat, és napjainkban szinte mindenhol különösebb gondok nélkül igyekeznek ellátni a helyhatóságnak átadott állami feladatokat. Mindez nagyrészt annak köszönhető, hogy a helyi érdekvépviseletek saját forrásokból, illetve uniós pénzalapok felhasználásával igyekeztek rendbe tenni az épületeket és az oktatási infrastruktúrát, és jelentős mértékben hozzájárultak az áldatlan állapotok felszámolásához.

Ennek ellenére manapság újabb kihívásokkal kell szembesülniük főképp a lélekszámban kisebb települések önkormányzatainak. Az oktatási minisztérium ugyanis idén tavasszal a Tt. 245/2008. számú közoktatási törvényének módosítására szánta el magát, és az eredeti tervezet a tárcaközi egyeztetés során kiegészült a minimális osztálylétszámokra vonatkozó rendelkezéssel, amely elsősorban az úgynevezett kisiskolák szempontjából lehet végzetes. Ami a javaslattal kapcsolatban rendkívül meglepő, az mindenekelőtt az a tény, hogy az előterjesztés egyik ötletgazdája épp a Szlovákiai Városok és Falvak Társulása volt.

E helyen nem kívánok találgatásokba bocsátkozni, milyen elgondolás és miféle szándék vezérelte az SzVFT országos elnökét a javaslat megfogalmazása során, hiszen ennél már csak az furcsább és váratlanabb fejlemény, hogy a javaslat további betervezőjeként az oktatásban dolgozók szakszervezete szerepel, megfélemlítve arról az apróságnak nem nevezhető következményről, hogy a kormány számításai szerint első körben 1576 pedagógus és 200 egyéb iskolaügyi alkalmazott elbocsátásával járna a tervezet vég-

hezvitele. Mindez – ha csupán az érintettek családjaít vesszük – negatív hatással lehetne akár további ezrek társadalmi és szociális helyzetére, ami azért is megengedhetetlen, mert a miniszter alapvető terve, hogy a racionalizációként aposztrofált folyamatból megtakarított pénzüsszegeket az állományban maradó tanítók bérének emelésre szánja.

A törvénytervezettel kapcsolatos legalapvetőbb gond főképp az, hogy amennyiben jogszabály fogja meghatározni, hány tanulónak kell kötelezően látogatnia egy-egy osztályt, **az állam megfosztja az önkormányzatokat a döntés jogától, hogy működtessék-e, fenntartsák-e iskoláikat az állami normatív támogatásból befolyó összeg saját forrásból történő kiegészítése révén,** vagy a gazdasági problémák súlya alatt megtörve önmaguk adják fel a küzdelmet és keressenek egyéb lehetőségeket, pótmegoldásokat a település gyermekeinek iskoláztatására. Bár a demográfiai görbe hanyatlása problémákat okoz a városoknak és falvaknak, hiszen a gyereklétszámmal gyakorlatilag arányosan csökken az oktató-nevelő tevékenységre felhasználható támogatás mennyisége is, mégsem szerencsés az iskolák létét érintő dilemmákra a települési és megyei önkormányzatok megkérdezése nélkül választ adni. Továbbra is annak kellene döntenie és irányítania, aki a felelősséget viseli.

A kisiskolák fenntartása minden kis település számára fontos kérdés. **A kisiskola ugyanis nemcsak egy egyszerű oktatási intézmény, hanem egy jelentős szimbólum a falu életében, amely a tudás, a műveltség, a kulturális tőke, a civilizáltság jelképe.** Akik a kisebb települések működését közelebbről ismerik, azok jól tudják, hogy a közösségi élet mozgatórugói általában mindig a helyi tanítók voltak, az ünnepeken a falu iskoláját látogató gyerekek szolgáltatták a kultúrműsort, sok esetben miattuk látogattak el a rendezvényekre a szülők és nagyszülők, akik ezzel is erősítették a helyi közösséget, illetve annak megtartó erejét. A tapasztalatok sajnos azt mutatják, hogy ahol megszűnt az iskola, ott nem maradnak meg a fiatalok, ott megfogyatkozik a lakosság száma, és a falu lassú hanyatlásnak indul.

Ezért a kormánynak inkább a helyi

önkormányzati hatáskörök megerősítését kellene szorgalmaznia, hogy a választott képviselők a lakosok érdekeit figyelembe véve tudjanak dönteni az óvodák, iskolák, iskolai étkezdék, klubok, szabadidőközpontok, ezzel együtt pedig az ezeket látogató gyerekek és családjaik, valamint a bennük dolgozó polgáraik sorsáról. Amennyiben pedig a finanszírozás módjának változtatását fontolgatják az illetékesek, akkor nem a kurtításról, hanem az egyéb források bevonásáról (például a helyi adóbevételek felhasználásáról) kellene elmélkedniük.

Ha az előkészületben lévő törvény kész tények elé állítaná a településeket, nem csupán az iskolaköteles gyerekek utaztatását kell majd megoldani, hanem számtalan egyéb kérdés is felmerül. Többek között **arra is választ kell találni, mit tehet a falu, ha a jelenleg az iskolában dolgozó lakosai a munkanélküliek táborát fogják gyarapítani. Az is kérdéses, mi legyen az üresen maradó iskolaépületekkel.**

A Magyar Közösség Pártja a helyzet kulcsának megtalálása érdekében tárgyalóasztalhoz hívta a Most-Híd párt, a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége, a Szlovákiai Magyar Szülők Szövetsége, a Csemadok és a Szlovákiai Magyarok Kerekasztala képviselőit, hogy közös fellépésük által is jelezzék: **stratégiai kérdésről van szó.** A megbeszélésen elfogadott nyilatkozat aláírói egybehangzóan elutasítják az oktatási minisztérium képviselőinek eljárását, amely során megpróbálnak nyomást gyakorolni az alacsonyabb tanulólétszámuk miatt többlettámogatást igénylő iskolák fenntartóira és igazgatóira, hogy kezdjék meg intézményeik leépítését. **Megengedhetetlennek tartják, hogy a demokratikus rendszer fontos vívmányát, az önkormányzatiság elvét felrúgva, a helyi társadalom igényeit figyelmen kívül hagyva igyekeznek utat törni egy nem rendszer-szerű technokrata döntésnek, amely súlyos következményekkel járhat.**

Felszólították a kormány tagjait és a parlamenti képviselőket, hogy a kistérségi sajátosságok és érdekek figyelembe vételének biztosítása érdekében vonják vissza a minimális osztálylétszámokra vonatkozó indítványt. Végezetül meggyeztek abban, hogy a tiltakozás mellett szükséges konkrét megoldási javas-

latokkal is előállni, melyeket további szakmai tárgyalások eredményeként kívánnak a minisztérium elé tárni.

A törvénytervezet elfogadása ösztársadalmi problémát okozna, a statisztikák mégis azt mutatják, hogy érzékenyebben érintené a nemzetiségileg vegyes területeket, ahol a gyerekek megoszlanak a nemzetiségi és a szlovák tanítási nyelvű iskolák közt. Az iskolabezárások aránya ezekben a körzetekben mintegy 10 százalékkal lenne magasabb, mint a kizárólag a többségi nemzet által lakott országrészekben.

A népszámlálási statisztikák adatai alapján Szlovákiában az utóbbi évtizedben jelentős mértékben csökkent a magyarok aránya, az alapiskolás tanulók korcsoportjában azonban még alacsonyabb hányadot képviselnek a magyar nemzetiségű tanulók. Ez a közeljövőben – a törvény elfogadása esetén – sajnos radikális intézménylépítéshez és a múltból már ismert körzetesítéshez vezethet. **Az oktatási és nevelési feladatok magas szintű ellátása érdekében természetesen szükség lesz az együttgondolkodásra és a kistérségi koordinációra, de a kényszerű körzetesítés során legtöbb esetben a hatalom által kieroszakolt helyzetek állnak elő, amelyekben egyik fél sem érzi magát jól.** Ennek folytán érthető, hogy az érintettek mindent megtesznek az iskolák megmentéséért.

Az iskolához való ragaszkodás szubjektív és irracionális elemekkel átszótt kérdés. Ha megpróbáljuk objektívan vizsgálni a település igényeit, minden bizonnyal előkelőbb helyre kerül például a munkáltatás, az úthálózatok vagy a lakhatás problémája. Az érzelmi töltet abból adódik, hogy az iskola léte egyben a fennmaradás, illetve az esetleges fejlődés alapköve.

A település kisiskolájának megtartása pozitív jövőképet adhatna a kisebb falvak számára is. A gyermekek által továbbra is nagyobb esély volna a családok bevonására a települési rendezvényekbe, a közösségi programokba. A kormány részéről már csak ezért is csökkenteni kellene a fenntartókkal szembeni bizalmatlanságot. Végső soron pedig azért, hogy a falu ne veszítse el értelmiségét, ne veszítse el lakosságát!

A. Szabó László

A közösségépítés és közösségformálás jegyében

(Gondolatok a „2013 a külhoni magyar kisiskolások éve” nyári és őszi programjairól)

Újabb szakaszához érkezünk a 2013 a külhoni magyar kisiskolások évének, így örömmel adok számot arról, hogyan állunk idei tematikus programunkkal. A Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Nemzetpolitikai Államtitkársága 2012-ben meghirdette a 2012 a külhoni magyar óvodák évét, 2013-ban pedig a 2013 a külhoni magyar kisiskolások évét. A programok szakmai koordinálását a Nemzetpolitikai Államtitkárság végzi, amelyekre a Bethlen Gábor Alapból 100-100 millió forintot különítettünk el. A lebonyolításban pedig az Erzsébet Szállodák, Táborkok és Vendégházak Nonprofit Kft. van segítségünkre.

Ahogy arról a korábbi számokban is beszámoltam, mindkét programunk célja meggyőzni a külhoni magyar szülőket arról, hogy magyar nevelési nyelvű intézménybe írássák gyermekeiket. Programjainkat a folyamatosság és a fokozatosság elve mentén dolgoztuk ki, így kezdtük az oktatás első láncszemével, az óvodákkal, majd a kisiskolásokkal folytattuk az építkezést úgy, hogy idén sem feledkeztünk meg az óvodásokról.

A korábbi számokban programunk meghirdetéséről, pályázati kiírásainkról, Kárpát-medencei körutunkról, valamint nyári terveinkről írtam bővebben. Most nyári tapasztalatainkról és őszi-téli terveinkről szeretném tájékoztatni az olvasókat.

A nyár folyamán két továbbképzésünk volt, amelyeket a közösségépítés és az óvodai beiratkozás előtti szülői közösségformálás jegyében szerveztük.

Közösségépítő továbbképzésünket 2013. július 14-e és 20-a között tartottuk Siófokon. A képzésre olyan közösségi tevékenységet ellátó pedagógusokat, szülőket, fiatalokat vártunk, akik szívügyüknek érzik, hogy saját kis közösségükért tegyenek, idejüket nem sajnálva hajlandóak arra, hogy bővítsék eszköztárukat, amellyel a kisiskolásokat, a szülőket, nagyszülőket, pedagógusokat jól működő közösséggé formálhatják.

50 résztvevőnk az első három napon a Helyi Mérték Alapítvány trénerével dolgozhatott. Az első napon az egyéni életút felől közelítve juthattak el közösségi élményekig, végigjárhatták, hogyan formálódhatnak közösséggé az iskolát körülvevő egyének. A második napon mindenki bemutatta, hogyan látja az ő iskoláját, megbeszéltek, hol helyezkedik el az iskola az ember és a közösség

életében, majd a közösség szemszögéből megközelítve járhatták körbe az iskola szerepét a település, valamint egy-egy külhoni magyar régió viszonylatában. A következő napon a közösségek jellemzőiről, a közösségek életéről, majd pedig az iskolai közösségszervezés eszközeiről, tapasztalatairól oszthatták meg gondolataikat résztvevőink.

A negyedik nap kirándulással telt, ahol a résztvevők megtapasztalhatták, hogyan formálhat közösséggé egy csapatot egy jól megszervezett kirándulás, egymástól gyűjthettek ötleteket arra vonatkozóan, hogyan lehet közösségi élménnyé tenni egy együtt töltött napot.

Utolsó napunkon három olyan előadót hívtunk, akik mint sikeres közösségszervezők beszélgettek résztvevőinkkel, beavatva őket azokba a fortélyokba, amelyek által egy közösség tartósan és sikeresen működik. Böszörményi Nagy Gergely „A jövő a közösségekben van...” című előadásával egy több száz fiatalból álló közösséggel, Fábry Kornél plébános úr „Egyedül nem megy...” címmel a kaposfüzesi egyházi közösség életével, a Kolompos Együttes pedig a családokat összehozó munkájával ismertette meg Kárpát-medencei közösségépítőinket.

Továbbképzésünk után számos visszajelzés érkezett résztvevőinktől, hogyan hasznosítják a továbbképzésen tanultakat, továbbá nagy örömeinkre szolgál, hogy a résztvevőkből együttműködő, Kárpát-medencei szintű csapat formálódott és a mindennapokban ötletekkel, tapasztalatokkal továbbsegítik egymás munkáját.

Ringató továbbképzésünket 2013. augusztus 4-e és 10-e között tartottuk Gödön. A továbbképzés szakmai vezetője Gállné Gróh Ilona volt, a Ringató ének-zenei módszer kitalálója, a Ringató közösség motorja. Hétfőtől péntekig, naponta 9:00 órától 17:30-ig tartottak az órák. A tanfolyamon az egyes elméleti fejezeteket átgondolt, alapos gyakorlati képzés egészítette ki, játék- és daltanulással, módszertani gyakorlatokkal, három élő bemutató foglalkozással és foglalkozáselemzéssel. A foglalkozások közötti szünetekben egyéni konzultációra is volt lehetőség.

Mindvégig azt tapasztalhattuk, hogy rendkívül nagy érdeklődéssel vesznek részt az órákon a pedagógus-

sok, nyitottak, készségesek, mindenben együttműködők voltak. A résztvevő pedagógusok zenei, zenepedagógiai képzettsége egymástól nagyon eltérő volt. Elmondásuk szerint nehezen jutnak magyar nyelvű énekes, zenei tananyaghoz, a zenei neveléssel kapcsolatos módszertani kézikönyvekhez, ezért is tartottak nagyon fontosnak továbbképzésünket. A résztvevők közül többen is vállalkoztak egy alkalmassági vizsga letételére, amellyel térítésmentesen használhatják a Ringató védjegyet. Híreink szerint Kárpát-medence szerte a szülők kérésére már elindultak a Ringató foglalkozások, így formálva közösséggé a szülőket már az óvodai beiratkozás előtt.

Szeptember végére elkészül idei évi programunk módszertani csomagja is. A módszertani csomag három kötetet – az egyik kötetünkhöz CD-mellékletet is adunk –, valamint egy DVD-t tartalmaz. A kötetek három témakörben készültek: differenciált oktatás; művészeti oktatás; a Kodály-módszer az óvodai és iskolai átmenet szolgálatában. DVD-nk a Kárpát-medencei körútról készült Kolompos Együttessel átélt közös mesélés, éneklés, játék élményeit dolgozza fel úgy, hogy azt a pedagógusok a tanórák keretében is hasznosítani tudják.

Hamarosan elindítunk egy **játékot**, amelyben 6-tól 10 éves korú gyermekek vehetnek részt. A www.mienkavaros.hu honlapon szeptember második felétől elérhető játék során a gyerekek feladatokat oldhatnak meg, rajzaikat, meséiket küldhetik el nekünk. A kitartó játékosokat nyereményekkel ajándékozunk meg. Minden játékosunk kap egy kis ajándékot tőlünk, de a legkitartóbbak, legügyesebbek egy csodasarkot nyerhetnek osztályuknak. Az 51 csodasarkok 100 ezer forint értékben tartalmaz könyveket, fejlesztő játékokat, CD-eket.

Az őszi folyamán ismét lesznek **régió-specifikus továbbképzések**, valamint minden régióban az adott régióban legszükségesebb **módszertani segédanyagok** is elkészülnek, amelyekről a továbbiakban is szívesen tájékoztatom az Önkormányzati Szemle olvasóit.

További információkért látogasson el honlapunkra: www.kisiskolasok.hu.

Répás Zsuzsanna
nemzetpolitikáért felelős helyettes államtitkár

Az önkormányzatok gazdasági feladatai az utolsó negyedévben

Az önkormányzatok működésének alapvető szabályait, az önkormányzatiságot és az önkormányzati gazdálkodást több jogi rendelet szabályozza. Közülük legfontosabbak a Törvénytár 369/1990. számú törvénye a községi önkormányzatokról, a Tt. 583/2004. számú törvénye a területi önkormányzatok költségvetési rendjéről, a Tt. 523/2004. számú törvénye a közigazgatás költségvetési szabályzatáról, valamint a Törvénytár 138/1991. számú törvénye a községek vagyonáról, és ezen törvények későbbi módosításai. Az önkormányzati gazdálkodásnál több más jogszabályt, általános érvényű rendeletet és belső rendeletet is figyelembe kell venni a folyamatos gazdálkodás bebiztosításához.

Az önkormányzati gazdálkodás alapja a költségvetés, melynek összeállítása az utolsó negyedév egyik legfontosabb gazdasági feladata. A **költségvetés** a pénzügyi gazdálkodás alapja, melynek összeállítását és belső összetételét a Törvénytár 583/2004. számú törvénye határozza meg. Lényeges dolog, hogy a költségvetés tükrözze az egyes önkormányzatok prioritásait, melyeket a választási programokban deklaráltak, valamint az ezek megvalósításához szükséges reális pénzügyi háttérrel. Ehhez egyrészt sok adat összegyűjtésére és alapos elemzésére van szükség, valamint ezek megvitatására és elfogadtatására a képviselőtestületben. Általában az önkormányzatok tisztában vannak a költségvetésre vonatkozó törvényes feltételekkel. Eszerint a folyó költségvetés csak **kiegyensúlyozott vagy pedig nyereséges (többlettel záró)** lehet. **Hiány csak a törvényben tételesen meghatározott esetekben keletkezhet**, mégpedig akkor, ha az önkormányzat az előző időszakban az Európai Unió költségvetéséből, állami költségvetésből vagy pedig törvény alapján támogatást nyert, amelyet az év végéig nem merített ki. A hiánynak egyeznie kell azzal az összeggel, amelyet az önkormányzat a nyert pénzforrásokból betervez a folyó évi kiadásaiába. Tehát a folyó költségvetés hiánya nem lehet több, mint a még ki nem merített pénzforrásoknak az összege. A beruházási vagy tőkebefektetési költségvetésnek szintén kiegyensúlyozottnak vagy többlettel zárulónak kell

lennie. Hiány csak abban az esetben lehet, ha kifizetésre biztosított a fedezet. Ez történhet hitelből, költségvetésen kívüli forrásokból, tartalékalapból, az előző évben fel nem használt pénzforrásokból vagy pedig a folyó költségvetés adott évi többletéből. Amennyiben az önkormányzat hitelfelvételhez folyamodik, teljesítenie kell még a költségvetési szabályzat (Tt. 583/2004.) 17. cikkelyében meghatározott feltételeket, amelyek szerint **hitel akkor vehető fel, ha a község összetartozása nem haladja meg az előző év valós folyó bevételeinek 60 százalékát, és – egyidejűleg – az éves hiteltörlesztések összege nem haladja meg az előző év valós folyó bevételeinek 25 százalékát.** Ezen feltételek betartásának ellenőrzése – még a hitel felvétele előtt – a főellenőr törvényben meghatározott kötelessége. Az összköltségvetéshez még hozzátartoznak a pénzügyi operációk is, melyek viszont nem részei a költségvetési bevételeknek és kiadásoknak. Főleg a hitelek és kölcsönök merítésére, ezek törlesztésének kimutatására, továbbá a költségvetésen kívüli források (például a tartalékalap vagy más pénzforrások) költségvetésbe való bekapcsolására szolgálnak. Az összköltségvetés - tehát a folyó költségvetés, a beruházási költségvetés, valamint a pénzügyi operációk együtt - csak kiegyensúlyozott vagy nyereséges lehet. Semmi esetben nem keletkezhet hiány. Amennyiben hiány keletkezik, az a költségvetési rendszárbály megsértését jelenti.

A költségvetés összeállítása nehéz feladat, és ezt még jobban megnehezíti az a tény, hogy **az adóhányad, amely az éves költségvetés bevételi oldalának meghatározó részét képezi, sajnos nincs államilag garantálva**, gyakorlatilag a személyi jövedelemadóból származó központi bevételek függvénye ez az összeg. Ahogy az elmúlt 4-5 esztendőben, az idei, 2013-as évre előirányzott mutatók is módosítva – csökkentve – lettek. Ez a csökkentés azon

önkormányzatok gazdálkodását, amelyek költségvetésükön belül vagy más forrásokból nem számoltak tartalékkal, nagymértékben megterheli, kisebb települések esetében szinte ellehetetleníti. Ehhez kapcsolódik az a feladat, amelyet a költségvetési törvény 12. cikkelyének 3. bekezdése szabályoz, amely szerint folyamatosan figyelemmel kell kísérni a gazdálkodást, a bevételek és kiadások alakulását, és az által bebiztosítani, hogy az év végén a **folyó költségvetés kiegyensúlyozott legyen.** Amennyiben a folyó költségvetés valós mutatói eltérnek a tervezettől, és fennáll a veszélye a deficittel záruló folyó gazdálkodásnak, az önkormányzatok törvényből adódóan kötelesek olyan költségvetési intézkedéseket foganatosítani, amelyekkel elérhető a folyó költségvetés kiegyensúlyozottsága (a kiadások csökkentése vagy pedig a bevételek növelése). Amennyiben szükséges és indokolt, költségvetési módosítást kell elfogadni. **A költségvetési módosításra ugyanazok a szabályok vonatkoznak, mint az eredeti költségvetésre**, tehát ugyanolyan struktúrában kell kidolgozni és jóváhagyatni, mint az eredeti költségvetést, és elfogadása előtt legalább 15 napra közzé kell tenni.

A költségvetéssel szorosan összefügg – és az utolsó negyedév gazdasági feladatköréhez kapcsolódik – **a helyi adók és illetékek** összegének az elkövetkező időszakra való meghatározása. Ennek jogi alapját a Törvénytár 582/2004. számú törvénye biztosítja. Amennyiben az önkormányzatok úgy döntenek, hogy nem változtatnak a már meghatározott helyi adók összegén, nem szükséges újra tárgyalni és a testületben jóváhagyatni az ezt szabályozó általános érvényű rendeletet. Viszont ha módosítani szeretnének bármelyik tételre vagy összegre, ennek formája az új általános érvényű rendelet elfogadása és kihirdetése. A rendeletek elfogadásánál ügyelni kell a határidőkre. Figyelembe kell venni, hogy az általános érvé-

nyű rendelet tervezetét minimálisan 15 napra közzé kell tenni még a képviselőtestületben való jóváhagyása előtt, hogy az érintettek érvényesíthessék hozzászólásaikat. Természetesen ezeket a hozzászólásokat ki kell értékelni. Miután a képviselőtestület minősített többséggel jóváhagyta a tervezetet, **ki kell hirdetni a helyi szokásoknak megfelelő módon, és csak az ezt követő 15. nappal lép hatályba**, amennyiben a tervezetben nincs meghatározva későbbi időpont (legkésőbb január 1.). Ha az önkormányzat úgy ítéli meg, hogy a tervezetet még a kihirdetés előtt a szakbizottságokban is meg kell vitatni és el kell fogadtatni (ez nem kötelező, az önkormányzatok működési rendjétől függ), ezzel az idővel is számolni kell. Mivel a helyi adók és illetékek összege olyan témakör, amely sokakat érint, érdemes ennek a feladatnak időt és figyelmet szentelni. Fontos tudnivaló, hogy a helyi adók összegét, valamint az illeték összegét évközben már nem lehet módosítani.

Az önkormányzatok további törvényből adódó kötelessége az önkormányzati vagyon kezelése és védelme, amelyet a Törvénytár 138/1991. számú törvénye szabályoz érvényes módosításai értel-

mében. Általában az önkormányzatok saját lehetőségeiket figyelembe véve, törvény adta kereteken belül, általános érvényű rendelet formájában, belső rendeletet dolgoznak ki a vagyongazdálkodásuk szabályozására. Ennek része az önkormányzati **vagyon leltározása** is, melynek elvégzése az utolsó negyedév gazdasági feladati közé tarozik. A leltározás módját az említett jogszabályon kívül a Tt. 431/2002. számú törvénye határozza meg.

Összegezve az utolsó negyedév legfontosabb feladatai gazdasági szempontból: a jövő évi költségvetés kidolgozása és jóváhagyása, általános érvényű rendeletek elfogadása, amennyiben azok változnak, és ezért befolyásolják – növelik vagy csökkentik - a folyó költségvetés bevételi oldalát, a költségvetés folyamatos figyelemmel kísérése és kiegyensúlyozottságának biztosítása, valamint a vagyon leltározása.

Ezen kívül még több más feladat is háru az önkormányzatokra, melyek közül nagyon lényeges a gazdasági törvények módosításainak nyomon követése és applikálása a mindennapi önkormányzati munkában, valamint azon törvé-

nyek figyelése és elemzése, amelyek befolyásolják az önkormányzati gazdálkodást.

Jelenleg is a parlamentben van a SMER konyhájából kikerült képviselői törvényjavaslat, amellyel a Tt. 369/1990. számú törvénye módosítása várható. Ezzel a módosítással a polgármesterek jogkörét kívánják megerősíteni a testülettel szemben. Annak ellenére, hogy a parlamenti ellenzék nem támogatja az említett jogszabály ilyen szellemű módosítását, nagyon valószínű, hogy az előterjesztett változatban fog elfogadásra kerülni. Hatását az önkormányzatokra majd a hatályba lépése után lehet értékelni.

Az önkormányzati munkát és gazdálkodást további törvények, illetve jogszabályi rendeletek is szabályozzák, amelyek sok feladatot rónak az önkormányzatokra – vagy átruházott állami jogköröket, esetleg adminisztratív jellegűeket. Legfontosabb feladat viszont, amely nem időszakhoz kötött, a gördülékeny, a lakosság érdekeit szem előtt tartó gazdálkodás biztosítása az adott törvényes kereteken belül.

Lelkes János

Szlovák – magyar költségvetési szótár

Szlovák	Magyar
Administratívne a iné poplatky a platby	Ügyintézési illetékek és díjak
Administratívne poplatky - ostatné	Egyéb ügyintézési illetékek
Administratívne poplatky - správne - ryb.lístky, rozhodnutia)	Ügyintézési illetékek, közigazgatási eljárások – horgászengedély, határozatok
Administratívne poplatky - správne (matrika)	Ügyintézési illetékek - anyakönyvi eljárások
Administratívne poplatky - správne (stavebný úrad)	Ügyintézési illetékek - építésügyi eljárások
Administratívne poplatky - správne (za pohr. miesto)	Ügyintézési illetékek - sírhelyilleték
Bankové úvery dlhodobé	Hosszúlejáratú banki hitelek
Bežné príjmy spolu	Általános bevételek összesen
Celkovo	Összesen
Daň z majetku	Vagyonadó
Daň z nehnuteľnosti - z pozemkov	Ingatlanadó - telek- és földadó
Daň z nehnuteľnosti - zo stavieb	Ingatlanadó - építményadó
Daň z príjmov FO - zo závislej činnosti a funkčných póžitkov	Természetes személyek jövedelemadója – bérjövodelemek és tiszteletdíjak
Dane z príjmov, ziskov a kapitálového majetku	Jövedelemadó, nyereségadó, tőkeadó
Dane za špec.služby-za komunálne odpady a drobné stavebné odpady	Kommunális hulladék és építési törmelék illetéke
Dane za špecifické služby - za nevýherné prístroje	Játékautomata-adó
Dane za špecifické služby - za psa	Ebadó
Dane za špecifické služby - za užívanie verejného priestranstva	Közterület-használati adó
Daňové príjmy	Adóbevételek
Domáce dane na tovary a služby	Helyi adók árukra és szolgáltatásokra
Granty a transfery	Pénzügyi támogatások és költségátutalások

Iné nedaňové príjmy	Egyéb, nem adóból származó bevételek
Kapitálové príjmy spolu	Tőkebevételek összesen
Kód	Kód
Návrh rozpočtu	Költségvetési javaslat
Nedaňové príjmy	Egyéb bevételek
od zahraničnej organizácie	Külföldi szervezettől
Pokuty a penále	Büntetések és büntetőkamatok
Poplatok za stravu	Étkezési költség térítés
Poplatok za žetóny	Hulladékkezelési zsetonilleték
Príjmy - MŠ poplatky	Óvodai illetekekből származó bevétel
Príjmy - ŠKD poplatky	Napközi otthon illetekeiből származó bevételek
Príjmy celkom	Bevételek összesen
Príjmy od ost. nezisk. organizácií	Egyéb non-profit szervezetektől származó bevétel
Príjmy z finančných operácií	Pénzügyi műveletek bevételei
Príjmy z podnikania a vlastníctva majetku	Saját vagyontól származó bevételek
Príjmy z predaja HIM	Beruházási vagyontárgy eladásából származó bevételek
Príjmy z vlastníctva - z prenajatých budov, priestorov a objektov	Épületek, létesítmények és építmények bérleti bevételei
Príjmy z vlastníctva - z prenajatých pozemkov	Telek- és földbérleti bevételek
Projekt MVRROP	Projekt - KÉRM ROP (Közlekedési, Építészeti és Régiófejlesztési Minisztérium - Regionális Operatív Program)
Projekt MZP OPZŠ	Projekt - KVM KOP (Környezetvédelmi Minisztérium - Környezetvédelmi Operatív Program)
Projekt PPA 3.4.2	Mezőgazdasági Kifizetési Alap projektje
Rozpočet	Költségvetés
Transfer kapitálový	Beruházási költségátutalások
Transfery obciam - aktivačná činnosť	Foglalkoztatás-ösztönzési költségátutalások
Transfery obciam - na stravu	Étkeztetési költségátutalások
Transfery obciam - na cestnú dopravu	Közlekedési költségátutalások
Transfery obciam - na voľby	Választási költségátutalások
Transfery obciam na ZŠ	Általános iskolai költségátutalások
Transfery obciam – stavebné konanie	Építészeti eljárási költségátutalások
Transfery obciam na CO	Polgárvédelmi költségátutalások
Transfery obciam -na matričnú činnosť	Anyakönyvi tevékenység költségátutalásai
transfery obciam na povodie	Árvízvédelmi költségátutalások
Transfery obciam na register obyvateľstva	Lakossági nyilvántartás költségátutalásai
Transfery obciam na sčítanie obyvateľstva	Népszámlálás költségátutalásai
Transfery obciam na školské potreby	Iskolai segédeszközök költségátutalásai
Transfery obciam na výchovu detí	Gyermeknevelési költségátutalások
Transfery obciam na ŽP	Környezetvédelmi költségátutalások
Transfery obciam ŠR MF	Államkincstár - pénzügyminisztériumi költségátutalások
Tuzemské a zahraničné granty a transfery	Bel- és külföldi támogatások és költségátutalások
Tuzemské bežné granty a transfery	Általános belföldi támogatások és költségátutalások
Tuzemské úvery	Belföldi hitelek
Ukazovateľ	Mutató
Úroky z domácich úverov, pôžičiek a vkladov	Belföldi hitelek, kölcsönök és betétek kamatai
Úroky z vkladov	Bankbetétek kamatai
Iné nedaňové príjmy - z náhrad z poistného plnenia	Egyéb, nem adójellegű bevételek- biztosítási teljesítések
Iné nedaňové príjmy - z účtu prostriedkov EÚ	Egyéb, nem adójellegű bevételek - EU-s források
Za predaj separovaného odpadu a príspevkov recyklačného fondu	Szelektív hulladék értékesítéséből és az újrahasznosítási alap támogatásából származó bevételek
Za predaj výrobkov, tovarov a služieb	Termékek, áruk és szolgáltatások értékesítéséből
Za predaj výrobkov, tovarov a služieb cintorín	Temetői termékek, áruk és szolgáltatások értékesítéséből
Za predaj výrobkov, tovarov a služieb KC	Közösségi központ termékeinek, áruinak és szolgáltatásainak értékesítéséből

Európa Tanács Miniszteri Bizottsága 13. (2004) számú Ajánlása a fiatalok helyi és regionális közéletben való részvételéről

(Elfogadta a Miniszteri Bizottság 2004. november 17-én, a 904. nagykövetségi szintű ülésén)

A Miniszteri Bizottság, az Európa Tanács Alapszabálya 15.b cikke alapján

- figyelemmel az Európa Tanács ifjúsággal és a helyi és regionális önkormányzatokkal kapcsolatos célkitűzéseire;
- tekintettel a Miniszteri Bizottság 7 (2003) Határozatára, mely az Európa Tanács tagállamainak ifjúságpolitikájára vonatkozik;
- figyelemmel a Miniszteri Bizottság 19 (2001) az állampolgárok helyi közéletben való részvételéről szóló Ajánlására;
- figyelemmel az ifjúságért felelős európai miniszterek hat -1985 és 2002 között tartott konferenciájának idevágó megállapításaira, és különösen a hatodik konferencia (Thessaloniki, 2002. november 7-9.) által elsődleges cselekvési területként megjelölt, részvétellel kapcsolatosan elfogadottakra;
- visszautalva a fiatalok települési és regionális közéletben való részvételéről szóló európai kartának az Európa Tanács Helyi és Regionális Önkormányzatok Állandó Konferenciája által 1992-ben történt elfogadására;
- támaszkodva a „Fiatalok: a városok és régiók aktív szereplői” címmel 2002. március 7-8-án Krakkóban tartott konferencia tapasztalataira, mint az Európa Tanács Helyi és Regionális Önkormányzatok Kongresszusa és az Ifjúsági és Sport Igazgatósága közötti együttműködés jó példájára;
- figyelembe véve az Európai Unióban végzett folyamatos munkát, mely az ifjúsági részvétellel kapcsolatos közös

célkitűzések kidolgozására irányul, a Fehér Könyv „Új lendület az európai ifjúságnak” című programjának végrehajtása érdekében csakúgy, mint az Európa Tanács és az Európai Bizottság együttműködése e folyamatban;

- megerősítve, hogy a civil társadalom felépítésében a fiatalok részvételének létfontosságú szerepe van, és annak érdekében, hogy minden ifjúságpolitika sokkal inkább erőforrásként tekintsen a fiatalokra, semmint problémára;
- tekintettel arra, hogy a fiatalok részvétel meghatározó tényezője a társadalmi kohézió erősítésének és a demokrácia működtetésének;
- emlékeztetve az Európa Tanács által végzett munkára, mellyel a demokratikus állampolgárrá nevelést segíti elő;
- rámutatva annak szükségességére, hogy a nemzeti ifjúságpolitikáknak helyi szintre kell eljutniuk annak érdekében, hogy megfelelő és rugalmas módon hassanak a fiatalok szükségleteire, vágyaira és kultúrájára;
- tekintettel arra a körülményre, hogy Európa jelenleg számos, a fiatalok intézményes és civil özősségi részvételével kapcsolatos kihívással szembesül, különösen a tradicionális rendszerekben;
- hangsúlyozva azt a tényt, hogy **a civil közösségi élet, különösen a fiatalok számára, kedvező lehetőséget teremt a demokrácia elsajátítására és hozzájárul a civil társadalom, valamint az európai kontinens demokratikus biztonságának megerősítéséhez, azzal az ajánlással fordulunk a tagállamok kormányaihoz, hogy tekintsek át sa-**

ját jogalkotásukat, közigazgatási és alkotmányos rendelkezéseiket, segítsek elő és támogassák a Fiatalok helyi és regionális közéletben való részvételéről szóló módosított Európai Karta végrehajtását. A Kartát az Európa Tanács Helyi és Regionális Önkormányzatok Kongresszusa 128. (2003) számú ajánlásában fogadták el.

1. A tagállamok kormányai a Karta végrehajtása érdekében:

a. bátorítsák a helyi és regionális önkormányzatokat, hogy tekintsék át a módosított kartában lefektetett alapelveket, amikor a fiatalokat érintő bármely kérdést illetően dolgoznak ki és hajtanak végre programokat;

b. a helyi és regionális önkormányzatok támogatásával teremtsenek kedvező környezetet a fiatalok helyi és regionális életben való aktív részvételéhez:

I. támogassák a fiatalok civil közösségi életben való részvételét, különösen az ifjúsági szervezetekben, és alakítsanak ki együttműködést, ahol szükséges, társulásként, az ifjúsági szervezetek és a helyi és regionális önkormányzatok között;

II. alapítsanak helyi és regionális szinten például ifjúsági tanácsadó testületeket, mint amilyenek a települési ifjúsági tanácsok, ifjúsági parlamentek és fórumok, lehetővé téve ezzel minden fiatal számára, - akár tagjai valamely szervezetnek vagy szövetségnek, akár nem,- hogy kinyilváníthassák véleményüket és megfogalmazhassák javaslataikat

azoknak a politikáknak az alakításáról és végrehajtásáról, amelyek őket érintik;

III. segítsék elő a gyermekek és fiatalok aktív részvételének minden formáját az oktatási intézményekben;

IV. támogassák az ifjúságvédelmi szakemberek, tanárok és más, az adott területen működő személyek, - köztük a civilek -, fiatalok részvételével kapcsolatos képzését, helyi és regionális szinten;

V. biztosítsanak információt és adjanak tanácsot a részvétellel kapcsolatban a fiataloknak;

c. bátorítsák arra kormányzaikat, hogy biztosítsanak lehetőséget a választókorú fiataloknak arra, hogy folyamatosan és legálisan tartózkodhassanak területükön, s így részt vehessenek a helyi és regionális választásokon;

d. támogassák a helyi és regionális önkormányzatokat abban, hogy a helyi és regionális demokrácia gyakorlatába átültessék az Európa Tanács demokratikus állampolgári nevelésben elért eredményeit;

e. kérjék föl a helyi és regionális önkormányzatokat arra, hogy a fiatalokkal, és a velük foglalkozó szakemberekkel együttműködésben, kövessék és kísérik figyelemmel a Fiatalok helyi és regionális közéletben való részvételéről szóló módosított Európai Karta érvényesülését;

2. Felhívjuk a Főtitkárt, hogy juttassa el a jelen Ajánlást az Európai Kulturális Egyezmény azon tagállamaihoz is, amelyek nem tagjai az Európa Tanácsnak; felszólítjuk a Főtitkárt, továbbítsa a fenti Ajánlást az Európa Tanács Helyi és Regionális Önkormányzatok Kongresszusához, annak érdekében, hogy azt a Kongresszusnak a helyi és regionális demokráciáról szóló jelentésében figyelembe lehessen venni.

A fiatalok helyi és regionális közéletben való részvételéről szóló, módosított Európai Karta

Preambulum

A fiatalok döntésekben és tevékenységekben való helyi és regionális szintű, aktív részvétele elengedhetetlen a minél demokratikusabb, befogadóbb és jól

működő társadalmak építéséhez.

A közösség demokratikus közéletében való részvétel többet jelent, mint az aktív és passzív választójogot, bármennyire fontosak is ezek. A részvétel és az aktív állampolgári magatartás magában foglalja nemcsak a jogokat, az eszközöket, a teret és a lehetőségeket, hanem ahol arra szükség van, segítséget is a részvételhez, a döntések meghozatalához, és a programokba és tevékenységekbe való bekapcsolódáshoz, egy jobb társadalom építésének érdekében.

A helyi és regionális önkormányzatok, - mivel ők kerülnek a fiatalokkal közvetlen kapcsolatba, - nagyon fontos szerepet töltenek be a fiatalok részvételében. A helyi és regionális önkormányzatoknak éppen ezért gondoskodniuk kell arról, hogy a fiatalok ne csak hallomásból és tanulmányaikból ismerjék meg a demokráciát és az állampolgári magatartást, hanem legyen lehetőségük azt ki is próbálni. A fiatalok részvétele ugyanakkor nem csak arra szolgál, hogy aktív polgárokat neveljünk, vagy hogy a jövő demokráciáját építsük. A részvétel a fiatalok számára nagy jelentőségű, hiszen így már fiatalon is hatással lehetnek a döntésekre és programokra.

Ha a helyi és regionális önkormányzatok támogatják és segítik a fiatalok részvételét, azzal a fiatalok társadalmi integrációját is előmozdítják, segítve őket nemcsak a fiatalságukból adódó kihívásokkal és nehézségekkel való megbirkózásban, hanem a modern társadalom nehézségeivel való küzdelemben is, ahol az anonimitás és az individualizmus igen gyakori probléma. A helyi és regionális életben való részvétel sikeres, tartós és jelentőség teljes megvalósításához ugyanakkor több szükséges, mint a politikai vagy a közigazgatási rendszerek fejlesztése vagy átalakítása. A fiatalok részvételét előmozdító minden politikának vagy programnak meg kell győződnie arról, hogy a kulturális környezet a fiatalokat elfogadja, és tekintettel kell lennie a fiatalok eltérő szükségleteire, körülményeire és vágyaira is, valamint célszerű némi vidámságot és szórakozást is biztosítania számukra.

Alapelvek

1. A fiatalok helyi és regionális életben való részvétele az állampolgárok

közéletben való részvételének globális politikája részét kell hogy képezze, amint azt a Miniszteri Bizottság tagállamokhoz címzett 19 (2001) Ajánlása az állampolgárok helyi közéletben való részvételéről is leszögezi.

2. A helyi és regionális hatóságok meggyőződése, hogy minden ágazati politika rendelkezik ifjúsági vetülettel. Ezért vállalják, hogy teljesítik a jelen Karta előírásait és megvalósítják a részvétel különböző formait, a fiatalokkal és képviselőikkel folytatott tanácskozások és együttműködés alapján.

3. Az alapelveket és a részvétel jelen Karta által javasolt különböző formáit megkülönböztetés nélkül kell alkalmazni minden fiatalra. Ennek megvalósítása érdekében különleges figyelmet kell fordítani minden olyan fiatal részvételének elősegítésére, akik a társadalom hátrányos helyzetű rétegeihez, illetőleg etnikai, nemzeti, szociális, szexuális, kulturális, vallási vagy nyelvi kisebbséghez tartoznak.

I. rész Ágazati politikák

I.1 Sport, szabadidő, társasági élet

4. A helyi és regionális önkormányzatoknak támogatniuk kell a szervezett szociokulturális tevékenységeket – akár ifjúsági szervezetek és társaságok, ifjúsági csoportok vagy közösségi központok működtetik ezeket -, amelyek a családdal, az iskolával vagy a munkahellyel együtt a régió vagy a település társadalmi kohéziójának oszlopai, és egyúttal kitérő csatornái az ifjúsági részvételnek. Valamint támogatniuk kell a sport, kultúra, ipar és kereskedelem, a művészetek, a kreativitás és az önkifejezés egyéb formáira, valamint a szociális tevékenységekre vonatkozó ifjúságpolitikák megvalósítását.

5. A helyi és regionális ifjúsági szervezetek fejlesztése érdekében a helyi és regionális önkormányzatoknak megfelelő mértékű támogatást kell nyújtaniuk, különösen azoknak a szervezeteknek, amelyek ifjúsági klubok és szervezetek segítőit és vezetőit képzik, vagy ifjúságvédelmi szakembereket, akik a helyi és regionális életben nélkülözhetetlenül fontos szerepet játszanak.

6. A helyi és regionális önkormányzatoknak bátorítaniuk kell az ifjúsági szervezeteket, hogy segítsék elő a fiatalok aktív részvételt törvényhozó testületeikben.

I.2 A fiatalok munkavállalásának támogatása, a munkanélküliség elleni küzdelem

7. A fiatalok által tapasztalt gazdasági és szociális körülmények hatással vannak a helyi közösségben való részvétellel kapcsolatos szándékaikra és képességeikre. Ha egy fiatal munkanélküli, vagy szegénységben él, kevésbé valószínű, hogy van kedve, anyagi eszköze és társadalmi támogatottsága ahhoz, hogy a helyi és regionális élet aktív polgárává váljon. A fiatal munkanélküliek valószínűleg a társadalom számkivetettjei, ezért a helyi és regionális önkormányzatoknak olyan politikát kell kidolgozniuk, és olyan kezdeményezésekkel kell előállniuk, melyek csökkentik a fiatalok munkanélküliségét.

8. Ezért a helyi és regionális önkormányzatoknak:

i. olyan politikákat és programokat kell kidolgozniuk a fiatalokkal (beleértve a munkanélkülieket, illetve akiket a munkanélküliség fenyeget), a helyi munkaadókkal, szakszervezetekkel, oktatási, képzési és munkaügyi hatóságokkal, valamint ifjúsági szervezetekkel együttműködve, amelyek a fiatalok munkanélküliségének okait feltárják, és munkalehetőséget biztosítanak számukra;

ii. helyi munkaügyi központokat kell létrehozniuk, melyek speciális segítséget és támogatást nyújtanak a munkanélküli fiataloknak, annak érdekében, hogy értelmes és tartós munkát találhassanak maguknak. A munkanélküli fiataloknak joguk van az ilyen munkaügyi központok irányításában is részt venni, ha ezt kívánják;

iii. támogatniuk kell a fiatalokat, illetve csoportjaikat cégek, vállalkozások és szövetkezetek alapításában, mind a tőke, mind pedig egyéb támogatások, - mint például helyiség, eszközök, képzés vagy szaktanácsadás biztosítása - nyújtásával;

iv. bátorítaniuk kell a fiatalok társadalmi, gazdasági, közösségi önszervező kezdeményezéseit és szövetkezeti kísérleteit.

I.3 Városi környezet és lakóhely, lakáspolitikai és közlekedés

9. A fiatalok szervezeteinek képviselőivel együttműködve, a helyi és regionális önkormányzatoknak lehetőséget kell teremteniük arra, hogy olyan városi környezetpolitikát jöjjön létre, amely jóval egységesebb és kevésbé szétszakadó létfeltételeken alapul, és így elősegíti a társadalmi kapcsolatok és a színvonalas közösségi terek kialakulását.

10. A helyi és regionális önkormányzatoknak olyan lakás- és városi környezetpolitikát kell folytatniuk, amellyel melyen bevonják a fiatalokat a helyi vagy regionális képviselőkkel, gazdasági döntéshozókkal, szövetségek vezetőivel és építészekkel együtt végigvitt megoldási folyamatokba. Ezek célja, hogy:

i. vázoljanak fel olyan programokat, melyek azt a harmonikus környezetet tűzik célul, mely elősegíti az önmegvalósítást és kialakítja a generációk közti valós szolidaritást;

ii. alakítsanak ki közös városi környezetpolitikát, amely figyelembe veszi a lakosság társadalmi és interkulturális jellemzőit a lakás- és/vagy lakás-felújítási programok kidolgozása során.

11. Az ifjúsági szervezetekkel, a bérlők és/vagy a fogyasztók szervezeteivel, a szociális lakásügynökségekkel és szociális munkásokkal szoros együttműködésben, a helyi és regionális önkormányzatoknak fel kell állítaniuk, vagy már működő szociális szervezet keretében meg kell szervezniük:

i. a helyi információs szolgáltatást a fiatalok lakáslehetőségeiről;

ii. helyi megoldásokat a fiatalok lakáshoz juttatására (pl. kedvező hitelek, garantált bérletek).

12. A fiatalok mobilitása a tömegközlekedéshez való egyszerű hozzáféréseken múlik. Leginkább ők veszik igénybe a tömegközlekedést, mobilitásuk pedig nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a társadalmi életben részt vegyenek, és hogy teljes jogú állampolgárok lehessenek.

13. A fiataloknak ezért részt kell venniük a tömegközlekedés megszervezésében, mind helyi, mind regionális szinten. Speciális díjszabást kell alkalmazni a leginkább hátrányos helyzetű fiatal utasokra.

14. A kisebb településeken a mobilitás és a közlekedés az életszínvonal alapvető összetevője és nem pusztán a részvételhez szükséges. Erre tekintettel a helyi és regionális önkormányzatoknak támogatniuk kell a települési közlekedés fejlesztésére vonatkozó (állami vagy magán, egyéni vagy közösségi) kezdeményezéseket és növelni kell a kistelepüléseken élő olyan csoportok - mint például a fiatalok - mobilitását, akik jelenleg a közlekedési eszközök hiánya miatt kirekesztettek.

I.4 A fiatalok részvételét elősegítő oktatási és képzési politika

15. Az iskola nem pusztán olyan intézmény, amelyben a fiatalok életük tekintélyes hányadát eltöltik, és iskolarendszerű képzésben részesülnek, hanem az a hely is, ahol az életről alkotott nézeteik és véleményük formálódik. Rendkívül fontos, hogy a fiatalok tanuljanak az iskolában a részvételről és a demokráciáról, és hogy a demokráciáról, részvételről és állampolgárságról szóló kurzusok elérhetőek és megfelelően ki-munkáltak legyenek. Az iskola ugyanakkor arra is megfelelő hely, hogy a fiatalok a gyakorlatban is tanulmányozhassák a demokráciát és ahol a döntési folyamatokba bevonják őket, ott bizonyítottan sikeresek is.

Ennek érdekében:

i. a helyi és regionális önkormányzatoknak határozottan bátorítaniuk kell a fiatalokat az iskolai életben való részvételre. Mind anyagilag, mind egyéb módon, például találkozók szervezésével is támogatniuk kell a fiatalokat abban, hogy demokratikus iskolai diákszervezeteket hozhassanak létre. Ezek a szervezetek függetlenek, önkormányzattal kell rendelkezniük, és ha úgy kívánják, részvételi jogot kell biztosítani számukra az iskola vezetését érintő döntések meghozatalában, a tanárokkal és az iskolai szervezetekkel együttműködve;

ii. ahol a helyi és regionális önkormányzatok felelősek a tantervről, ott biztosítaniuk kell a diákoknak és diákszervezeteknek azt a lehetőséget, hogy folyamatos tájékoztatást kapjanak a tantervről és változásairól. Biztosítaniuk kell azt is, hogy a polgári és politikai nevelés szerepeljen az iskolai tantervben, és az minden diák oktatási programjába a szükséges súllyal és mértékben kerüljön be.

I.5 Mobilitás-politika és csereprogramok

16. Támogatniuk kell a helyi és regionális önkormányzatoknak azokat a szervezeteket és csoportokat, amelyek a fiatalok (fiatal munkaerő, diákok vagy önkéntesek) mobilitását segítik a csereprogramjaikkal, hálózatok építését és az európai polgári öntudat fejlesztését végzik.

17. A helyi és regionális önkormányzatok feladata, hogy bátorítsák a fiatalokat, szervezeteiket és iskoláikat a nemzetközi kétoldalú- és csereprogramokban és európai hálózatokban való részvételre. A hatóságoknak készen kell lenniük anyagi támogatás nyújtására is, akár nyelvtanuláshoz, akár interkulturális csereprogramokhoz vagy tapasztalatcseréhez van arra szükség.

18. Be kell vonni a fiatalokat, illetve képviselőiket a kétoldalú bizottságokba, valamint azokba az egyéb szervezetekbe, amelyek a csereprogramok lebonyolításáért felelősek.

I.6 Egészségpolitika

19. Azzal a szándékkal, hogy támogassák a fiataloktól származó programok kidolgozását és megvalósítását, továbbá hogy kialakítsák az átfogó egészségügyi koncepciót és erősítsék a közösségi élet működését, a helyi és regionális önkormányzatoknak ki kell építeniük a fiatalok szervezetei, választott képviselői, valamint a társadalmi jólétért és az egészségmegőrzésért dolgozó társadalmi és szakértő csoportok közötti párbeszéd intézményes szervezetet.

20. A dohányzás, az alkohol és a drogfüggőség fiatalok közötti pusztítását tapasztalva a helyi és regionális önkormányzatoknak az ifjúsági szervezetek és az egészségügyi szolgálatok képviselőivel együttműködve olyan helyi információs politikát és tanácsadási szolgáltatást kell kidolgozniuk, bevezetniük vagy támogatniuk, melyek az ilyen problémákkal küzdő fiataloknak segítségére lehetnek. Ki kell továbbá dolgozniuk azokat a speciális képzési politikákat is, amelyekkel a fiatal szociális munkásokat, az önkénteseket és azoknak a szervezeteknek a vezetőit képzik, amelyek az érintett fiataloknak nyújtanak prevenció és rehabilitációs szolgáltatásokat.

21. A szexuális úton terjedő betegségek számának növekvő tendenciájára tekintettel, a helyi és regionális önkormányzatoknak növelniük kell a fiataloknak szóló felvilágosító kampányok és preventív vizsgálatok számát, így segítve elő a közösségen belüli szolidaritást, és az olyan társadalmi kapcsolatok kialakulását, melyekben nincs helye sem az erkölcsi ítéletnek, sem a kirekesztésnek. Az információs és akcióprogramokba mind a fiatalokat, mind pedig a helyi ifjúsági szervezetek és az egészségügyi szervek képviselőit be kell vonni.

I.7 A nemi egyenlőség politikája

22. Mivel a helyi és regionális önkormányzatok politikájának fontos része, hogy a férfiaknak és nőknek a helyi és regionális ügyekben való egyenlő részvételéhez optimális körülményeket biztosítsanak, az önkormányzatoknak határozott lépéseket kell tenniük annak érdekében, hogy a fiatal férfiak és nők felelős pozíciókhoz juthassanak a szakmai, társadalmi és politikai életben, valamint a helyi és regionális önkormányzatokban.

23. Lehetőségeikhez mérten a helyi és regionális önkormányzatoknak olyan oktatáspolitikát kell kidolgozniuk, mely már a korai gyermekkortól a férfiak és nők közötti egyenlőség elvét tartja szem előtt.

24. A férfiak és nők közötti egyenlőség politikájának támogatása érdekében a helyi és regionális önkormányzatoknak:

- i. olyan középtávú programot kell felvázolniuk, amely a fiatal nők és férfiak közötti egyenlőtlenség megszüntetésére irányul;
- ii. olyan mércét kell alkalmazniuk, mely egyenlő lehetőséget biztosít a lányoknak és a fiatal nőknek.

25. E célok elérése érdekében a politikáknak lehetővé kell tennie a lányok és fiatal nők számára, hogy:

- i. közvetlen információhoz jussanak a szakmai végzettséghez szükséges képzetésekről;
- ii. speciális kurzusok és ösztöndíjak biztosításával megfelelő szakmai jártasságot szerezzenek olyan foglalkozások területén is, amelyeket hagyományosan férfiak végeznek;
- iii. felelősségteljes megbízások útján a

közügyek vitelében is képzetek legyenek. Ennek érdekében a nők számára kvótát kell felállítani.

iv. a fiatal nők és lányok támogatásával foglalkozó szociális szolgáltatók működéséhez szükséges anyagi eszközök rendelkezésre álljanak.

I.8 A kistelepülések speciális politikája

26. A helyi és regionális önkormányzatoknak figyelemmel kell lenniük a vidéken élő fiatalok eltérő szükségleteire a fiatalok részvételének fejlesztésével kapcsolatos programok és tevékenységek szervezése során. Ennek érdekében:

- i. meg kell győződniük arról, hogy az oktatási-, munka-, lakás- és közlekedési ágazati politikák megfelelnek a vidéken élő fiatalok speciális szükségleteinek. Ezeknek a politikáknak alkalmasnak kell lenniük arra, hogy azt a fiatalt, aki vidéken kíván élni, támogassák szándékában. A vidéken élő fiataloknak nem járhat alacsonyabb szintű szociális ellátás és gondoskodás, mint városokban élő társaiknak;
- ii. anyagi és egyéb támogatást kell biztosítani a vidéken működő ifjúsági és más közösségi szervezeteknek. Az ilyen szervezetek élénkítik a vidéki közösségek társadalmi és kulturális életét és fontos megnyilvánulási alkalmat kínálnak a fiataloknak. Az ifjúsági és egyéb közösségi szervezeteknek nemcsak az ifjúsági részvétel elősegítésében van szerepük, hanem egyúttal javítják az életminőséget és többek között a vidéki elszigeteltség problémáját is megszüntetik.

I.9 A kultúrához való hozzáférés politikája

27. A művészet és a kultúra összetett, és az izléstől, helytől és időtől függően állandóan változó formákban mutatkozik. Ugyanakkor személyes és közösségi örökségünk múltjának, jelenének és jövőjének részét képezi, melyben egymást követő nemzedékek sora működött közre. Bizonyos szempontból társadalmaink tükröképei tehát. A fiatalok, kultúrájuk megélése során, illetve kezdeményező, újító és felfedező szándékaik útján szerephez jutnak a kulturális fejlődésben, fejlesztésben. Éppen ezért fontos, hogy biztosítsunk számukra hozzáférést a kultúra minden lehetséges válfajához, és tegyük lehetővé,

hogy új területeken is kipróbálhassák kreativitásukat.

28. A helyi és regionális önkormányzatoknak ezért a fiatalokkal és szervezetekkel együttműködve olyan politikát kell kidolgozniuk, melynek alapján a fiatalok a kultúra szereplőivé válhatnak, biztosítva számukra a tudást, a kultúra és a kreatív tevékenységek folytatását, illetőleg az ehhez szükséges helyet és módszereket.

I.10 A fenntartható fejlődés és a környezet politikája

29. Az egyre nyilvánvalóbb környezetrombolással szembesülve a helyi és regionális önkormányzatoknak anyagi támogatást kell biztosítaniuk azokhoz az iskolai és szervezeti oktatási programokhoz, amelyek a környezeti problémákra hívják fel a figyelmet.

30. A környezeti problémák tudatosítása elsődleges fontosságú a fiatalok számára, hiszen ők lesznek kénytelenek szembesülni a múlt hibás döntéseinek következményeivel, ezért a helyi és regionális önkormányzatoknak támogatniuk kell azokat a tevékenységeket és kezdeményezéseket, amelyek elősegítik a fenntartható fejlődést és a környezet védelmét, a fiatalok és szervezeteik bevonásával.

I.11 Az erőszak és a bűnözés elleni küzdelem politikája

31. Figyelembe véve, hogy az erőszak és a bűncselekmények áldozatai igen gyakran fiatalok, valamint a megfelelő megoldások alkalmazásának szükségessége érdekében, és hogy a fiatalokat közvetlenül bevonjuk e problémák elleni küzdelembe;

32. A helyi és regionális önkormányzatoknak:

- i. be kell vonniuk a fiatalokat a bűnmegelőzési tanácsokba, ahol ilyenek működnek;
- ii. foglalkozniuk kell különösen azokkal a fiatalokkal, akiknél fennáll a bűncselekmény elkövetésének kockázata, vagy már követtek el bűncselekményt;
- iii. minden lehetséges eszközzel küzdeniük kell a rasszista indítatású erőszak ellen;
- iv. meg kell szüntetniük az iskolai erőszak minden formáját, az összes érintett szereplő – az oktatási és rendőri szer-

vek, tanárok, szülők és a fiatalok bevonásával;

v. közre kell működniük azoknak a szervezeti hálózatoknak a létrehozásában és olyan programok kiírásában, melyek az erőszakmentességet és a toleranciát hirdetik az iskolában és az iskolán kívül is; vi. mindent meg kell tenniük annak érdekében, hogy megvédjék a fiatalokat a szexuális kizsákmányolástól, a szexuális erőszak és – bántalmazás minden egyéb formájától és hogy olyan szervezeteket állítsanak föl, amelyek lelki és anyagi támogatást nyújtanak az áldozatoknak, valamint lehetőséget az anonim tanácsadásra.

33. A fentiek végrehajtásával a helyi és regionális önkormányzatok hozzájárulnak a fiatalok és a helyi hatóságok - köztük a rendőrség - közötti bizalom és kölcsönös tisztelet légkörének kialakulásához.

I.12. Antidiszkriminációs politika

34. A helyi és regionális önkormányzatoknak elő kell segíteniük az emberi jogok érvényesülését, és lépéseket kell tenniük a kisebbségek (köztük a kisebbséghez tartozó fiatalok) és a fogyatékkal élő fiatalok elleni, illetőleg a diszkriminációtól szenvedő más népcsoportok elleni diszkrimináció felszámolása érdekében. Támogatniuk kell a multikulturális közösségek kifejlődését a kisebbségek integrálásával, miközben tekintettel kell lenniük a kisebbségek eltérő szükségleteire és szokásaira, kultúrájára és életmódjára.

35. Ezzel összefüggésben, a helyi és regionális önkormányzatoknak:

- i. olyan antidiszkriminációs jogszabályokat kell alkotniuk, amelyek minden állampolgárnak egyenlő hozzáférést biztosítanak a közéleti szerepléshez, a szakmai képzéshez, az oktatáshoz, lakhatáshoz, a kulturális tevékenységhez és az élet egyéb területeihez. Az egyenlő hozzáférés meglétét olyan közös testületeknek kell figyelemmel kísérniük és garantálniuk, amelyekben egyaránt részt vesznek a helyi önkormányzatok és a kisebbségek képviselői, valamint maguk a fiatalok;
- ii. mint az iskolai tantervek részét, támogatniuk kell a vallások közötti párbeszédet, a multikulturális, antirasszista oktatást és a diszkrimináció elleni oktatást.

I.13 Szexuálpolitika

36. Míg a gyermekkori családi, iskolai, vallási közösségi vagy egyéb „tekintélyektől” való függésből kiszabadulva az önálló, felnőtt élet felé haladnak, a fiataloknak számos olyan kérdésre kell választ találniuk, mely személyes kapcsolataikat (családi vagy belső körükkel, kortársaikkal, barátaikkal vagy partnerükkel) érinti. A szexualitás megjelenése és gyakorlása nem mindig megy könnyen, még ha ezt nem is szívesen vallják be. Mindemellett örök tudatlanság övezi a szexuális egészség kérdéskörét, és bizalmatlanság az egyes szexuális viselkedések kockázatával kapcsolatos hivatalos álláspontot.

37. Annak érdekében, hogy segítsék a fiatalokat az egészséges és szeretetteljes élethez vezető úton, a helyi és regionális önkormányzatoknak, a szülőkkel, iskolákkal és az ezen a területen működő szervezetekkel összefogva, elő kell segíteniük, és támogatniuk kell:

- i. a nem irányított szexuális nevelést az iskolákban;
- ii. azokat a szervezeteket és szolgáltatókat, amelyek a kapcsolatokkal, szexuális módszerekkel és családtervezéssel kapcsolatos információk terjesztésével foglalkoznak;
- iii. azokat a kortárs csoportokat, amelyek ezen a területen tevékenykednek.

38. A fiatalokat be kell vonni a tervezésbe, a végrehajtásba és az információk és szolgáltatások értékelésébe.

I.14 A jogokhoz és a törvényhez való hozzáférés politikája

39. Az együttélés megkönnyítése érdekében a társadalmak olyan szabályok szerint működnek, melyeket mindenkinek tiszteletben kell tartania. A demokratikus társadalmakban ezeket a szabályokat az állampolgárok választott képviselői vitatják meg és fogadják el, és konkrétan kifejezésre juttatják, különösen a jogalkotásban, mely jogokat és kötelezettségeket telepít minden polgárra.

40. A jogszabályok számának növekedésével egyre bonyolultabbá válik az egyén számára a jog ismerete, követése és alkalmazása, ez pedig az állampolgárok közti egyenlőtlenséghez vezet. Ez a jelenség természetesen a fiatalokat is érinti.

41. A helyi és regionális önkormányzatoknak ezért lehetővé kell tenniük a fiatalok számára, hogy jogaikat megismerjék, így:

- i. ismereteik fejlesztését, az információk terjesztése útján különösen az iskolákban, korcsoportokban és információs szolgálatoknál;
- ii. segítséget biztosítva számukra a jogalkalmazásban, olyan szervezetek révén, melyek feladata a fiatalokkal való együttműködés;
- iii. részvételt biztosítva a fiataloknak az új szabályok előkészítésében.

II. rész

Eszközök a részvételhez

42. A valós ifjúsági részvétel érdekében számtalan eszközt kell a fiatalok rendelkezésére bocsátanunk. Ez együtt jár azzal, hogy részvétellel kapcsolatos képzéseket kell indítanunk a fiatalok számára, információt kell adnunk, kommunikációs eszközökkel kell őket ellátnunk, támogatnunk kell terveiket és fel kell ismernünk és hangsúlyt kell adnunk a fiatalok közösségi ügyek iránti elkötelezettségének és önkéntes munkájának. A részvétel csak akkor nyer teljes értelmet, ha a fiatalok politikai pártokban, szakszervezetekben és szervezetekben való szerepvállalását elismerik és legfőképpen, ha kifejezetten támogatják azokat az ifjúsági szervezeteket, amelyeket a fiatalok saját maguk hoznak létre a maguk számára.

II.1 A részvételre oktatás

43. A helyi és regionális önkormányzatoknak, annak tudatában, hogy az iskola mennyire meghatározó szerepet játszik a fiatalok életében, támogatást és képzést kell biztosítaniuk a fiatalok részvételéhez, az emberi jogok oktatásához és támogatniuk kell a tanterven kívüli, ilyen tematikájú képzéseket is. Képzést és támogatást kell nyújtaniuk továbbá a fiatalok szervezeti életben és helyi közösségben való részvételéhez oly módon, hogy:

- i. szakmai képzéseket szerveznek tanároknak és a fiatalokkal foglalkozó szakembereknek a fiatalok részvételének gyakorlatáról;
- ii. támogatják a diákok iskolai részvételének minden formáját;
- iii. támogatják az állampolgári oktatási programokat az iskolákban;
- iv. támogatják a korcsoport-oktatást a

szükséges hely és eszközök biztosítása, valamint a jó gyakorlatok kicserélésének elősegítése útján.

II.2 Az információk eljuttatása a fiatalokhoz

44. Gyakran az információ a részvétel kulcsa. Egyre inkább tükröződik az európai és nemzetközi hivatalos dokumentumokban annak felismerése, hogy a fiataloknak joguk van a lehetőségekről és az őket érintő ügyekről szóló információkhoz, és nem csak a helyi és regionális élethez kapcsolódóan.

45. A tevékenységekben és a közösségeik életében való részvétel érdekében, illetve, hogy részesülhessenek a nekik szóló szolgáltatásokból és lehetőségekből, a fiataloknak tudomást kell szerezniük azokról. Az őket érdeklő és önmaguk által szervezett tevékenységekben és programokban való részvétel gyakran az első lépés azon az úton, amelynek során bátorságot merítenek a közösségi részvételhez, beleértve a közösség politikai életében való részvételt is.

46. A helyi és regionális önkormányzatoknak éppen ezért támogatniuk és fejleszteniük kell a már meglévő információs és tanácsadó központokat annak érdekében, hogy azok olyan minőségű szolgáltatást nyújthassanak, amely a fiatalok szükségleteinek megfelel. Ahol ilyen központok nem működnek, a helyi és regionális önkormányzatoknak és más fontos szereplőknek kell gondoskodniuk a megfelelő információs szolgálatok felállításáról, többek között olyan már kiépített szervezetek útján, mint az iskolák, ifjúsági szolgálatok és könyvtárak. Különleges intézkedések szükségesek annak érdekében, hogy a fiataloknak azok a csoportjai is információhoz jussanak, akikhez az valamilyen okból (pl. nyelvi akadályok, vagy internet kapcsolat hiánya miatt) nem jut el.

47. A fiatalok számára létrehozott információs központoknak meg kell felelniük bizonyos szakmai alapelveknek és mércéknek. A közigazgatási szerveket bátorítani kell arra, hogy biztosítsák ezen mércék folyamatos alkalmazását, ahol arra lehetőség van, ott a nemzeti, vagy regionális minőségi előírásokkal egyetemben. A fiataloknak lehetővé kell tenni, hogy részt vegyenek

az információs központok/szolgálatok tevékenységének és működésének előkészítésében, megvalósításában és értékelésében, és azok vezető szervezeteiben képviselőkhöz jussanak.

II.3 A részvétel támogatása az információs és kommunikációs technológiák útján

48. Az információs és kommunikációs technológiák új lehetőséget kínálnak a fiatalok információkhoz juttatására és részvételük elősegítésére. Rendkívüli mennyiségű információ cseréjére alkalmasak, és interaktív jellegüknek köszönhetően elősegítik a fiatalok részvételét. A helyi és regionális önkormányzatoknak ezért használniuk kell ezeket az eszközöket információs és részvételi politikájuk során, abban az esetben, ha minden fiatal számára biztosított az eszközökhöz való hozzáférés, mind a hozzáférési helyek, mind az oktatás tekintetében.

II.4 A fiatalok médiában való részvételének támogatása

49. A fiatalok a média legnagyobb fogyasztói, ugyanakkor résztvevői is lehetnek, növelve ezzel lehetőségeiket az önkifejezésre, és a média által szállított információk előállításában való közreműködésre. Mialatt egyes témákat feldolgoznak, különböző és gyakran egyszerűen elérhető információkhoz juttatják kortársaikat. A részvételnek ez a módja arra is kiválóan alkalmas, hogy megértesse a fiatalokkal az információ működését, és hogy kialakíthassák a médiával szembeni kritikus hozzáállásukat.

50. A helyi és regionális önkormányzatoknak ezért támogatniuk kell a fiataloknak a médiában (rádió, televízió, írott és elektronikus sajtó) alakításában és működtetésében kifejtett tevékenységet, valamint az ebben a körben folytatott oktatási programokat.

II.5 A fiatalok támogatása az önkéntes- és közösségi munkában

51. Támogatni kell a fiatalokat az önkéntes tevékenységek vállalásában. Egy olyan világban, amikor az egyénre növekvő nyomás nehezedik mind az iskola, mind a munka világában, fontos

hogy az önkéntességet elismerjék és támogatassák. A helyi és regionális önkormányzatoknak ezért:

i. támogatniuk kell az önkéntes központok alapítását és azokat a kezdeményezéseket, amelyek célja a fiatalok önkéntes tevékenységeibe – például információs és támogató kampányokba – való bevonása;

ii. a fiatalokkal, az önkéntes szervezetekkel, oktatási szervekkel és a munkaadókkal együttműködve, olyan rendszert kell kiépíteniük, amely elismeri és erősíti az önkéntességet az iskolarendszerű oktatásban és a foglalkoztatásban.

II.6 A fiatalok programjainak és kezdeményezéseinek támogatása

52. Vágyaikból és reményeikből a fiatalok sok olyan ötletet nyerhetnek, amelyek programokban és helyi tevékenységekben történő megvalósítása mindenkinek hasznos lehet. Megfelelő segítséggel ezek a tervek, illetve sikereik, vagy balsikereik hozzájárulhatnak ahhoz, hogy felelősségérzetük és autonómiájuk fejlődjön, így válva társadalmi szereplőkké. A helyi és regionális önkormányzatoknak tehát támogatniuk kell az ilyen programok megvalósítását, akár kisebb, akár nagyobb volumenűek, egyrészt a végrehajtásukhoz nyújtott szakértői segítséggel, másrészt a szük-

seges pénzügyi, anyagi és technikai segítség biztosításával.

II.7 A fiatalok szervezeteinek támogatása

53. A fiatalok szervezetei egyedülállóak abban, hogy elsődlegesen a fiatalok álláspontját tükrözik, szükségleteit és érdeklődését szolgálják. Teret biztosítanak ezen kívül arra is, hogy a fiatalok a többi fiatallal együtt megismerjék és megtapasztalják a döntésekben és tevékenységekben való részvétel lehetőségét és kihívásait. Lehetnek szervezetek és informális alapon szerveződő csoportok egyaránt. A fontos az, hogy a fiatalok ahhoz az ifjúsági szervezethez csatlakozhassanak, amelyikhez kívánnak. Ugyancsak joguk van saját szervezeteik megalapítására, ezért:

i. a helyi és regionális önkormányzatoknak rendelkezniük kell olyan elkülönített forrással, amely kifejezetten a fiatalok olyan szervezeteinek támogatására szolgál, melyek programokat vagy szolgáltatásokat nyújtanak számukra, vagy a fiatalok szószólójaként működnek, illetőleg javukra tevékenykednek. Előnyben kell részesíteni azokat a szervezeteket, amelyeket a fiatalok maguk működtetnek önmaguk számára és/vagy olyan politikájuk és szervezetük van, amelyek elősegítik a fiatalok aktív részvételét;

ii. a helyi és regionális önkormányzatoknak alkalmazniuk kell az Európa Tanács együttműködési alapelvét és döntéshozatali rendszerét a fiatalokkal és a fiatalok szervezeteivel együttműködve azokon a területeken, amelyek a fiatalokat érintik. Lényeges, hogy ahol ilyen együttműködési rendszerek

kialakultak, a fiatalokat és szervezeteiket egyenrangú partnernek tekintsék, és biztosítsák számukra a távolmaradás lehetőségét is.

II.8 Fiatalok részvétele civil szervezetekben (NGO) és politikai pártokban

54. Az igazán demokratikus társadalom alapvető építőköve a mozgalmas, független és tevékeny civil szektor. Az is fontos, hogy a civil társadalom többi szegmensei – mint például a politikai pártok - is erősek és tevékenyek legyenek mind helyi, mind regionális szinten. Az ország, a régió vagy a helyi közösség közéletében való részvétel többet jelent, mint a választójog időnkénti gyakorlását. Azért olyan fontos a civil szervezetekben és politikai pártokban való részvétel, mert elősegíti az állampolgárok folyamatos bekapcsolódását, ráhatását, döntéshozatalát és cselekvését a közéletben. Ezért van rendkívül nagy jelentősége annak, hogy bátorítsuk és támogassuk a fiatalok részvételét a közösségek társadalmi életében.

55. A helyi és regionális önkormányzatoknak anyagi és egyéb forrásokat is kell biztosítaniuk a civil szervezeteknek, melyek tevékenyen előmozdítják a fiatalok részvételét programjaikban és demokratikus döntéshozó rendszereikben, valamint eljárásaikban.

56. Részrehajlás nélkül és együttműködve a politikai pártokkal, a helyi és regionális önkormányzatoknak elő kell segíteniük a fiatalok bevonását a pártpolitikai rendszerbe, és támogatniuk kell egyes tevékenységeket, például a

képzést is.

III. rész

A fiatalok intézményes részvétele a helyi és regionális ügyekben

57. A II. részben kifejtett ágazati politikák végrehajtása érdekében, a helyi és regionális önkormányzatoknak fel kell vállalniuk a megfelelő intézmények felállítását és intézkedések megtételét, melyek lehetőséget adnak a fiataloknak arra, hogy részt vegyenek az őket érintő döntésekben és vitákban.

58. A létrehozott intézményeknek különböző formát kell ölteniük aszerint, hogy milyen szinten alapították azokat: faluban, városban, városi vonzáskörzetben vagy nagyvárosban. Meg kell teremteniük az őszinte párbeszéd és együttműködés feltételeit a fiatalok és a helyi és regionális önkormányzatok között, és módot kell biztosítani a fiataloknak és szervezeteiknek arra, hogy teljes jogú szereplői lehessenek az őket érintő politikáknak. Ezen intézményeknek a képviselő elvén kell működniük, és állandónak kell lenniük, felvállalva minden olyan kérdést, mely iránt a fiatalok érdeklődést mutatnak. Mindezen túl azt is szem előtt kell tartani, hogy egyes különös ügyekben ad hoc jellegű intézmények felállítása is szükségessé válhat, sőt akár a különböző formák kombinálására is sor kerülhet.

III.1 Ifjúsági tanácsok, ifjúsági parlamentek és fórumok

59. A fiatalok helyi és regionális ügyekben való részvétele akkor lesz hatékony, ha tisztában vannak a közösségükben végbemenő társadalmi és kulturális változásokkal, és ha olyan állandó képviselői intézmények állnak a fiatalok rendelkezésére, mint az ifjúsági tanácsok, parlamentek és fórumok.

60. Az intézményeket választás útján kell létrehozni, vagy a fiatalok szervezetei által tett kinevezés és/vagy önkéntes jelentkezés alapján. A tagságnak a közösség társadalmi összetételét kell tükröznie.

61. A fiataloknak közvetlen felelősséget kell vállalniuk a programokért, és tevékenyen részt kell venniük az őket érintő politikákban. E célból a helyi és regionális önkormányzatoknak meg kell

szervezniük és támogatniuk kell az aktív részvételt szolgáló intézményeket.

62. Ezen intézményeknek kell biztosítaniuk a fiatalok érdekeinek - különösen a hatóságokkal szembeni érdekek - szabad kifejezéséhez szükséges tárgyi feltételeket, és annak lehetőségét, hogy javaslatokkal élhessenek. (A felmerülő kérdések minden bizonnyal a jelen Karta I. részében foglaltakhoz kapcsolódnak.)

63. Az ilyen intézmény szerepe, hogy:

- i. fórumot biztosítson a fiatalok érdekeinek szabad kifejezéséhez, melyek többek között a hatóságok javaslataival és politikáival kapcsolatosak;
- ii. lehetőséget biztosítson a fiataloknak arra, hogy a helyi és regionális önkormányzatoknak javaslatokat tegyenek;
- iii. lehetőséget adjon a hatóságoknak, hogy egyes kérdésekben konzultáljanak a fiatalokkal;
- iv. fórumot biztosítson a fiatalokat érintő témák kimunkálásához, figyelemmel kíséréséhez és értékeléséhez;
- v. fórumot biztosítson a fiatalok társadalmi és szervezetei közötti párbeszéd elősegítéséhez;
- vi. elősegítse a fiatalok részvételét a helyi és regionális önkormányzatok egyéb konzultatív testületeiben.

64. Azzal, hogy lehetőséget biztosítanak a fiataloknak az őket érintő problémák kifejezésére, ezek az intézmények felkészítik a demokratikus közéletben való részvételre és a közügyek intézésére.

65. Ezért a fiatalokat arra kell biztatni, hogy vállaljanak részt az intézményekben és az intézmények keretei között folytatott tevékenységekben, annak érdekében, hogy jobban elsajátíthassák és gyakorolhassák a demokratikus állampolgárság alapelveit. Különösen azon fiatalok számára lehetnek a demokratikus vezetés elsajátításának fontos fórumai ezek az intézmények, akik a programok és a párbeszéd kezdeményezői a hatóságoknál.

66. A helyi és regionális önkormányzatok és maguk a fiatalok is részesülhetnek a pozitív és sokszorozó hatásából, hogy a fiatalok közreműködnek ezekben az intézményekben, különösen azáltal, hogy a fiatalok bátrabban fogják gyakorolni polgári jogukat, így választójogukat a választásokon és

egyéb szavazások, például a népszavazások alkalmával.

III.2 Az ifjúsági részvételt biztosító intézmények támogatása

67. A hatékony működés érdekében, az ifjúsági részvétel intézményi háttere (akár formális, akár informális) forrásokat és támogatást igényel. A helyi és regionális önkormányzatoknak e célból helyet, pénzügyi eszközöket és tárgyi támogatást kell biztosítaniuk azok zökkenőmentes és hatékony működéséhez. Az eszközök ily módon történő biztosítása nem gátolja az intézményeket abban, hogy egyéb úton, magánalapítványoktól és – cégektől szerezzenek további támogatást.

68. A helyi és regionális önkormányzatoknak gondoskodniuk kell arról, hogy a fiatalok részvételét szolgáló intézmények számára a támogatások biztosítva legyenek. E célból pártfogó – egy személyt, vagy több személyből álló testületet - kell kinevezniük, aki felügyeli a támogatások felhasználását, illetőleg akihez az intézmények szükség esetén támogatásért fordulhatnak.

69. A kinevezett pártfogónak vagy pártfogó-testületnek a politikai szervezeteiktől és a fiatalok részvételét biztosító intézményektől függetlennek kell lennie és jelöléséhez a fenti két fél egyetértése szükséges.

70. A fent említett támogatások biztosítása érdekében, a pártfogó (testület) feladata, hogy:

- i. közvetítőként működjön közre a fiatalok és a választott helyi és regionális képviselők között a bármelyik fel által felvetett kérdésben;
- ii. a fiatalok szószólójaként járjon el a helyi és regionális önkormányzatokkal szemben a két fél közötti vitás kérdésekben;
- iii. legyen csatornája a helyi és regionális önkormányzatok és a fiatalok közötti kommunikációnak;
- iv. készítsen rendszeresen jelentést a fiatalok és a helyi és regionális önkormányzatok számára annak érdekében, hogy értékelhessék a fiatalok helyi és regionális közéleti részvételét, - például a programok megvalósításán, illetve a részvétel intézményeibe való bekapcsolódáson keresztül -, továbbá részvételük hatásait.

Régióink

Cserkészek régen és ma

A Szlovákiai Magyar Cserkészszövetség május 23. és 25. között Komáromban ünnepelte meg a felvidéki magyar cserkészzet fennállásának 100. évfordulóját, de az egész 2013-as évet ennek a jubileumnak szenteli, s minden központi rendezvényét ennek szellemében szervezi meg. A centenárium kapcsán Csémi Szilárdot, a Szlovákiai Magyar Cserkészszövetség ügyvezető elnökét kérdeztük történelemtől, példaképekről, tevékenységi formákról, de arról is, milyen tapasztalataik vannak az ifjúságnevelés terén a települési önkormányzatokkal és helyi társadalmakkal.

100 év jeles esemény és meghatározó szám egy szervezet életében, amelyet önkéntesek alkotnak. Hogyan kezdődött a komáromi, majd a felvidéki történet?

– Az 1907-es angliai kezdetet követően nagyon gyorsan eljutott a cserkészzet eszméje az akkori Magyarországra. Az alapító, Robert Baden-Powell (cserkésznéven BiPi) kézikönyvének, a Scouting for Boys (Cserkészlet fiúknak) alapkönyvnek több száz oldalas magyar nyelvű kivonata jelent meg Králik László fordításában már az 1909-1910-es Nagybacsókeréki Főgimnázium Értékesítőjében, a mai Vajdaság területén. Budapesten és a nagyobb városokban sorra jelentek meg a cserkészcsapatok. Nagy segítség volt ebben az, hogy az akkori legjelentősebb ifjúsági és diáklap, a Zászlónk szerkesztősége figyelemmel kísérte és segítette ennek az új gyermek és ifjúsági nevelőmozgalomnak a kezdeteit, majd a kibontakozását. A mai Szlovákia területén is legelőször a Zászlónk lapnak köszönhetően figyeltek fel a cserkészletben rejlő nevelési lehetőségekre a révkomáromi bencés gimnáziumban, ahol 1913 tavaszán megindult a cserkészlet megszervezése, majd 1913. május 23-án hivatalosan is megalakult – az országos elnökség jelenlétében – a csapat Karle Sándor paptanár vezetése alatt. A komáromi cserkészek még abban az évben részt vettek a magyar cserkészmozgalom egyik leghíresebb mozgótáborán, az első cserkész vági tutajúton, ahol 105 cserkész 6 tutajon ismerkedett a felvidéki tájjal, kultúrával, történelemmel,

A 2011-es IV. Szövetségi Nagytáborban Ipolynyéken
Foto: Mesianik Maros

küzdött a természet erőivel, próbálta ki állóképességét 300 km át Kralovántól (Kralovany) Révkomáromig hajózva. A komáromiak egy teljes tutajjal vettek részt a vállalkozáson. A magyar cserkészmozgalom vízcserkész szakágát is ők indították el, ez a csapat dolgozta ki a vízcserkészlet alapjait, s lett az MCSSZ első vízcserkész csapatává. A következő években sorra alakultak meg a mai Felvidéken is a cserkészcsapatok: Pozsonyban, Losoncon, Rimaszombatban, Rozsnyón, Eperjesen, Léván, Kassán s másutt. Közben kitört az első világháború, s a cserkészek a Felvidéken is bekapcsolódtak a sebesültszállításba, adománygyűjtésbe és egyéb hasznos honpolgári szolgálatokba.

A vezetés elsősorban példa. Teleki Pál néhai miniszterelnök, főcserkész szállóigévé vált jelmondata gyakran elhangzik cserkészkörökben. Kik voltak a felvidéki cserkészlet példaképei, kik váltak azokká?

– A kezdetekkor, és azóta is elsősorban Jézus, továbbá a cserkészlet védőszentje, Szent György lovag és a magyar

szentek, a magyar történelem nagyjai szolgáltak példaképül még a nem katolikusok számára is, továbbá a cserkészmozgalom nagyjai, az alapító BiPi, Seton, az országos elnökség tagjai: Dr. Papp Gyula, Sík Sándor papköltő, a felvidéki származású Szilassy Aladár és még sokan mások. Természetesen az első felvidéki csapatok parancsnokai, a már akkor legendás hírű Karle Sándor, Hornyák Odiló, Buckó Emil. A későbbi évekből fontos megemlékeznünk Scherer Lajos, Bíró Lucián, Beszédes Lajos, Mrenna József, Tatárik Emil, Szombathy Viktor, Horváth Zoltán, Freibesz Flóra, Vilkovszky Armand, Krendl Gusztáv, Bottló Vince, ft. Péter Engelbert, ifj. Dr. Aixinger László nevét, de még számos legendás felvidéki magyar cserkészvezetőt említhetnék abból az időből. Scherer Lajos losonci csapatparancsnoknak köszönhetjük A Mi Lapunk című cserkész és ifjúsági folyóiratot is, illetve az ő nevéhez fűződnek a Szlovenszkói Magyar Cserkészszövetség megalapítására tett kísérletek is már 1921-től. Lapja segítségével is elsősorban ő fogta össze a felvidéki magyar cserkészletet a

Az égegi cserkészek táborából a harmincas évek végén

huszas években, emellett több cserkész szakkönyv szerzője is. Mrenna József a harmincas évek egyre jelentősebb felvidéki magyar cserkészvezetője volt, őt választották meg a későbbiekben szlovenszkói országos főparancsnoknak is. Bíró Lucián sok más önként vállalt feladata mellett a felvidéki cserkészek lelki vezetője is volt, illetve a harmincas évek cserkészlapjának, a Táborútnak a főszerkesztője, míg Beszédes Lajos vezetésével teremtődött meg a felvidéki magyar vezetőképzés az ún. Magyar Erdei Iskolákban.

Trianon, világháborúk, kommunizmus, bársonyos forradalom, demokrácia – mi történt a felvidéki cserkészekkel ezekben az időkben? Hogyan sikerült túlélni az egyes rendszereket, hűnek maradni a fogadalomhoz, a 10 cserkésztvörvényhez?

– A trianoni döntés következményei nagy törést hoztak a második világháború és az 1919-es Tanácsköztársaság okozta sebekből és veszteségekből épp magához térő magyar cserkészmozgalomnak, különösen az elcsatolt területeken, így a Felvidéken élő magyar cserkészeknek is. A frissen alakult Csehszlovákiában minden magyar szervezkedést tiltó vagy legalábbis erős korlátozásnak vetettek alá, így az ifjúsággal való foglalkozást is. A megmaradt magyar csapatoknak semmilyen központi szervezetük nem volt, fennmaradásukat csupán az tette lehetővé, hogy testgyakorló körök szakosztályaiként működtek. Antonín B. Svojsík prágai gimnáziumi tanár 1920-ban megalapította a Csehszlovák Cserkészszövetséget (Svaz junáků a skautů Republiky Československé - RČS). A magyar cserkészcsapatok ide (vagy az YMCA-ba) léphettek be, hogy biztosíthassák működésüket az akkori Csehszlovákiában. Nem hiva-

talosan ugyan, de a szlovenszkói magyar cserkészletnek Scherer Lajos lett az első főtítkára 1918-ban, majd 1921 tavaszán Losoncon került sor az első személyes egyeztetésekre, melyeknek eredményeként az év szeptemberében megalapították a Szlovenszkói Magyar Cserkészszövetséget, amelynek bejegyzését végül 1923-ban elutasították. A csehszlovákiai magyar kisebbség cserkészeinek helyzetét csak 1926-ban, a svájci Kanderstegban megrendezett 4. Nemzetközi Cserkészkonferencián sikerült nemzetközi szinten rendezni. Ezt követően, bár más kisebbségekhez hasonló autonómiát nem élvezhettek a magyar csapatok, de lehetőség nyílt egy minőségi munkában és taglétszámában fokozatosan növekvő cserkésztevékenységre országszerte egy magyar alosztály keretein belül. 1931-ben nagy sikereket értek el a központi cserkészrendezvényeken, így 1933-ban, 1935-ben és 1937-ben a magyar alosztály jelentős képviselettel vehetett részt a nemzetközi cserkésztalálkozókon is. Az első bécsi döntést követően az addigi alosztály két részre szakadt, a legnagyobb része visszakerült a Magyar Cserkészszövetségbe egészen 1945-ig, míg a Szlovákiában maradt cserkészek ifj. Aixinger László vezetésével 1939-ben megalapították a Szlovákiai Magyar Cserkészszövetséget. Ez a cserkészszövetség aztán még ebben az évben vezetőképző tábort szervezett Rózsahegyen, s jelentőségét jelzi, hogy még gr. Esterházy János is meglátogatta. Az egyre szélsőségesebb nézeteket valló hatalom 1940-ben végül teljesen betiltotta a cserkészletet Szlovákiában. A II. világháborút követően már csak bűvópatak módjára lehetett bujdosó, tiltott magyar cserkésznek lenni Csehszlovákiában, majd az egyre jobban fokozódó ellenőrzések és veszélyhelyzet hatására a legkitartóbbak is feloszlatták illegális magyar csapataikat az 1950-

es évek legelején. Sok felvidéki magyar cserkész, aki azokban az időkben elhagyta az országot, külföldön ismét bekapcsolódott a cserkészletbe. Sokan az 1946-ban a menekülttáborokban megalakult magyar cserkészcsapatokban (a mai Külföldi Magyar Cserkészszövetség megalapítói), illetve a befogadó országok cserkészszövetségeiben fejtették ki jelentős cserkészmunkát – köztük Beszédes Lajos is. 1968-ban, az enyhülés időszakában ugyan a Csemadok tervbe vette a magyar cserkészcsapatok újjászervezését, viszont a szlovák területi parancsnokság ezt elutasította. Bár Tardoskedden sikerült egy magyar cserkészcsapatot megszervezni, sajnos, az csupán hetekig működhetett. Csak 1989-ben indulhatott újra a szervezőmunka, aminek hatására 1990. március 11-én újjáalakult a Szlovákiai Magyar Cserkészszövetség Dunaszerdahelyen. A sok-sok megpróbáltatás ellenére a magyar cserkészmozgalom mindig erőre kapott, ez köszönhető legfőbb célkitűzéseinek és alapelveinek.

Emberebb embert és magyarabb magyart! – vallják a cserkészek. Hogyan segítik elő a cserkészletben azoknak az emberi értékeknek az ápolását, amelyek egy egészséges társadalom biztos alapkövei?

– Fő célunk, hogy egy önkéntes alapon munkálkodó, testileg, lelkileg és szellemileg egészséges, a keresztény/keresztényen hitét, a magyarságát megismerő, illetve azt gyakorló, csapatban és önállóan is gondolkodó, döntésképes fiatal neveljünk fel a cserkészmódszereken alapuló kiscsoportos korosztályi nevelőprogramnak köszönhetően. A lényeg: heti rendszeres, következetes kiscsoportos nevelőmunka, mely a tudásanyagot túl a vezető példamutatásán keresztül neveli a 10 cserkésztvörvény és a cserkészfogadalom szellemében a fiatalokat. Az összes többi programunk – túrák, kirándulások, megemlékezések, vetélkedők, sportrendezvények, táborok, régiós és országos programjaink – ezt a kiscsoportos nevelőmunkát segítik és egészítik ki. Az a cserkész, aki barátai, cserkészársai körében, azokkal közösen a természetben felveri sátrát, kiépíti annak körletét, táborúzi jelenetet gyakorol be, majd ad elő nyilvánosan, örsével közösen főzi meg a saját vacsoráját, vagy 24 órás túrán belül gyakorolja a térkép szerinti tájékozódást, az észrevétlenül is sok-sok olyan

1996. A vezetőképző táborok parancsnokainak vetélkedése, Palást

elméleti és gyakorlati tudást sajátít el, amit később, élete során számos alkalommal tud majd hasznosítani. Ez jó az egyénnek, jó a közösségének, de egyáltalán jó a szélesebb társadalomnak is.

Keresztény-keresztény hit, ezt mondta. Miért fontos a vallás, a hit az ifjúsági mozgalomban?

– Ahogyan alapítónk is mondta, a vallás, a hitélet a cserkészprogram elválaszthatatlan része, teljesen beleépül annak minden szegletébe. Értékrendet jelent. A cserkészlet mindig a saját vallásának gyakorlását várja el az egyes tagjaitól. A felvidéki magyar cserkészlet, és az összmagyar cserkészlet szerzte a világon a történelmi keresztény/keresztény értékrendet vallja. A tiszta és egészséges hitélet adja a nevelésünk fontos szegmenseit, s szerencsére, a Szlovákiai Magyar Cserkészmozgalom ebben nincs magára utalva, tagjai között találunk cserkészpapokat, cserkészlelkészeket, hitoktatókat is, de számos nem cserkész lelkiatya, szerzetes, nővér, hitoktató is pártoló tagunk. Testvéri partnerkapcsolatban vagyunk mind a Keresztény Ifjúsági Közösségek (KIK), mind a Fial Reformátusok Szövetsége (Firesz) ifjúsági szervezetekkel, de más lelkiismereti mozgalmakkal is. A felvidéki cserkészpapok nem formális munkacsoportjának vezetője Zsidó János cserkésztszist. Nagy megtiszteltetés volt számunkra, hogy a hitéleten alapuló nevelőmunkánk elismeréseként Orosch János nagyszombati érsek – akkor még mint apostoli kormányzó – tavaly Szent Erzsébet Rózsa-díjat adományozott Szövetségünk minden tagja részére, melyet Erdő Péter bíboros-érsekkel közösen adott át.

Hagyományápolás, nemzettudat, népi értékeink megőrzése és továbbadása – ezek mind fontos szerepet töltenek be a cserkészlet életében. A mai kor kihívásai közepette hogyan sikerült mindezt megvalósítani?

– Mint az előzőekben is említettem, mi a nevelési programunkban a teljes ember kinevelését szeretnénk elérni a szülő, az egyház és az iskola segítségével. Ez csak akkor sikerülhet, ha amellet, hogy minél jobban együttműködünk a már említett intézményekkel, a nevelési programunkat is folyamatosan aktualizáljuk, a kor kihívásainak megfelelően alakítjuk, de közben nem tévesztjük

szem elől a céljainkat, alapelveinket sem. Alapítónk már a kezdetekkor a kor legkiválóbb nevelőinek a munkásságát, eredményeit figyelembe véve dolgozta ki a cserkészlet módszert, amit azóta is rendszeresen felülvizsgál minden cserkészszövetség szerzte a világon. Az alapértékeket, célkitűzéseket ritka kivételtől eltekintve megerősítik, viszont a módszerek folyamatosan változnak.

A magyar cserkészlet alapjait olyan nagyszerű emberek vetették meg, mint Sík Sándor, Karácsony Sándor, Teleki Pál, itt a közösség fejlődésének garanciája az egyén önmagához mért mind jobb fejlődésének az elősegítése. A programjaink szervezésekor valóban nagy hangsúlyt fektetünk a hagyományörzésre, a természetközelségre, a hitélet gyakorlására, az egészséges mozgáskultúrára, az önkéntesség mind következetesebb megvalósulására. Fontos a példamutatás, a szeretettel való nevelés, a rend és – természetesen – a fegyelem is. Csapataink helyi, körzeteink régiós és szövetségünk országos programjainak szervezését többnyire a tudatosság jellemzi, odafigyelünk arra, hogy a fenti értékekből mind több rendszeresen beépüljön az adott programba, s ugyanakkor az év során lehetőleg mindre sor kerüljön.

A cserkész nem politizál, mégis mindig résen van. Ez is alapelv. Mégis megkérdezem: milyen problémákat látsz az egyik legnagyobb ifjúsági szervezet vezetőjeként az oktatás, a nevelés területén?

– Tagjainkon keresztül elsősorban a családok és a fiatal felnőttek gondjait érezzük. Én úgy látom, a családok biztonságát most sok tényező veszélyezteti, a mind aggasztóbb munkanélküliség, s ezzel összefüggésben a migráció, a kivándorlás. Számos értékes tagunkat, vezetőnket veszítjük el ideiglenesen vagy többnyire inkább tartósan azért, mert a megélhetés végett kimennek nyugatra dolgozni, vagy ha idehaza maradnak is, többet kell dolgozniuk (sokszor a szürke vagy feketegazdaságban), hogy el tudják tartani magukat vagy családjukat. A mai világ túlságosan teljesítményközpontúvá vált, az emberek többsége kezdi elveszíteni a más értékben való hitét, és azokat, akik kitarának mellettük, jobb esetben is csak naivoknak nevezik... Azt látom, hogy az állandó létbizonytalanság, a leterheltetés következtében a felvidéki embe-

rek többségének a magyarsághoz való tartozása is kezd bizonytalanná válni, kezd érdektelenné tünni az állandó gazdasági gondok, a stresszes életmód és a folyamatos teljesítménykényszer miatt. Az emberek türelmetlenek lettek, sokszor elfelejtik, hogy a szeretetnyelveket használják. Persze ezt sem lehet általánosítani. Hiszem, hogy elsősorban értékrend-változásra van szükségük az embereknek, az igazi értékek folyamatos megerősítésére, az egymás közötti mind jobb kommunikációra, odafigyelésre, hogy az elfásultságon, kiégésen és a stresszen erőt tudjanak venni. Sokat segítene, ha az államhatalom a ki-sebbségeiben nem az ellenséget látná, hanem a nemzetállam építése helyett a sokszínűséget segítené elő minden szinten. Nagy segítség lenne az önkormányzatiság bevezetése is, hogy a régiók önmagukra szabott megoldásokat találhassanak, s ne arra várjanak, mit engedélyez majd a nagyobb hatalom. S akkor talán a gyerekekre és a fiatalokra való odafigyelés is nagyobb hangsúlyt kapna, és nem gondot, hanem lehetőséget látnának bennük, akiket minden erővel támogatni kell(ene).

Hány cserkékssel és cserkészcsapattal van jelen a Felvidéken az SZMCS? Milyen programok várják a fiatalokat, az év hátralévő részében?

– Jelenleg 36 cserkészközösségben működünk, 1200 aktív, tagdíj fizető tagunk van. Örömlénk, ha ez a szám nagyobb lenne, dolgozunk is rajta egy nemrég megalkotott, 10 évre szóló magyar cserkészstratégia mentén, aminek a végső célkitűzése, hogy minden magyar gyermek legalább találkozzon a cserkészlettel és ismerje meg azt. A közeljövőben több országos program is várja tagjainkat a nyári cserkész táboraink után is. Az augusztusi hónapban zajlott a tiszai tutajtúra, mely a 100 évvel ezelőtti vági tutajútnak állított emléket. Utána az évszázad legnagyobb magyar cserkész tábor, a Nemzeti Nagytábor Ócsán, ahol az összmagyarság minden tagja képviseltette magát, így Felvidékről is közel 100 résztvevője volt. A nyarat a hagyományos rovertúránk zárta, idén 10 év után ismét a Kis-Fátrában. Az őszi legnagyobb rendezvényére rögtön szeptemberben került sor Bős községben, ahol a XVIII. Országos Akadályversenyt és II. Elsősegélynyújtó Versenyt szerveztük meg. Ezt követően zajlanak majd a vezetőképzéseink utóhétfégéi,

Fél községben CSUHÉ 2. néven egy hagyományörző regőshétvégénk lesz, Paláston pedig adventi lelkigyakorlat is. Előtte, még októberben bekapcsolódunk a magyarországi Erzsébet táborok keretében sorra kerülő zánkai regőstáborba is. Részt veszünk a Magyar Cserkészszövetségek Fóruma ülésén Csíkszeredában, és Munkácson a IV. Lengyel-Magyar Cserkészkonferencián. Az évet idén is a betlehemi békeláng terjesztése zárja majd.

Milyen kapcsolatokat tud kialakítani az SZMCS az önkormányzatokkal? Hogy fogadják a cserkészek munkáját az önkormányzatokban? Milyen tapasztalataik vannak a városokkal, falvakkal?

– Szövetségünk elsősorban a helyben dolgozó cserkészcsapatain keresztül kerül kapcsolatba az önkormányzatokkal. Cserkészletünk egyik nem titkolt célkitűzése a felelős állampolgárrá való nevelés, s ebben ki lenne jobb partnere a cserkészvezetőnek, mint az önkormányzat?! Csapatunk éves tevékenységének a legtöbb helyen az önkormányzat a fő támogatója, nemcsak anyagilag, hanem különböző lehetőségek felajánlásával, klubhelyiséggel, csapatotthon térítésmentes vagy szimbolikus bérleti díjú biztosításával, programjaikra különféle eszközök átadásával, kölcsönzésével. A legtöbb helyen felismerik a fiatalokban rejlő lehetőségeket, s legalább helyi szinten próbálják őket a lehetőségeikhez mérten minél jobban segíteni. Persze egy faluközösség jobban oda tud figyelni rájuk, mint egy város, ahol számtalan más szervezet is tevékeny-

kedik. A csapatok mindezt elsősorban a minőségi nevelőmunkájukkal tudják viszonzni, ugyanakkor sokszor bekapcsolódnak a helyi közösség programjaiba, nemegyszer azok fő- vagy társrendezőjeként. Nem egy helyen a nemzeti ünnepekkor díszőrséget is adnak, bár felelős vezetőként mi elsősorban a szolgálatot, a programokban való aktív részvételt látjuk célszerűbbnek. A fiatal már a kezdetektől látja, hogy amit kapott (szüleitől, cserkészettől, támogatótól), azért felelősséggel tartozik, s a későbbiekben a nála fiatalabbaknak kell törlesztenie azt, hogy az a fiatal is legalább ugyanolyan mértékben részesüljön majd ezekből az értékekből. A felnőtt cserkészeink nem egy helyen magánemberként is részt vállaltak a közösség sorsának alakításában – önkormányzati képviselőként, vagy más közéleti személyként. Természetesen itt nagyon fontos beszélnem arról is, hogy az országos programjaink lebonyolítása sem könnyű az adott település önkormányzatának háttérsegítése nélkül. Kevés hely van, ahol ezt elutasítják, s ezúton is hálás szívvel mondok köszönetet azoknak a polgármestereknek, önkormányzati képviselőknek, a települések alkalmazottainak és munkatársainak, akik az elmúlt bő két évtizedben segítették munkánkat!

Végezetül: miben tud segíteni a nagypolitika, az országos politikusok hada az ifjúsági szervezeteknek, többek között a cserkészeknek?

– Mindenképp sok mindenben. Segítsenek olyan légkört teremteni, ami segíti az ifjúsági szervezetek önként vállalt

munkáját, igyekezzenek a családoknak biztos háttérrel nyújtani idehaza, segítsék a kisebbségi lét örömteli megélését. Hallgassák meg az ifjúsági szervezetek elképzeléseit, ötleteit, s próbálják azokat átültetni a gyakorlatba. Kérjék ki véleményüket az ifjúságot is érintő kérdésekben, törvénytervezetekben. Lehetőségként tekintsenek a fiatalokra, akik a nemzetért tudnak és akarnak is tenni. Ne vegyék el a közösségért tenni akaró kedvüket a különböző pártérdekek miatt. A felvidéki magyar cserkészeknek is ezzel teszik a legnagyobb jót. Külön öröm számunkra, hogy Magyarországon a magyar kormány a közelmúltban stratégiai partnerséget kötött a Magyar Cserkészszövetséggel, valamint besorolta a nemzeti jelentőségű intézmények közé a Külföldi Magyar Cserkészszövetséget és a Szlovákiai Magyar Cserkészszövetséget. Ez hatalmas megtiszteltetés, és mi szívből köszönjük mindazon politikusoknak, akik idehaza és Magyarországon is közbenjártak ezért, s természetesen minden tagunknak is, mert az ő tevékenységük nélkül ezt nem lehetett volna elérni. Ezért is kérünk minden politikusot, pártállástól függetlenül mindig arra, hogy önzetlenül segítsék az országos szövetség munkáján túl a hangyaszorgalommal dolgozó helyi csapatunk munkáját is. És kérem, ügyeljenek arra is, hogy a magyar cserkészlet pártpolitikától mentes, s ne hozzák csapatainkat olyan kellemetlen helyzetbe, amikor az amúgy jó kezdeményezést a miatt kell visszautasítanunk, mert pártrendezvényen vagy a párthoz kötődő eseményen való részvételtől van szó. Közigazgatási szerveknek (pl. a helyi önkormányzat) viszont természetesen partnerei lehetünk és vagyunk is, legyen szó gyereknapról, koszorúzási ünnepségről vagy falunapról.

Karaffa Attila

CSNap2013 - Csoportkép Klapka szobra előtt

Tényleg az ifjúságé a jövő?

Olyan korban kényszerülünk élni, ahol nem sok minden számít igazi értéknek. Keressük a fogódzókat, kapaszkodunk szinte mindenbe és mindenkibe, ahonnan segítséget kaphatunk, és eközben jóformán csak magunkra vagy szűkebb családjunkra terjed ki a figyelmünk. Régebben a gyermekek, szülők és nagyszülők szinte „szentháromságot” alkotva próbáltak egymásba kapaszkodva élni és egymástól tanulni. Ebben a hármásban az ifjúságnak minden korban kitüntetett szerepe volt, hiszen a jövőt jelentette. Éppen ezért – bármilyen nehézség és sanyarú körülmény fordult is elő – az ifjú nemzedékre az idősebb generáció mindig igyekezett odafigyelni, a jövőt illetően pedig tisztán láttatni a dolgokat. Értékek, világképek, viselkedési normák hagyományozódtak át ily módon, amibe még a fiatalságra jellemző, olykor-olykor előforduló lázadás is belefért.

Segítő kezet remélhettek tehát a pályakezdők, a jövőjüket alapozók, a fiatalon családot vállalók és alapítók a történelem szinte minden korszakában. De vajon mi a helyzet manapság, az individualizmus tobzódásától sújtott korunkban? Van időnk, kedvünk és energiánk odafigyelni a nálunk fiatalabbakra? És ha egyenként, külön teszünk is valamit, vajon egy-egy nagyobb közösség (például falu vagy város) irányító szervei, önkormányzatai mennyire mutatkoznak segítőkészek a jövő nemzedéke iránt? Vajon képesek-e, hajlandóak-e az önkormányzatok felvállalni az ifjúsággal kapcsolatos problémákat olyan mértékben, ahogy azt az Európa Tanács Ajánlásaiban elvárja tőlük? Ilyen és számos más kérdés merült föl bennem, amikor két település – Párkány és Nána – polgármesteri hivatalában járva megpróbáltam képet kapni arról, hogy manapság milyen is az önkormányzatok viszonya az ifjúsághoz, továbbá az őket érintő számos kérdéshez és problémához.

Nána polgármester asszonyát, Matuska Zsuzsannát bevezetőként arról kérdezem, mennyire fiatalodott meg az önkormányzati testület a legutolsó választások óta, kerültek-e fiatalok a képviselő-testületbe, s ha igen, ez mennyire változtatta meg a testületi ülések hangulatát? A polgármester asszony örömmel közli, hogy a kilenctagú képviselő-testületbe négy 20 és 40 év közötti fiatal került be, akik igen agilisán állnak hozzá a képviselői munkához. A négy testületi tag közül került ki az ifjúsági, kulturális és sportbizottság elnöke, Lengyelfalusy Mária, aki egyébként a nánai színjátszó csoport vezetője. A fiatal képviselők aktívan részt vesznek a község társadalmi életében is, a kulturális vagy az ifjúsági és sportrendezvények megszervezése és lebonyolítása szinte csak rajtuk múlik: ők szervezik a gyermeknapot, az évente megrendezésre kerülő nyári tábort, ősszel a színjátszó csoport bemutatóját, hiszen minden évben valamilyen új darabbal áll elő a csoport, amely egyébként országosan is elismert, számos seregszemléről hozták már el az első díjat.

A színjátszók azonban csak egy szelet abból a kínálatból, amit Nána a fiataloknak nyújtani tud az értelmes szabadidőeltöltés terén, hiszen, a faluban számos más klub és szakkör is várja az érdeklődőket. Ezek közül a futball-szakosztályra, a harcművészetek szakosztályára, továbbá az asztaliteniszezőkre és a kajakosokra hívja fel külön is a figyel-

memet Matuska Zsuzsanna.

Megtartani a faluban a fiatalokat

Ismerve a párkányi régióban uralkodó rózsásnak semmiképpen nem mondható „munkapiaci lehetőségeket”, vagyis a munkanélküliek igen nagy számát, arról faggatom Matuska Zsuzsannát, milyen konkrét eszközökkel tudják rávenni a fiatalokat, a kisgyermekes családokat a tartós letelepedésre Nánán. „Sajnos valóban nem könnyű a helyzet a párkányi régióban, ezért a lehetőségeinkhez és az anyagi viszonyainkhoz mérten megpróbálunk konkrét eszközökkel is segíteni a fiatal, legfőképp kisgyermekes családokon” – mondja. „A község tulajdonában lévő telken hat lakástömb építését határoztuk el, ezekből jelenleg kettő kivitelezése van folyamatban. A két lakástömbben tíz kétszobás és két egyszobás lakást alakítunk ki. Azt átadás tervezett időpontja 2014 augusztusa. Tudjuk, milyen nehéz manapság a fiatalok lakáshoz jutása, ezért bízunk abban, hogy ezzel is hozzá tudunk járulni a biztosabb egzisztencia megteremtéséhez. A kérvényezőik közül tizenhat család rendelkezik állandó nánai lakhellyel”. Ezen felül a település minden olyan gyermek étkeztetéséhez hozzájárul, aki a község óvodáját vagy kisiskoláját látogatja, de van egy nánai specialitás is, az úgynevezett Gólyaalap. „Ez egy száz eurós pénzüsség, amit minden évben kiosztunk az előző

évben világra jött nánai gyermekek szüleinek egy szerény ünnepség keretében. Ezt az összeget aztán megtoldjuk további száz euróval abban az esetben, ha a szülők vállalják, hogy gyermekeiket a nánai óvodába íratják” – magyarázza büszkeséggel a hangjában a polgármester asszony. Elkomorodik viszont akkor, amikor a fiatalok letelepedésének a másik fontos szempontjáról, a munkavállalási lehetőségekről beszél. Szilárd meggyőződése ugyanis, hogy a párkányi régiót szándékosan elhanyagolják, mert sem a közutak állapota, sem az infrastruktúra nincs olyan állapotban, mint az elvárható lenne. A volt laktanya területén kialakított nánai „mini” ipari parkkal kapcsolatban is arról kénytelen beszélni, hogy „nem egészen a terveknek megfelelően alakultak a dolgok”. Az ipari parkba ezidáig főleg kisebb cégek, vállalkozások települtek, amelyek raktározással, logisztikával foglalkoznak, továbbá szerelő, autómósó és kamionos cégek. „Ezek csupán pár ember alkalmazását teszik lehetővé. Nagyobb cégeket, több ember munkavállalását elősegítő üzemeket egyelőre nem sikerült ide csábítani, bár a tárgyalások szinte folyamatosak. További munkáltatók a faluban azok a kis, jobbára családi vállalkozások, amelyek néhány főnél több embert nem képesek foglalkoztatni. Magyarán, alig akad helyben munkalehetőség. Éppen a már említett rossz infrastruktúra a legfőbb akadály” – véli a polgármester asszony, és megis-

métli azt a véleményét, hogy a párkányi régiót valakik, valahol nagyon gátolják a fejlődésben.

A megélhetés biztosítása – mindenek felett

Az ifjúság jövőjéről, jövőképéről szeretném őt kérdezni, de gyakorlatilag szóhoz sem jutok. „Nehéz manapság fiatalnak, pályakezdőnek lenni. Nincsenek munkahelyek, ezek hiányában nem lehet egzisztenciát alapozni, családot alapítani, vagy csak szülői segítséggel. Ráadásul úgy néz ki, hogy a szülők anyagi tartalékai is fogytán vannak, a 40-esek és az 50-esek, tehát a közép-generáció körében is kezd felerősödni a külföldi munkavállalás. A főiskolát, egyetemet végzetek zöme pedig vissza sem jön, ha netán mégis, akkor keserű csalódás után újból veszi a sátorfáját” – mondja nem kis keserőséggel a hangjában, és hozzáteszi, hogy sajnálja a fiatalokat, és nem szívesen kezdené most a nagybetűs életet. Mindezek tükrében nem lep meg az információ, amely szerint a fiatalok körében egyre csökken az érdeklődés a közügyek iránt, a pártpolitikáról meg szinte hallani sem akar az ifjúság. „Oda jutottunk, hogy a megélhetés, az anyagi javak előteremtése szinte mindennél fontosabbá vált, és a fiatalok minden egyéb mást ez alá rendelnek. Nem ítélnék el őket ezért, nem lehet pálcát törni felettük, egyszerűen csak reagálnak a kor kihívásaira, vagyis az egyre szűkösbb lehetőségek határozzák meg életüket. Ennek ellenére a község jövője nem közömbös a számukra, és a faluért, a település érdekében hajlandóak konkrétan is tenni, akár önkéntes munkát is vállalni” – zárja a gondolatmenetet Matuska Zsuzsanna.

Szakbizottsági támogatás a fiataloknak

A nánai önkormányzat ifjúsági, kulturális és sportbizottságának elnöke Lengyelfalusy Mária. „Éves terv alapján dolgozunk, előre meghatározzuk a feladatokat és a célokat havi lebontásban. Természetesen menet közben bármikor jöhet valamilyen rendkívüli esemény, amit utólag beteszünk a tervbe és meg is tárgyaljuk. A helyi sport szakosztályoktól – asztalitenisz, futball, kajak, harcművészetek – az évi támogatásért cserébe (amit minden év novemberéig kell benyújtaniuk) negyedévente beszámolót kérünk a tevékenységükről. Ennek alapján tudósítások, cikkek készülnek a helyi újságba, a Nánai Lapba” – tudom meg az ifjabb nemzedékhez sorolt önkormányzati képviselőtől. Arra a kérdésre, hogy vajon miként zajlik a kért támogatások megítélése, azt mondja, többlépcsős folyamatról van szó, hiszen első körben a saját bizottságukon belül döntenek a beérkezett támogatások elfogadásáról vagy éppen elutasításáról. Amennyiben a kért támogatási összeget a tagok többsége jóváhagyja, a javaslat tovább kerül a pénzügyi bizottsághoz, és ha itt is zöld utat kap, akkor a képviselő-testületnek van joga kimondani a végső szót. A sporton kívül a helyi kisiskola mellett működő szülői szövetséget, továbbá az óvoda alapítványát is támogatják. Kimondottan ifjúsági klub nem működik a faluban, de az ifjúságnak a sportéletbe való bekapcsolódáson túl lehetősége van a művelődésre is, hiszen egy jól működő könyvtárral is büszkélkedhet Nána. A helyi könyvtárat főleg gyermekek és fiatalok, illetve kisgyermekes anyukák keresik föl. Hetente két alkalommal tart

nyitva, ennek ellenére népszerű közösségi tér, ahol szívesen összegyűlnek a fiatalok, különösen akkor, ha konkrét programokat is szerveznek, mint például különböző kézműves foglalkozásokat.

Aztán a színjátszó csoportra terelődik a szó, amelynek a helyiek szerint éppen a képviselő asszony a „lelke”. „A színjátszó csoport valóban a legaktívabb, az itt feladatokat vállaló fiatalok a falu minden rendezvényébe szívesen bekapcsolódnak. A csoport egyébként már 17 éve működik, ezidáig több mint 70 szereplő játszott valamelyik darabban. Évente számos meghívásnak teszünk eleget, sokfelé hívnak, minimum 6-7 fesztiválon mindig ott vagyunk” – magyarázza.

Végül arra vagyok kíváncsi, hogy milyenek látja ő a mai nánai fiatalokat, mennyire érvényes rájuk a mondás, hogy az ifjúságé a jövő. „Nehéz kérdés - mondja Lengyelfalusy Mária -, mert manapság inkább mindenki a saját problémáival, gondjaival törődik. A fiatalok sem kivételek ez alól. Azt lenne jó valamiképpen elérni, hogy mindegyikük megtalálja a saját útját, boldogulását, egyúttal közösen, önmagukat megszervezve, saját ötleteik alapján aktívan tudnák alakítani nánai kisközösségünk társadalmi viszonyait. Az önkormányzat részéről a jóakarát, a támogatás szándéka megvan, tapasztalatainkkal tudjuk is őket segíteni, de hogy ez mire lesz elég, nehéz megmondani. Viszont az élet rendje, hogy a fiataloké a jövő, hiszem, hogy ez Nánán is igaz lesz” – összegzi véleményét az önkormányzati szakbizottság elnöke.

Nyitott a párkányi önkormányzat

A téma marad, a közeg változik: egy kisközség után egy kisvárosban, Párkányban kutakodok „az ifjúság és az önkormányzat viszonya” témakörben. **Kornélia Slabáková alpolgármester asszony szerint a 15 fős párkányi képviselő-testületnek mindössze 4 tagját lehet a fiatal generációhoz sorolni,** ám ez nem jelenti azt, hogy a fiatalok nem tudnak tevékenyen hozzászólni, javaslatokat tenni az önkormányzat munkájához. Mivel az önkormányzati ülések nyilvánosak, ezért azokon bárki – fiatalabb, idősebb egyaránt – részt vehet, szót kérhet, észrevételeket tehet. Ám azóta, amióta Kornélia Slabáková

képviselőként, majd pedig alpolgármesterként részt vesz az önkormányzat munkájában, nem igazán akadt példa arra, hogy bárki is szót kért volna, tudom meg. Az önkormányzat ugyanakkor aktívan és rendszeresen támogatja a fiatalok rendezvényeit. „Két különböző pénzügyi alap áll mindazok rendelkezésére, akik valamilyen aktivitást szeretnének kifejezni. Az egyik a „Kulturális Alap”, amelyet a város idén hozott létre önkormányzati rendelettel, s amely egész évben folyamatosan fogadja a pályázatokat. A másik támogatási lehetőséget a „Városi Alap” biztosítja, amely szintén népszerű a fiatalok körében, bár itt évente csupán kétszer kerül sor pénzosztásra” – tájékoztat az alpolgármester. Ezzel kapcsolatban megtudom azt is, hogy szinte bármilyen rendezvény megvalósításával kapcsolatos anyagi hozzájárulásra lehet pályázni, és ezzel a fiatalok élnek is. Ebből szinte egyenesen következik, hogy sok olyan rendezvényre kerül sor Párkányban, amelynek szervezői, rendezői vagy éppen résztvevői elsősorban a fiatalok. A sok esemény közül néhány: a gyermek- és anyánapi programok, a városi napok rendezvényei, az őszi zenei napok, a Mária Valéria híd újjáépítésének évfordulós, évente megtartott ünnepségsorozata. „Az említett rendezvények aktívan megmozgatják a fiatalokat, hiszen a versmondástól kezdve a mazzorettek fellépésén keresztül a néptáncig számos formában nyílik lehetőség arra, hogy az ifjú generáció megcsillogtassa tehetségét.” A számtalan idei rendezvény közül két zenei jellegűt emelt ki Kornélia Slabáková. Az egyik a IV. Forma Fest, a másik pedig a Festival Vibes, amelyekre a Zenei Nyár rendezvénysorozat keretében sikerült megvalósítani a sétálóutcán, illetve a volt kompikító melletti parkolóban. „Mindkettő nemzetközi jellegű rendezvény volt, nagy sikert aratott, és elmondható, hogy fiatalok rendezték kortársaiknak, önkormányzati támogatással.” A nemrégiben teljes felújításon átesett helyi mozi szintén népszerű a fiatalok körében, hiszen 3D-s filmek vetítését teszi lehetővé, ráadásul több esetben magyar nyelvű szinkronnal. Ennek köszönhetően Esztergomból és a tágabb régióból is sokan jönnek egy-egy filmvetítésre – sorolja az alpolgármester asszony.

A városban aktív tevékenységet folytat a szabadidőközpont. Az önkormányzat támogatásával működő intéz-

párkányi megatánchosok

ményt számos fiatal látogatja, és méltán népszerű a körükben, hiszen jónéhány szabadidős tevékenység – sport, kultúra, művelődés – közül válogathatnak az érdeklődők. Az egyik legnépszerűbb rendezvényük a „Megatánc” nevet viseli. Ez egy évente sorra kerülő táncverseny a legkülönbözőbb kategóriákban, nemzetközi részvétellel, kimondottan fiataloknak. Ugyancsak a szabadidőközpont keretében működik a Baba-mama klub, ahol a kisgyermekes anyukák találkozhatnak, beszélgethetnek és cserélhetnek tapasztalatokat a gyermekneveléssel kapcsolatban. Sokat lendített a szabadidőközpont működésén, hogy a városközpontban található régi és szűk épületből a lakótelepen elkezdett, majd félbemaradt iskola üresen álló épületébe költözött. „Ez egy kimondottan jó lépés volt, bár sokan tartottak attól, hogy ha elkerül az intézmény a városközpontból, akkor veszít majd a népszerűségéből. Nos, nem ez történt, éppen ellenkezőleg – még több gyermek és ifjú keresi fel a foglalkozásokat” – mondja Slabáková.

Munkahelyhiány a városban is

A városban nincs lakáshiány, szól a jó hír. Aztán kiderül, mégsem olyan jó. „Évekig gond volt a fiatal, elsősorban kisgyermekes családok lakhatása. A városban éveken át nem épültek új lakások, sokan viszont kimondottan igényelték a viszonylag alacsony bérleti díjjal járó, ám megfelelő színvonalú lakásokat. Az igényt az önkormányzat komolyan vette, az elhatározást pedig tettek követték, a lakásokat sikerült át-

adni, így jó pár éve nyitva áll ez a lehetőség az érdeklődők előtt. Igen, szinte folyamatosan van rendelkezésre álló, üres lakás, mert a lakók közül sokan elköltöznek, merthogy Párkányban is a legnagyobb gond a munkahelyek hiánya. És mivel nem igazán látnak jövőt maguk előtt a párkányi régióban – sokuk Szlovákiában sem –, ezért külföldön keresik a boldogulásukat” – fejtegeti az alpolgármester. Az önkormányzat pedig nincs abban a helyzetben, hogy munkahelyet teremtsen. Némi segítség a fiatal végzősöknél, elsősorban azoknak, akik adminisztratív, irodai munkakörben szeretnének a későbbiekben elhelyezkedni, hogy számukra abszolvensi gyakorlat lehetőségét tudja kínálni az önkormányzat fél éven át a városi hivatal valamelyik osztályán. Napi négyórás munkáról van szó, amivel természetesen fizetés is jár. Ez ugyan nagyszerű lehetőség arra, hogy a pályakezdők gyakorlati tapasztalatokra tegyenek szert, és így felkészültebben kerüljenek ki a munkaerőpiacra, de nem megoldás a hatalmas munkanélküliségre.

Szinte mindenben osztja az alpolgármester véleményét a beszélgetésbe időközben bekapcsolódó **Michaela Pajchortová, az önkormányzat szociális, lakásügyi, kulturális és egészségügyi osztályának vezetője**, aki átfogóan ismeri a fiatalok problémáit, jelenlegi helyzetét Párkányban. Az ő véleménye is az, hogy a párkányi ifjúságnak számtalan lehetősége nyílik az önszerveződésre, különböző programok megvalósítására, és mindeközben számíthat az önkormányzat segítségére.

A szabadidőközpont tevékenységét az osztályvezető is nagyra értékeli, örül annak, hogy a városban van egy olyan intézmény, amely a fiatalok széles rétegét képes átfogni, és így a legkülönbözőbb érdeklődésűek is megtalálhatják az értelmes szabadidő-eltöltés módját. „Valamennyi ötletet, jobbítási javaslatot, hozzászólást akár a városfejlesztéssel kapcsolatosan vagy bármi más témában szívesen fogad az önkormányzat, csak élni kell a lehetőséggel. Ennek számtalan formáját választhatják a fiatalok: akár egy-egy újságcikk megfogalmazásával és eljuttatásával a városi lap szerkesztőségéhez, vagy pedig személyesen is mehetnek észrevételeiket a városi hivatal illetékes osztályán” – mondja az osztályvezető. A legutóbbi nagyszabású rendezvényről külön is szót ejt, ami a fiatalokkal volt kapcsolatos: a Föld Napja keretében közel öt tonnányi hulladékot gyűjtöttek össze a város területén az iskolások és a környezettudatos polgárok idén, április 19-e és 21-e között. Ezért is bosszantó a nagy munkanélküliség

és az azzal járó társadalmi jelenségek. Michaela Pajchortová szerint ugyanakkor olyan ösztársadalmi problémáról van szó, ami túllép a párkányi önkormányzat hatáskörén. „Jelenleg számos konfliktussal és kihívással kénytelenek szembesülni a fiatalok, előtérbe kerül náluk az individualista hozzáállás és a karrierépítés fontossága. Eközben egyfajta falba ütköznek az őket körülvevő

rossz társadalmi légkör és a kedvezőtlen gazdasági helyzet miatt. Legtöbbjük számára ugyan nem okoz gondot, ha külföldre kell távozniuk a megélhetés érdekében, de a szülőföld elhagyása, a családi-baráti kötelek szétzilálása egy idő után visszautíthat” – mondja az osztályvezető.

Tátyi Tibor

Pereden az önkormányzat a fiatalok minden tartalmas kezdeményezését támogatja!

A települést mostanság ősi nevének visszaigényléséről, az ezzel kapcsolatos sikeres népszavazásról és az ennek jóváhagyásával kapcsolatos huzavonáról ismerhetjük. A mátyusföldi nagyközség 3771 lakosának 78 %-a magyar nemzetiségű. A falut szorgos, igyekvő nép lakja. Társadalmi szervezetei, társulásai jól dolgoznak, vállalkozói sikeresek. Nőikara, citeraegyüttese évtizedek óta minden országos verseny legjobbjai közé tartozik. Polgármestere és a képviselő-testület tagjai valamennyien az Magyar Közösség Pártja jelöltjeiként kaptak bizalmat a legutóbbi helyhatósági választások alkalmával.

Sokszor jártam Pereden, többféle minőségben, mindig örömmel. Egyszerűen kedvelem ezt a települést és nagy örömmre szolgálna, ha sikeres tudna lenni az „Év Községe 2013” versenyben – merthogy abba is jelentkezett az idén. A

„magyar forradalom és szabadságharc mátyusföldi fellegrába” most mégis szorongva indultam. Soha nem kérdeztem meg még a perediektől, hallottak-e arról, hogy az Európa Tanácsnak önálló ajánlása van az önkormányzatok szá-

mára az ifjúsági politikákkal kapcsolatban, hogy európai elvárás bekapcsolni őket a közéletbe, illetve az, hogy tiszteletben kell tartani a fiatal közösségek autonómiáját és ebben a formában támogatni kezdeményezéseiket. És azt is bevallom, ilyen szemszögből még sosem vizsgáltam a faluban, ilyen szempontokat sosem vettem figyelembe, amikor rendezvényeik sokaságán örömmel tapsoltam fiataljaik nagyszerű teljesítményének.

Szorogásom szinte másodpercek alatt elszállt. Alig mondtam végig érkezésem célját, az ifjúság és az önkormány-

zat viszonyára vonatkozó kérdéseimet, **Jurás Gábor mérnök, a község alpolgármestere** – mintha könyvből olvasta volna – sorolta:

Jurás Gábor, alpolgármester

„Az önkormányzat az anyagi lehetőségekhez mérten támogat minden tartalmat, értelmes igyekezetet, okos, közösségi kezdeményezést. Nemcsak az iskolák, óvodák és a művelődési ház tevékenységét segíti és biztosítja, hanem a társadalmi szervezetek, társulások munkáját is folyamatosan segíti. Ami a fiatalokat illeti, legtöbbször a sport, különösen a futball vonzza. Az egyes bajnokságokban három együttesünk játszik, ami közel 70 regisztrált fiatalot jelent. A testépítők klubjának tevékenységét is támogatjuk – az épület rezsiköltségét, egyes felszerelések biztosítását fedezi a falu. Az önkormányzat az énekkar, a citerazenekar, a most alakult gyermek néptáncsoport munkájához, szakmai fejlődéséhez is hozzájárul.

Az önkormányzat átgondolt, célirányú kérvények, folyamodványok elbírálása útján nyújt támogatást, tiszteletben tartva a kérvényezők célját és szándékát. És ez érvényes a fiatalokra is, amiről többször meggyőződhetek. Ezért mondom, mint önkormányzati képviselő és alpolgármester, hogy a fiatalok aktívabbak lehetnének. Igen, sokan műveltek, ügyesek közülük, rengeteg információval rendelkeznek, de ezeket az előnyeiket nem mindig állítják a közszolgálatába. **Anyagias világunkban ugyan a közösségi szerepvállalás leértékelődött, én mégis úgy gondolom, hogy életünk egyik alapeleme és értéke a közösségben való gondolkodás és cselekvés, ehhez pedig vezetők, irányadók, szervezők kellenek. Vannak ilyenek, nem is kevesen, de megítélé-**

sem és tapasztalataim szerint többen is lehetnének.

Létfonosságúnak tartom az emberi és nemzeti értékek megőrzésében a családot, az iskola, a hit szerepét. Úgy vélem, csak a saját anyanyelvén gondolkodó, kultúráját, történelmét, értékeit ismerő és becsülő fiatal tud közössége, esetünkben a faluközösség érdekében értelmes, eredményes munkát végezni. Ennek legjobb eszköze, útja az anyanyelvi iskola. Mert mit és mivel hasonlít össze a szlovák iskolába járó magyar fiatal, aki saját nemzete, tájegysége, kisközössége értékeit nem ismeri, így önmagát sem? Keveset kap, de rengeteget veszít – elődei értékeit, gyökereit, önbecsülését. Az önkormányzat erre is figyel, már csak azért is, mert az említett ajánlás is kitér a nemzeti és kulturális sajátosságok megőrzésének, fejlesztésének a fontosságára.”

Peredi utam előtt természetesen az iránt is érdeklődtem, hogy a helyi önkormányzatnak vannak-e fiatal tagjai, netán olyanok, akiket tudatosan jelöltek a képviselőtestületbe az ifjúság érdekeinek érvényesítésére. Érdeklődésemre a válasz azonnal jött, **Nagy Richárd önkormányzati képviselő, a Via Nova országos vezetőségének tagja** méretette meg magát a választásokon ilyen megfontolások alapján és kapott is bizalmat választóitól. Találkozásunk tehát tervezett volt, ennél fogva az ő esetében a „felkészült és alapos értékelés” már nem volt meglepő:

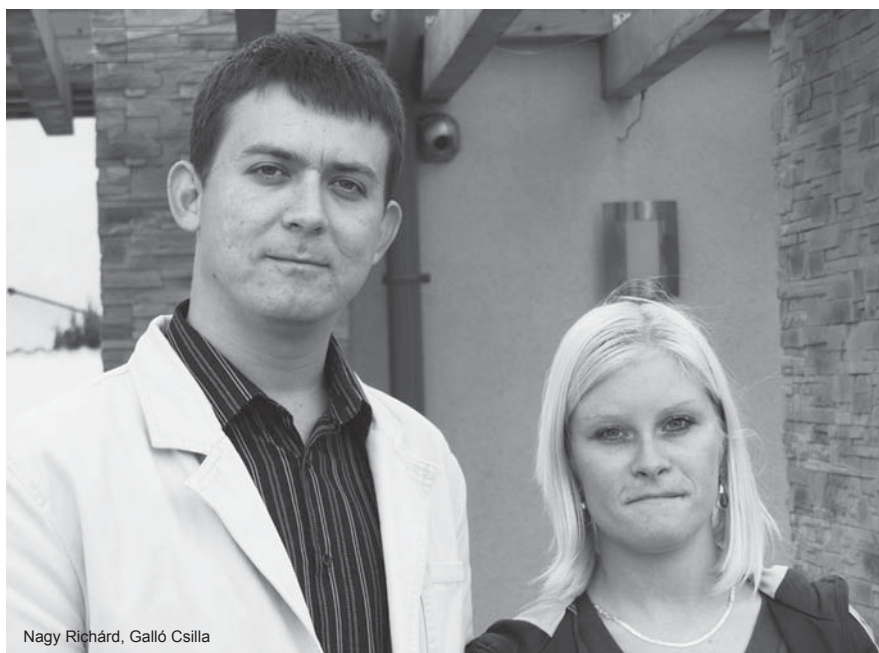
„Az önkormányzat munkáját képvise-

lőként és a fiatalok szervezetének vezetői tagjaként is értékelni tudom. Az önkormányzat anyagilag és erkölcsileg is minden valamirevaló kezdeményezést támogat. Sőt, véleményem szerint még több ötletre, megvalósítható kezdeményezésre lenne szükség annak érdekében, hogy a falu fiatalságának minden rétegét meg tudjuk szólítani, meg tudjuk mozgatni.

Számunkra fontos, hogy az egyes bizottságokban jelentős funkciót, felelős helyeket töltenek be fiatalok. Jómagam például az ideai falunapok alkalmával a testvértelepülések küldöttségeiről gondoskodtam ideérkezésüktől búcsúzásokig. Nagy falusi rendezvényeink – majális, borkóstoló és falunapok, nyárbúcsúztató – alkalmával sok fiatalot szervezünk be az egyes tevékenységekbe. A Via Nova peredi alapszervezetét, amely a PIK (Peredi Ifjúsági Klub) utódszervezete, a legaktívabb fiatalok alkotják. Ők azok, akikre mindig számítani lehet, akik szívesen vállalnak társadalmi munkát.

Településünk fejlődése és ifjúságunk itthon tartása szempontjából fontosnak tartom a bérházak, az új lakóegységek építését. Az utóbbi két évtizedben csaknem 120 új lakást adott át a falu a peredieknek, a Peredre visszaköltözőknek, elsősorban fiataloknak. Ez is az önkormányzat egészséges igyekezetét bizonyítja.

Ami a fiatalok bevonását illeti településünk társadalmi életébe, mindenképpen előnyös lenne, ha egyes társadalmi

Nagy Richárd, Galló Csilla

szervezetek, társulások és érdekszervezetek vezetőségeibe még több fiatal választanának. Meggyőződésem, hogy rugalmasságukkal, elképzeléseikkel, új ötleteikkel felpeszíténék, megújítanák az egyes szerveződések tevékenységét.”

Egy falusi jellegű településen meghatározó szerep jut a helyi művelődési központnak, s nemcsak a kulturális-szellemi élet gyarapítása során, a közösségépítésben is fontos szerepet tölthet be. Ezért kerestem meg „ifjúsági témámmal” **Borsányi Erzsébetet, a helyi művelődési központ vezetőjét**, és jól tettem: nemcsak jó ismerője a témának, vezető beosztásában maga is szorgalmazza és gyakorolja az ifjúság bekapcsolását a peredi társadalmi és kulturális életbe, illetve használja ki kreativitásukat a különböző rendezvények lebonyolítása során:

„A falu, a művelődési ház, a könyvtár nagyobb rendezvényeinek megvalósítása érdekében már évek óta szervezünk önkénteseket, elsősorban a fiatalok közül. Szívesen dolgoznak, igyekvők, megbízhatók. A községi könyvtár állományának leltározásában, rendezvényeinek lebonyolításában rendszeresen segítenek. Ugyancsak megszokott, hogy a községi hivatal nyaranta 5-6 iskolás fiatal foglalkoztat, akik az ott eltöltött időszak alatt megismerik az ügyintézés menetét, az önkormányzat feladatait, a falusi intézményrendszer működésének alapjait, irányításának

Borsányi Erzsébet, Cimboratábor

módszereit. Megtapasztalják a nehézségeket, de a sikeres, eredményes munka érzését is.

Szólnom kell a művelődési ház által szervezett nyári táborokról is (angoltánc-, mesetáborok, Cimboratábor), melynek szervezését és lebonyolítását a fiatalok nélkül nem is tudom elképzelni. Ahogy a nagy falusi rendezvényeink megvalósítását sem.

A művelődési ház vezetőjeként állandó, rendszeres kapcsolatban vagyok az iskolákkal, óvodákkal, a fiatalok szerveződéseivel, csoportjaival. Az önkormányzat helyiségek biztosításával, a rezsiköltségek részbeni átvállalásával, az utaztatás költségeinek térítésével támogatja munkájukat.”

Borsányi Erzsébet tehát jelentősnek tartja a fiatalok hozadékát a peredi közösség életének gyarapításában, illetve jónak tartja az önkormányzat ifjúságpolitikáját, mégis aggódik az új generációért, jövőjéért. Igaz, nem peredi sajátosság miatt. „Legnagyobb gondnak a végzős fiatalok elhelyezkedési nehézségeit látom” - mondja. „Energiaival, tudással, akarattal teli fiatal emberek ők, bizonytalan jövővel. Legtöbbjük még átmeneti megoldást sem talál a munkaerőpiacon. Össztársadalmi gond ez, amit nekünk, itt helyben is kötelességünk valamilyen módon kezelni, ha végleges megoldást nem is tudunk találni rá.”

Szabó Frigyes

Gömörből tömegével vándorolnak el a fiatalok

Rimaszombatnak a legutóbbi népszámlálás adatai szerint 24 640 lakosa volt, ami jó 500 fővel kevesebb, mint tíz esztendővel korábban. A realitás persze ennél rosszabb, s ha megnézzük a lakosság összetételét, a helyzet egyre kétségbe ejtőbb képet mutat. A fiatalok munkalehetőség és érvényesülés híján tömegével hagyják el a régiót, többségük már nem is a nyugati országrészbe vagy Magyarországra

Református templom Rimaszombaton.
Forrás: Szegedi László, wikipédia

költözik, hanem Nyugat-Európa országait (Nagy-Britannia, Németország) célozzák meg, s amíg Misztótfalusi Kiss Miklós idejében a tanulmányok befejezése és megfelelő tapasztalatok megszerzése után a diákok túlnyomó többsége hazatért, ma inkább marad a távoli országokban a kétkézi munka tisztességes béréért, mintsem értelmiségiként hónapról hónapra bizonytalanságban élni a Kárpát-medencében.

Az ifjúság a jövőnk záloga! – ugye milyen jól hangzik, s ezen vezérmotívum jegyében terveződött ez a cikk is - eredetileg. Sajnos, a Gömörben egyre elszomorítóbb a helyzet, az önkormányzatok is egyre tanácstalanabbak, s kiút híján, kiútkeresés helyett szidják a nagypolitikát, amely viszont évtizedek óta messziről füttyöl rájuk. Teszik ezt ugyan joggal, de joggal merül fel az a kérdés is, hogy vajon megtettek-e mindent azért, hogy a régió túlélje az elmúlt évtizedek megpróbáltatásait, s az egyre romló gazdasági helyzet ellenére mégis itt tartsa vagy tanulmányai befejeztével hazacsalogassa a fiatalokat.

Kutatások vannak, megoldások nincsenek

A napokban a Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központja egy projekt keretében Rimaszombatba látogatott, hogy a szegénység és társadalmi kirekesztés csökkentését szolgáló intézményi lehetőségekről és megoldásokról tárgyaljon, valamint a kialakult helyzettel ismerkedjen. A Rimaszombati járás két évtizede vezeti a munkanélküliségi listát Szlovákiában, s ha ifjúság- és oktatáspolitikáról szeretnénk értekezni, bizony nem mehetünk el a kegyetlen adatok mellett. A mintegy átlagos 35 százalékos járási munkanélküliség elsődleges okozója a régióban a szocializmus éveitől működtetett mezőgazdasági jellegű vállalatok leépítése (cukorgyár, sörgyár, konzervgyár), a mezőgazdasági szövetkezetek és gyümölcsészetek likvidálása, a régió nehézipari üzemének megszüntetése (ide sorolhatjuk például a füleki Kovosmaltot, amely fénykorában 5 ezer embernek is adott munkát mind a Losonci, mind a Rimaszombati járásból).

2013-ban a járás legnagyobb mun-

káltatói a hivatalok, az iskolák és az egészségügyi intézmények lettek, s ez valószínűleg önmagáért beszél. A régióban alig egy-két olyan üzem maradt fenn, ahol száznál többen dolgoznak, s bizony a pár éve nagy lelkesedéssel fogadott kábelgyár is leépülőben van. De nem igazán segítene a régió az sem, ha valami csoda folytán egy-egy nagyobb üzem mégis úgy döntene, hogy megtelepszik erre felé; a szakképzett munkakerő ugyanis egyre kevesebb, hisz mind a középiskolát és egyetemet végzett fiatalok, mind a szakmunkás bizonyítvánnyal rendelkezők tömegesen hagyják el Gömört.

Papíron még a Gömörben laknak

Amint a cikk elején jeleztem, a város lakosságának a száma hivatalosan mintegy ötszáz fővel csökkent az elmúlt tíz év alatt, ez azonban csak a látszat. Egyre nagyobb ugyanis azok száma, akik papíron ugyan még rimaszombati lakosok (az állandó lakhelyük mondjuk a szüleik lakása), de már évek óta legfeljebb látogatónak járnak haza a Gömörbe. Javítja a mutatókat a növekvő számú roma lakosság is, bár a hivatalos adatok szerint jelenlétük a régióban nem jelentős, viszont tudjuk: többnyire ahhoz a nemzetiséghez csatlakoztak, amelynek a nyelvét beszélik. A helyzet talán még rosszabb vidéken (ez egyenes arányban áll a Rimaszombattól mért távolság növekedésével), ahonnan már nem is érdemes bejárni dolgozni, viszont sokak számára még mindig megfelelő a szociális segély az úgynevezett akti-

vációs támogatással kiegészítve, ami alig valamivel kevesebb, mint azoknak a bevétele, akik a minimálbért kapják, ráadásul még naponta 20-30 kilométert utaznak is a munkahelyükre.

Ilyen körülmények között nem egyszerű helyzet az önkormányzatoknak olyan pozitív kisugárzású ifjúsáspolitikát folytatni, amely vonzóvá tehetné, s marasztalná azokat a fiatalokat, akik szeretnének a gyerekeik számára biztos jövőt és megélhetést biztosítani.

Viliam Vidinský, a Rimaszombati Városi Hivatal oktatásügyi osztályának a vezetője a beszélgetésünk elején leszögezi, hogy a város a lehetőségeihez mérten mindent megtesz azért, hogy az iskoláit megfelelő szinten működtesse, de csodákra ők is képtelenek. Amíg nem lesznek megfelelő munkahelyek, amelyek például a magasabb végzettséget elért fiatalokat vissza tudnák csalogatni, addig a helyzet évről-évre csak rosszabbodik majd, mert - mint hozzáteszi - senki sem várhatja el, hogy kizárólag regionális öntudatból valaki hazatérjen. „A város és a régió legégetőbb gondja hosszú évek óta a migráció, s mivel remény sincs új munkahelyekre, s magának az országnak nincs koncepciója a helyzet kezelésére, sajnos, én sem tudok ígérni semmit. Az elmúlt húsz év alatt tapodtat sem léptünk előre, s az, ami most történik Dél-Szlovákiában, az időzített bomba, amely előbb vagy utóbb - de inkább előbb - robbanni fog” – mondja a szakosztályvezető. Már azt is nagy eredménynek tartja, hogy az el-

Viliam Vidinský

múlt három évben nem került sor újabb iskolabezárásra (utoljára négy éve a Ferenczy István Alapiskola esett áldozatul a demográfiai válságnak), de elismeri azt is, hogy egyre nehezebb az iskolák fenntartása, s bizony egyre több a beutazó, aki ilyen vagy olyan okok miatt a városi iskolát részesíti előnyben.

Idegenben utcazenéléssel is többet lehet keresni

Az alapiskolák mellett a város biztosítja a művészeti alapiskola és a Relax Szabadidőközpont működését is. Előbbi mintegy 500 diák látogatja, s ahogy Marian Lacko igazgató mondja, a klasszikus zenei és képzőművészeti nevelés mellett az utóbbi években már a dráma- és a tánctagozat is beépült az iskola profiljába. Gyerekeik egy része hobbiból vagy egyéb tanulmányai kiegészítéseként látogatja az iskolát, de vannak igen tehetséges gyerekek is, akik számos versenyen öregbítk az iskola jó hírét. „Mindig büszkeséggel tölt el, ha egy-egy volt diákunk sikeréről kapok hírt, s ez akkor is nagy öröm, ha a többségük legfeljebb látogatóba tér majd haza” – teszi hozzá Lacko, s el kell ismernünk, egy-egy képzőművészeti vagy színművészeti egyetemet végzett ember nagyon nehezen tudna mit kezdeni a diplomájával a

Botos Béla Bumbi

szeretnék világot látni, s bár a szüleim nemrég vettek emeletes házat az egyik közeli településen, nem nagyon tervezem, hogy hazatérjek. Itt legfeljebb egy-egy temetés vagy születésnap buli várna rám, s ebből se megélni, se a művészetemet gyakorolni nem lehet” – mondja Botos, aki szerint Németországban utcazenéléssel többet lehet keresni, mint a Gömörben mondjuk zeneiskolai tanárként.

Regionális öntudatot az iskolákba

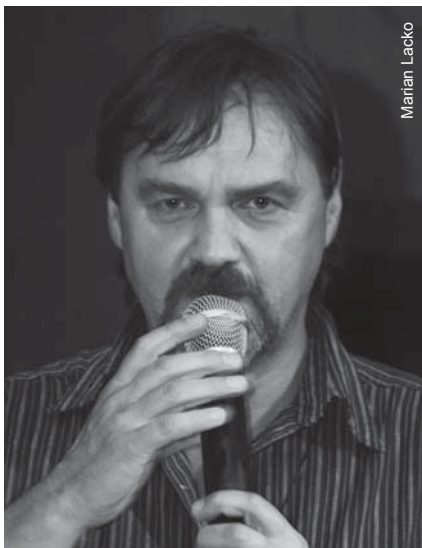
Az utóbbi években a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége Regionális Pedagógiai Központja is egyre nagyobb hangsúlyt fektet a kérdésre, hogyan is lehetne itthon tartani a régió ifjúságát. Talán ez hívta életre „A hely, ahol élünk” nevű projektet is, amely tanterv, alternatív iskolai óra és tankönyv formájában is valóra vált a régió iskoláiban. „A pár évvel ezelőtt elfogadott új iskolai tanterv lehetővé tette, hogy bizonyos óraszámban akár regionális nevelést is oktathassanak a gyerekeknek. Az a szomorú tapasztalatom, hogy a mai gyerekek egy része hamarabb jut el a görög tengerpartra, mintsem megismerné saját legszűkebb környezetét, saját települése értékeit, nevezetességét, s ezért nem is igen van, ami visszahozza őket a messzi távolból. Az a bizonyos regionális öntudat, az egészséges lokálpatriotizmus hiányzik, ami mindig erőt ad a visszatéréshez, de legalábbis az itthon maradtak támogatásához” – összegzi a többéves munkát Ádám Zita, a projekt ötletgazdája, aki - bár úgy tűnik - szelmalomharcot vív, mégsem

adja fel, s próbálja elhinteni a magot a pedagógustársai között. Tavasszal túrra hívta a magyar és történelem szakos kollégákat, hogy megmutassa nekik élőben is e gyönyörű természeti kincs egy részét. Nem sok sikerrel. A gyönyörű természeti tájba oltott szomorú valóság elég lehangoló látványt nyújtott, az út inkább a katasztrófaturizmust idézte, s mi tagadás, a pedagógusok sem igen tülekedtek a túrán való részvételért.

Nem könnyű közösségi létbe hívni

Amíg a szocializmus évei alatt mindenki kötelezően tagja volt a pionírok szervezetének, majd középiskolásként a Szocialista Ifjúsági Szövetségnek, a rendszerváltás után számtalan ifjúsági, de nem kötelező jellegű szervezet alakult. Rimaszombatban a Relax keretein belül működik az alapiskolásokat tömörítő diákszövetség, míg a középiskolások érdekképviseletét az ifjúsági parlament látja el, nem túl sok sikerrel. Szinte mindegyik önkormányzati képviselési ciklus első feladatai közé tartozik az ifjúsági parlament létrehozása, de megfelelő anyagi támogatás híján egy-két hónap múlva a parlament működése legfeljebb papíron hagy maga után nyomot. A mostani ifjúsági parlament koordinálásával a városi művelődési központtal szorosan együttműködő Oxymoron Polgári Társulást bízták meg, s a parlament elnöke, a Kereskedelmi Akadémia diákja, Csűr Dániel nagy lelkesedéssel látott munkához. De rá kellett jönnie, hogy anyagi támogatás és koncepció híján munkája reménytelen, ezért csendben le is mondott a posztjáról. Az Oxymoron PT azért nem mondott le a fiatalok érdekképviseletéről, s pályázati pénzeknek köszönhetően több ifjúsági rendezvényt, koncertet megvalósított, így a művelődési központ egykori bábterme ma GAB-klub néven a fiatalokat szolgálja, sőt, az egykori amfiteátrum területén sikerült snowboard-pályát is kialakítaniuk, amely nagy népszerűségnek örvend.

S itt szóljunk a Relax Szabadidőközpont tevékenységéről is, amely egyre sokrétűbb szabadidős tevékenységet kínál a város és a tágabb régió fiataljainak is. Társasági, sport, kulturális és tánctevékenységek, de Zoo klub, természetvédelmi szakkör, s más környezetvédelmi aktivitások is várják az érdeklődőket. Nagyon népszerűek a néptánc-foglal-

Marian Lacko

Gömörben. Ugyanezt mondja az iskola egyik, tavasszal végzett diákja, Botos Béla Bumbi is, akivel az egyik kiállítás megnyitóján találkoztam, s aki egy több évszázados múltra visszatekintő cigány zenészdinasztia legifjabb tagja. „Jelenleg az egyik itteni szakközépiskola végzős diákja vagyok pincér szakon, de már a beszercebányai konzervatóriumban is tanulok. Ha leérettségizek,

kozások, valamint a sportkörök közül a cselgáncs szakosztály, amely az ország legjobbjai közé tartozik. Ahogy Viliam Vidinský elmondja, bár az új törvény miatt nehéz helyzetbe került a rimaszombati intézmény is, a sok seből vérző város képviselő-testülete maximális támogatásáról biztosította, hisz azok a gyerekek, akik a szabadidőközpontot látogatják, jó helyen vannak, s értelmes elfoglaltságban van részük.

Ha van fanatizmus, van közösség is

A város egyik legsikeresebben működő magyar ifjúsági szervezete a Via Nova Ics rimaszombati alap- és járási szervezete. Cziprusz Zoltán járási elnök érdeklődésére elmondja, hogy a szervezet komoly úrtöltött be a megalakulásakor, ugyanis már évek óta nem volt magyar ifjúsági szervezet a városban. Ma szinte mindenhol ott vannak, a bállok és focitornák szervezésétől a regionális politikáig. A szervezet annak idején a Magyar Közösség Pártja (MKP)

ifjúsági tagozataként jött létre, de mára gyakorlatilag önálló civil szervezetként működik. A járásban mintegy tíz községben van jobban-rosszabbul működő alapszervezete, de ahogy Cziprusz mondja, szinte mindenhol attól függ az alapszervezetek működése, hogy van-e az adott közösségnek fanatikus vezetője, aki egy személyben képes csodákat tenni, s lelkesedésével a többieket is tettekre serkenteni. Mivel a szervezet alapszabálya szerint a felső korhatár 35 év, létrehozták az úgynevezett baráti köröket, ahol már nincs korhatár, így gyakorlatilag ma már bárki csatlakozhat a társuláshoz, akit megszólít a munkájuk. Bállal és humoros esttel kezdték, de ma már tavasszal és ősszel is meg kell rendezniük a „bulikat”, akkora az érdeklődés a rendezvényük iránt, sőt már több gömöri községben is ragadós lett a példa, szeptember közepén például Újbástban rendeztek parasztbált.

A szervezet részt vett a népszámlálási kampányban is, s ahogy Cziprusz büszkén említi, egy település kivéte-

lével minden olyan községben javult a magyarság arányszáma, ahol működik alapszervezetük. Bár még csak szeptember van, már most elkezdtek a beiratkozási kampányt, Cziprusz szerint ugyanis már így is túl vagyunk a 24. órán, s félő, hogy pár év múlva a magyar gyerekek nagyobb része a szlovák alapiskolákat fogja látogatni, s a magyar alapiskolákban csak a roma nemzetiségű gyerekek maradnak. Ez nem azt jelenti, hogy szeretnénk a roma gyerekeket kirekeszteni. Sőt, biztosítani kellene számukra is a képességeiknek és tehetségüknek megfelelő oktatást, s pozitív példaként említi a tavasszal lezajlott országos felvidéki focibajnokságot, ahol a nagyrészt roma fiatalokból álló jéneiek egészen az országos döntőig meneteltek. Ám általános tendencia, hogy sok magyar szülő adja szlovák iskolába a gyermekét, és végül se ők, se a roma gyerekek nem találják meg a számításait – mondja Cziprusz, aki szerint sem az országos, sem a regionális politika nem talált gyógyírt a régió gondjaira. Ez érvényes szerinte a szlovákiai országos magyar képviseletre is, amely mindig csak a nyugati részeket támogatta, s a keleti végek csak az egyes választások alkalmával voltak fontosak a számukra.

Cziprusz szerint nincs olyan regionális politikus, aki a saját egyéni érdekein túl tudna lépni, s ezért mind az országos, mind a megyei, mind a helyi képviseletek mindösszesen egyéni, nem pedig a közösségi érdekek képviseletéről szólnak. Cziprusz hiányolja a fiatalok érdekeit képviselő regionális politikusokat a megyei és a városi képviselő-testületből is, s mintegy ötletként felveti, hogy akár külön kvótát kaphatnának a harminc év alattiak a városi testületben, hisz ők ismerik legjobban a korosztályuk gondjait, problémáit. Kérdésemre, hogy a diplomája megszerzése után hazatér-e majd Kassáról, egyértelmű választ ad: igen, mivel őt megfertőzte a kisebbségi politizálás, s talán az építészeten is valamivel több a lehetőség még, mint más szakágakban. De a hangjában ott bujkál némi bizonytalanság, hisz végül, mi is az, ami miatt érdemes lenne visszajönnie.

Ez a cikk is erre a kérdésre kereste a választ, de bármennyire is szeretne volna, biztató megoldásokat nem igen talált.

Juhász Dósa János

Autonóm módon létezni és alkotni

Somorja, Református templom

Somorját sokan a Csallóköz kapujának, mások végvárának nevezik. Utóbbi jelző a magyarság asszimilációjának kapcsán hangzik el gyakran, míg az első a főváros közelségére utal, amely molyként szippantja magába a környező településeket. Így Somorja kelet felé tényleg valamiféle kaput alkot. A város egykor betöltött szerepéből napjainkra jócskán vesztett, és tipikus kisvárosként, ha úgy tetszik, mezővárosként éli mindennapjait. A közel 13-ezer lakosú település – a város vezetése szerint – nem is igen akar ennél sokkal nagyobbra nőni. Már így is közel ezer bejelentetlen ember jár ide „meghálni”. Az ideális az lenne, ha Somorja lélekszáma nem lépné túl a tizenötezeret, és megmaradna a familiáris, „somorjás” jellege. A beköltözés és az évtizedeken keresztül ontott szívós állampropaganda eredményeként Somorja nemzetiségi összetétele már így is átlépte a rubikont: míg a 2001-es népszámláláskor a magyarok aránya 66 százalék volt a városban, mára a magyar őslakosok és a szlovákok aránya egyensúlyba került. A beköltözés ugyanakkor megtorpant, hiszen gépkocsival Pozsonyba beutazni és visszajutni felér egy kanosszajárással. Nem hiszem, hogy van az országban terheltebb főút, mint a 63-as, amelyen – s ezzel együtt a városon – naponta mintegy 80 000 gépjármű robog végig.

Mint említettük, a város nemzetiségi összetétele rohamosan változik (a magyarság kárára), ugyanakkor – legalábbis a helybeliek, de a kívülállók véleménye szerint is – még mindig

magyar szellemiségű településnek tekinthető. Egyetlen más dél-szlovákiai városban sem találunk például olyan autóbussz-pályaudvart, amelynek információs táblái kétnyelvűek lennének, de olyan városi önkormányzat is csak kevéske maradt, amelyet zömmel magyar képviselők alkotnak. Követendő minta tehát Somorja, vagy a külsín alatt valami mást találunk? Hiszen az érem másik oldalán ott vannak azok a szülők, akik gyermekeik boldogulásának zálogát a szlovák iskolában látják. Mindenél beszédesebb az idei tanévkezdés: a tejfalui kisiskolával együtt negyven magyar elsős kezdte szeptemberben a tanévet, míg a szlovák iskolában négyszer annyian!

Ez utóbbi ténytetően azért tartottam fontosnak leírni, mert ezúttal az ifjúság és az önkormányzat viszonyának témakörét járjuk körbe a riportban. Pontosabban azt, milyen szerepet játszik a helyi önkormányzat abban, hogy az itt élő fiatalok magukénak érezhesék városukat.

Bárdos Gábor polgármester és Sármany Ervin, a városi hivatal vezetője a kérdésre, hogyan kapcsolódnak be a fiatalok például a településfejlesztés tervezésébe, elmondja, hogy ez szervezeti szinten történik. Vagyis az önkormányzat a tervezeteket kiadja véleményeztetésre az egyes szervezeteknek, s azon keresztül – közvetve – a fiatal és középgeneráció is részt vehet a döntéshozásban. Jobban mondva éppen ez a generáció, mert a legtöbb szervezetet a

fiatalok és a középkorúak vezetik. Elmondják, hogy a városban a **Cse-madok** és az iskolák által szervezett nyári táborok nagyban hozzájárulnak ahhoz, hogy a gyerekek az egészséges lokálpatriotizmus kialakulásán túl a magyarságtudat megerősödéséhez is jó útravalót kapjanak. Mindez, mondja a polgármester, annyiban kapcsolódik az önkormányzathoz, hogy a város ezeket a programokat anyagilag támogatja. A Cse-madok éves tevékenységében az egyik ilyen program a Szent István Napok, amelynek része a Magyar Csalládok Napja, amit az önkormányzat a költségvetéséből közvetve finanszíroz. Hasonló a helyzet a Csali néptáncsoporttal, amely a művelődési központ költségvetéséből nyer támogatást, vagy a Híd énekkarral, a tanítók énekkarával is. Utóbbinak ráadásul nagyobb, a város képletes falait túllépő a kisugrázása. Nagyon sok rendezvényt szervez például a **Zalabai Zsigmond Könyvtár**, mind szlovák, mind magyar vonalon, elsősorban az iskolás gyerekeknek, bár a felnőttek részére is vannak olvasói klubok.

Somorja neve elválaszthatatlanul összekapcsolódik a sporttal, amely rengeteg gyereknek nyújt tartalmas időtöltést, közösségi élményt és fizikai-mentális fejlődést. Kiemelkedő eredményeket mutatnak fel a törvívók, kajakozók, birkózók, labdarúgók, kosárlabdázók, a kyokushin-karatézók, és egyre több gyerek teniszezik. Hosszú lenne felsorolni a somorjai fiatalok sikerlistáját. Idén például Jakubík Gáborék előbb Európa-bajnokok, majd világbajnokok lettek korosztályukban. A törvívó ifik is sok nemzetközi sikerrel dicsekedhetnek.

A sport után talán az önkéntes tűzoltók testülete iránt legnagyobb az érdeklődés a fiatalok részéről. Somorján egyébként nagy hagyománya van ennek, hiszen a somorjai önkéntes tűzoltószervezet az elsők között, 140 évvel ezelőtt, 1873-ban alakult meg a Monarchiában. Több családot is említhetnénk, amelyből apa, fiú és unoka, tehát három generáció volt vagy jelenleg is tagja a testületnek.

Csalló, Csali és sok egyéb

Közismert, hogy a városban nagy hagyománya van a néptáncnak. Mind a felnőtt Csalló, mind a gyermekek alkotta Csali néptáncgyűttes Somorja jó

híret terjeszti. **Nagy Myrtilt, a Csali vezetőjét** is arról kérdezem, mennyire érzi a várost a „háta mögött”. Zárójelben megjegyzem, hogy a Csali gyermek néptáncgyüttes a szlovákiai magyar néptáncgyüttesek legutóbbi országos versenyén aranyéremmel nyert.

„Az a jó, hogy az önkormányzat, más önkormányzatokkal ellentétben, tisztában van azzal, milyenek a lehetőségei – mondja Nagy Myrtilt, aki Pozsonyban élve is somorjainak tartja magát –, és bevonja a közösségi munkába azokat az embereket is, akik nem tartoznak közvetlenül az önkormányzathoz, tehát nem városi alkalmazottak. Van egy bizonyos kapcsolati hálójuk, és mi, „kultúracsinalók” szabad kezet kapunk. Ilyen például a Pomlé Fesztivál is, amelynek két fő szervezője Kovács Koppány és szerénységem, természetesen szoros együttműködésben Sármány Ervin hivatalvezetővel. Tulajdonképpen mindhárman fiatalok vagyunk. A fesztivál ötletgazdája egyébként Lelovics Andrea, aki az egykori szüreti ünnepséget, amely eléggé ellaposodott, töltötte meg új tartalommal, köszönhetően egy EU-s pályázati lehetőségnek. Idén immár negyedik alkalommal rendeztük meg a fesztivált, és a kedveltségére jellemző, hogy a látogatók száma idén elérte a három és félezret. A fesztivál természetesen a fiatalokat is megszólítja, hiszen egész nap gyermekprogramok zajlanak, és nagyon sok fiatal család tölti kint az egész napot. A szombati nap például teljes mértékben a gyerekekről szól. A Pomlé tisztása ilyenkor a kézműveseké, van játszóház, a színpadon egymást követik a bábelőadások, a gyermekeknek játszó együttesek műsorai. Az esti műsor természetesen a felnőtteké. Személy szerint a Pomlé Fesztivált azért is fontosnak tartom, mert ilyenkor nagyon sok szlovák ember is kijön, és jó alkalom ez arra, hogy az emberek megismerkedjenek egymással. Hogy kicsit más legyen az ő viszonyuk is a városhoz, hogy megismerjék a helyi értékeket. Eleinte ugyan voltak felhangok, hogy miért megy minden magyarul (holott ez nem egészen így van, hiszen ügyelünk rá, hogy legyenek szlovák fellépők is, és az egész kommunikáció két nyelven történik), egyre kevesebb ilyen visszhanggal találkozunk. Az itteni szlovákok egyre inkább megszokják, hogy magyar környezetben laknak.”

Nagy Myrtilt 2008 óta kötötte össze életét a somorjai gyermekcsoport-

tal. Az együttes idén 35 éves, amit novemberben kétnapos fesztivállal fognak megünnepelni. Jelenleg közel száz gyermek alkotja a csoportot: a kis Csaliba több mint ötvenen, a nagy Csaliba negyvenen járnak, s ezen felül van egy gyermekzenekaruk is. Ilyen létszámmal egyetlen felvidéki néptáncgyüttes sem dicsekedhet.

„Mindez természetesen annak is köszönhető, hogy a város támogat bennünket, a Csemadok helyi szervezetén keresztül. Mióta itt vagyok, pályázunk is. Idén például a kormányhivaltól sikerült szép támogatást szereznünk. Amire nagyon büszke vagyok: a csoportnak legalább öt százalékát olyanok magyar gyerekek alkotják, akik szlovák iskolába járnak. Olyanok, akiket a szülők ugyan szlovák iskolába járatnak, de fontosnak tartják a magyarságukat, az élő kapcsolatot a magyar kultúrával. Hogy meddig lehet ezt bírni szuflával? Bármilyen szép, ez nagyon megterhelő munka. – mondja Nagy Myrtilt. – Hiszen nemcsak a próbák, hanem a fellépések szervezése, a kosztümök beszerzése is a mi dolgunk. Szerencsére nagyon megbecsülik a munkánkat. Mind a város, mind a szülők.”

Hogy azért a városi önkormányzat címe kritikát is mondjon, a néptánc csoport vezetője szerint kissé összehangoltabban kellene tervezni a dolgokat. Például nagyon sok rendezvény van a nyár folyamán, és idén például a Pomlé Fesztivállal egy időben kellett volna fellépniük Gryllus Vilmoséknak. Vagy a fesztivál szomszédságában tartott valamiféle reppelő éjszaka nagyon zavaró volt.

A néptánc tehát Somorján nemcsak hagyományörző divat, hanem közösségmegtartó erő is. Különösen, ha figyelembe vesszük, hogy immár a második generáció ropja a táncot, és megbecsülni sem lehet, hány somorjai (és környékbeli) táncos kapcsolódott be három és fél évtized alatt ebbe az értékes tevékenységbe.

A fiatal családok napja

Kovács Koppányt határon belül és határon túl minden könnyűzene kedvelő fiatal a Rómeó Vérzik zenekar frontembereként ismeri. Ugyanakkor a Csemadok somorjai szervezetének alelnöke is.

„Országos szinten is, nálunk is dilem-

ma a Csemadokban a szervezet fiatalítása, a fiatalok megnyerése, bevonása a közösségi programokba – mondja. – S ami a legnehezebb: magyar ifjúsági közösséget építeni. Politikai, önkormányzati szinten is próbálnak beszélni róla, de évtizedek óta, amióta kultúrával foglalkozom, nem látok igazán előrelépést. Ennek helyi szinten kell elindulnia. Lehet, hogy magával a logóval van a baj, amely a múlt rendszert sugallja a fiatalok számára. Ezt próbáljuk kiküszöbölni a rendezvényeinkkel, kezdve például március 15-e megünneplésével, amikor a műsort igyekszünk a gimnázium és az alapiskolák diákjaira építeni. Idén például huszárcsákó-készítő versenyt találtunk ki a gyerekeknek. Ebbe bekapcsolódott a somorjai és a tejfalui alapiskola is. Körülbelül száz huszárcsákót készítettek a gyerekek, amelyeket kiállítottunk a kultúrház aulájában. Idén a fiataloktól jött igény alapján megszerveztük az Ismerős arcok című koncertet, amelyen kamaszoktól a negyvenes korosztályig legalább háromszázan voltak. Sikertörténet volt a városban a Szent István Napok egyhetes rendezvénye, amelynek része volt a fiatal somorjai magyar családok napja. Ez arról szólt, hogy megszólítottuk a helyi fiatal családokat, és a honismereti házban gulyást főztünk, lepényt sütöttünk kemencében, a gyerekeknek kézműves foglalkozások voltak, miközben a felnőttek beszélgettek egymással. **A lényeg tehát, hogy legyen fülünk az ötletekre, felvetésekre, és csináljuk meg őket. Ha alulról kezd építkezni valami, annak biztosan nagyobb sikere lesz, mint ha felülről diktálnák. Ezt az igényt „föntről” talán nem is látják, s nem tudják, mi érdeklí a fiatalokat.**

Idén a Szent István Napok keretén belül először szerveztünk egyhetes csemadokos napközi tábor, amelyen harmincöt nyolc-tizenöt éves gyerek vett részt. A tábor fő feladatául a lo-kálpatriotizmust tüztük ki. A gyerekek megismerkedhettek olyan dolgokkal, amiket talán a szüleik sem ismernek; voltunk velük a városháza egykori bőrtőnében, a református templom kriptájában. Megismerhették a magyar történelem Somorjához kapcsolódó részét, amiből az iskolában keveset, vagy szinte semmit nem kapnak, de megnézheték például az alagútrendszer egy részét is, amely régen Bacsfaig húzódott. **Meséltünk nekik Zsigmond királyról,**

aki városi jogot adott Somorjának. (Itt jegyzem meg, hogy nagy a felelőssége a város vezetésének: vissza kell hoznunk a régi utcaneveket, történelmi kötődéseket a köztudatba, hogy a gyerekek tudjanak kötődni a közvetlen környezetükhöz, az utcanévhez személyt tudjanak párosítani.) Jövőre bővíteni szeretnénk a táborot, mert nagy az érdeklődés, s akár több turnust is megpróbálunk szervezni. Sőt, szeretnénk egy éjszakát is kint tölteni a gyerekekkel a szabadban, táborútnél, dalolással. Két éve kezdtük el szervezni a magyar családok napját. Ennek lényege, hogy közelebb hozzuk a családokat egymáshoz. Ha kialakul egy valódi közösség, abból bármi lehet. Ne feledjük, hogy a betelepülők részéről nagy asszimilációs nyomás nehezedik erre a városra. Védekezni kell, és kétszer akkora munkát kell belefektetnünk a közösségépítésbe, mint másutt.”

Közösség a közösségben

Somorján a közösségépítés más szempontjai érvényesülnek a református egyházban. **György András**, a somorjai református gyülekezet lelkésze közismerten a város egyik szellemi kovászát jelenti, aki rengeteg energiát fordított és fordít az ifjúságra. Amikor találkoztunk, éppen az új somorjai tér- és utcanevek javaslatával foglalkozott. „A református egyházközség Somorján afféle közösség a közösségben – mondja. – Ennek minden városban érvényesülnie kellene, mert egészséges dolog. **Az ember ugyanis nem mindig tud azonosulni a nagyközösség elveivel és céljaival, ezért megpróbál létrehozni egy olyan látást, szempontrendszert, ami a szerkezeti és szervezeti közösségen belül kell, hogy kifejtse jótékony hatását.** Megpróbálja a lehető legtöbb energiát arra összpontosítani, hogy kisebb sejtek jöjjenek létre. Gondolok itt akár a közös focizásokra a konfirmadusokkal és a szüleikkel, táborok vagy művésztelepek szervezésére, a templomkerti napokra, fesztivál jellegű előadásokra, pódiumbeszélgetésekre és így tovább. Valamennyinek az a mögöttes célja, hogy egyre több és egyre aktívabb közösség – és nem feltétlenül a gyülekezeten belül – jöjjön létre a közéletben. Ez kissé másolása a múlt század húszas-harmincas évekbeli polgári fellángolásának, amikor hatalmas eredményeket tudtak elérni. Hangsúlyozásra méltó, hogy akkoriban az egyház és a

közigazgatás kiválóan együttműködött. Akkoriban a közigazgatás is azt szorgalmazta, hogy ezek önállóan, mindenféle függőség nélkül, autonóm módon létezzenek. Ezzel szemben, ha valaki napjainkban építkezni akar – közösségi építkezésre gondolok –, messzemenően rá van utalva, hogy legalább az induláskor valamilyen pályázati vagy közösségi forrásból kérjen. Erre a város lehetőséget is nyújt. Csak az a gond, hogy hiányzik a tervezés, ami ezeket saját lábra állítaná.

Somorja specifikus helyzetben van: ebben a városban félelmetesen nagy a magasan művelt emberek aránya. Ennek a közegnek a mobilizálása, azt lehet mondani, elmozdult a holtpontról. Tehát egyrészt megjelenik a vérfrissítés politikai vonalon (tanácsadói testületekben, bizottságokban stb.) és megjelenik egyfajta ösztönző erő. Példa: a kultúrházat bárki ingyen megkaphatja, és rengeteg olyan akció valósul meg, amelyeknél a város csak reprezentál. Talán nem túlzok, ha azt állítom, hogy a város rendezvényeihez az inspirációt az általunk indított **Templomkerti Napok** adták, amit az idén már nyolcadik éve tartottunk meg.”

A református lelkész elmondja, hogy ők most már inkább a felnőtt értelmiségi réteget (s rajtuk keresztül természetesen a gyerekeket) igyekeznek közösséggé, alkotó közeggé formálni. A Templomkerti Napok is ebbe az irányba halad, beleértve az előadásokat, koncerteket. Nem fesztiválhangulatú családi napokat szerveznek, sokkal inkább építkező jellegű rendezvényeket és találkozókat. „Ez a sejt most már konkrétan formálódik, és leválik a közösségi keretről, számunkra jelent közösségi forrást. Ezt kell hozzáadnunk a meglévő közösségi élethez, hogy az is nagyobb fordulatszámra tudjon létezni. Gondolok itt a pedagógusok továbbképzésére, a lokálpatrióta motívumok felerősítésére, és például arra a szándékra, amely a fiatalokban most már nagyon felerősödött: hogy önálló, saját klubot hozzanak létre. Ennek komoly lehetőségei vannak. Néhány fiatal a városi mozit célozta meg, s készül a látványterv, hogyan nézne ki egy önálló ifjúsági klub. Kétségtelen, hogy például a sport sikerei a városnak közéleti rangot jelentenek. Ha azt mondjuk, hogy törvívás, akkor mindenkinek Somorja jut az eszébe. Ez ugyan virtuális érték, de tekintélyt jelent. A somorjai identitásnak azonban

vannak komoly történelmi gyökerei. A még élő, tősgyökeres somorjaiak érzik, tudják, hogyan alakult ki ez az identitás, s ebből adódik, hogy az ide költöző emberek, akár tudatosítják, akár nem, képviselik a várost. Ezt a virtuális rangot emelik.”

A közösségépítés és az ifjúság nevelésének fényes példaként említsük meg, hogy György Andrásnak (amellett, hogy nem unatkozik, hiszen gyülekezeti házat, amfiteátrumot kezd építeni és felújítani a templomot) sikerült azt is elérnie, hogy az idei tanévtől már a szlovák nyelvű alapiskolában is tartanak református hitoktatást. „Ez pontosan azért lehetséges – mondja –, mert ez Somorja, máshol ezt nem lehetne megcsinálni. Még Komáromban sem. Van valami olyan rang ebben a városban, és ez az együttélés minőségét is mutatja, hogy ez járható út. Ez pozitívan minősíti a szlovák alapiskola vezetőségét és a város hozzáállását is.” György András hozzáteszi, hogy a „nyaraltassunk sok gyereket” gyakorlat helyett napjainkban már inkább családi táborokat szerveznek, ahol a szülő és a gyermek közös élményben részesül. **Így a szülő is közösségi élményt kap a gyermekével együtt.** Hiszen a mai világban, a jelenlegi munkaviszonyok között sokszor komoly akadályai vannak, hogy a szülő huzamosabb ideig együtt legyen a gyermekével. A családi tábor ezt kínálja.

Partnerség a civilekkel

Egy város mindennapi élete természetesen rengeteg mozaikkockából áll össze. Somorja esetében csak néhány kockát tudunk felmutatni. Hogy aztán az önkormányzatnak, a regionális vagy helyi politikának mi a szerepe, irányítasa-e vagy összehangolja esetleg csak „megtűrje” a kisközösségek, ezen belül a fiatalok aktív részvételét településük fejlesztésében, otthontudatuk, identitásuk kialakulásában, vitatható. Többet ér-e az „alulról jövő” spontán építkezés, vagy az a jó, ha „felülről mondják meg” a hogyan és a mikéntet? A lényeg talán a végeredmény és a lehetőségek kiaknázása. Ebben, bár néhányan hiányolják az aktívabb szerepvállalást, a somorjai önkormányzat partnere a civileknek és a fiataloknak, és megad minden tőle telhető támogatást.

Támogatás és kezdeményezés

Copus Konvent

„A fiatalokat nem érdeklik a közügyek” - legyintenek sok esetben az önkormányzati szereplők, miközben bizonygatják, mekkora szükség lenne az ifjúság segítségére. „A képviselők nem bánják, mi van velünk, csak a saját dolgaikkal vannak elfoglalva” - panaszkodnak a fiatalok, ha valaminek a hiányát érzékelik a lakhelyükön. Ismerősek ezek a megállapítások, noha tapasztalataim szerint manapság kevés településen jutnak el odáig a helyi vezetők, hogy

megszólítsák az ifjúságot, valamint sok fiatal, azon túl, hogy baráti körben megfogalmazza a véleményét a helyi közügyekkel kapcsolatban, ritkán megy kritikájával az önkormányzat elé. Nincs könnyű helyzetben a bodrogközi és az Ung-vidéki régió. A gazdasági nehézségek rányomják a bélyeget mind az önkormányzatok tevékenységére, mind az ifjúság kezdeményezéseire. Míg az előbbieket, ha problémákkal küszködve is, de működnek, a fiatalok jelentős része elhagyja szülőföldjét, különösen igaz ez az értelmiségi ifjakra. Lehet-e ebben a helyzetben ifjúságpolitikát „csinálni”, és ha lehet, hogyan?

Lendületben a nagykaposi ifjúságpolitika

Nagykapos városának a 2007–2013-as időszakra kidolgozott szociális és gazdasági fejlesztési programja egy másfél éves munkafolyamat eredményeként jött létre. E szerteágazó fejlesztési terv kidolgozásában harminchárom személy vett részt a településről, akik között megtalálhatóak a városháza alkalmazottai, az egyházak képviselői, a civil szervezetek és egyéb intézmények tagjai is. A feltérképezés során három célcsoportra osztották a város lakosságát, amelyen belül meghatározták azok körét, akikkel elsődlegesen foglalkozni kell. Így létrejött a nyugdíjasok, a gyerekek és fiatal családok, illetve a halmozottan hátrányos helyzetűek csoportja. Nagy Zsuzsanna, a nagykaposi városi hivatal ifjúságpolitikáért felelős fiatal projektmenedzsere kifejtette, hogy különböző pályázati forrásokból számos olyan tevékenységet végeznek a városban, ami a fiatalok aktivitását hivatott növelni, valamint az itthonmaradást, a lakhelyen való érvényesülést ösztönzi. Ezek jegyében kommunikációs tréningeket, nemzetközi ifjúsági csereprogramokat, kultúrával és környezetvédelemmel kapcsolatos rendezvényeket és nemzetközi diák-önkormányzati konferenciákat is lebonyolítottak már. Elmondta azt is, hogy az ifjúsági projektek hangsúlyos célja a fiatalok kezdeményezőkézségének, illetve vállalkozókészségének fejlesztése. Véleménye szerint kevés olyan fiatal van, aki képes és hajlandó önállóan kez-

deményezni, kevesen teszik meg azt, hogy kiállnak valami mellett és dolgoznak is érte, saját döntéseket hozva, amelyekért vállalják is a felelősséget. A projektek erre tanítják meg a résztvevőket. Tapasztalatai szerint, aki vett már részt projekt munkában, végzett szervezői tevékenységet, a későbbiekben könnyebben feltalálja magát a munkahelyén is, illetve a vállalkozási hajlam is jóval erősebb a közösségi munkában szerepet vállaló fiatalokban.

A helyi döntéshozatallal állandó a kapcsolat

Az Ung-vidék központjában a párbeszédet a helyi fiatalság és a városi önkormányzat között a diákparlament segíti leginkább. A Városi Szabadidőközpont mellett működő ifjúsági testület hatodik éve működik, tagjai rendszeresen találkoznak. A munkában résztvevő fiatalok közé többnyire helyi középis-

kolások tartoznak, de végzős alapiskolások is csatlakoztak már. Üléseiken megosztják egymással véleményüket, elképzeléseiket a helyi közösséget érintő ügyekben, javaslatokat alkotnak a városi infrastruktúra fejlesztésére, valamint saját projektjeiket koordinálják. Időnként a városi önkormányzati testület tagjai is részt vesznek a tanácskozásaikon. A nagykaposi diákparlament és a városi önkormányzat kapcsolattartásának legfelsőbb fóruma a Copus Konvent nevű rendezvény. Ezt idáig öt alkalommal szervezték meg. Az esemény legfőbb célja, hogy a város képviselői építő jellegű, kétoldalú kapcsolatot létesíthessenek a helyi ifjúsággal, azzal a szándékkal, hogy előmozdítsák a fiatalok közigazgatásban való részvételét, illetve, hogy az ifjúság tolmácsolhassa problémáit, igényeit, szándékait.

Filip Kincső, a diákparlament tagja elmondta, hogy a város magyar és szlo-

Ülésezik a nagykaposi diákparlament

vák nemzetiségű fiataljai egyaránt részt vesznek a testület munkájában. Üléseiken a kommunikáció néha magyarul, néha szlovákul, de az is megesik, hogy közös megegyezéssel angolul folyik. Jelenleg egy jótékonyági bál megszervezése a cél, amelynek bevételeiből rászoruló gyerekeket szeretnének támogatni. A testület tagjai európai uniós pályázatok által diákcsera-programokat is megvalósítanak, számos nemzetiség bevonásával. Az ilyen rendezvények mindig egy meghatározott témát állítanak a középpontba. Foglalkoztak már a szociális igazságtalansággal, multikulturalitással, a jövőben a családon belüli erőszak problematikáját szeretnék feltárni. A cseraprogramok megvalósításának alapfeltétele, hogy nemzetközi legyen, így a többféle náción bevonása által szélesebb körben megvitatgítható egy adott témakör. A projektek eredményeit rendszerint bemutatják a Copus Konvent előadásain is.

Legutóbb az elvándorlás okait vitatták meg

A legutóbbi Copus Konventen kiemelt jelentőséget tulajdonítottak az elvándorlás témakörének. A térséget nagyban sújtó probléma vizsgálatára a konferencia előtt a szervezők felmérést készítettek, melynek eredményeit prezentációval szemléltették a találkozón. Az ifjak az esemény során rögtönzött színdarabbal, kollázssal, különböző csoportjátékokkal járultak hozzá az emigráció okainak jobb megértéséhez, bemutatásához. A felmérés és a találkozón elhangzott vélemények összesítése után született eredmény szerint a térségből való elvándorlás főbb okai közé tartozik a kevés munkalehetőség, a magas árak, a közeli felsőoktatási intézmények hiánya, valamint a szabadidő eltöltésére alkalmas programok, helyszínek szegényes mivolta. Sok fiatal elégedetlenségét fejezte ki, hogy a városban, de még a közelben sincs működő uszoda, valamint a nők számára különösen kevés a sportolási lehetőség.

Kölcsönös a segítség

A nagykaposi fiatalok gyakran megkeresik a városi hivatal alkalmazottait különféle ötletekkel. A tapasztalatok azt mutatják, hogy az önkormányzat nyitott az új elképzelésekre és igyekszik támogatást nyújtani azok megvalósításához. Nem abból áll a segítség,

hogy az ifjúság kitalál valamit, amit az önkormányzat megvalósít, vagy ha nem, akkor meghíúsul a terv. Az ötlethozók dolgozniuk kell a megvalósítás utolsó fázisáig, a város pedig lehetőségeihez mérten biztosítja a feltételeket, valamint a háttértámogatást. Ilyen konkrét, jelenleg is folyamatban lévő kezdeményezések közé tartozik a kerékpár- és salakmotorpálya, illetve egy szabadtéri tornapálya megépítése a város területén.

Az önkéntességre is számos példa adódik Nagykaposon. A városi rendezvények lebonyolításában rendszeresen szerepet vállalnak a helyi önkéntes munkások. A város által 2010-ben alapított Év Önkéntese Nagykaposon díjat idén is kiosztották. A példaértékű önkéntes ifjúsági kezdeményezések közé tartoznak a nagykaposi szabadtéri színpad körül idén nyáron elvégzett munkálatok. A diákszervezet körül tevékenykedő fiatalok önként vállalták, hogy lefestik az amfiteátrum padjait, kerítését. A fiatalok nemcsak a munkához szükséges erőforrásokat, hanem a festéket és az egyéb kellékeket is maguk biztosították, nevezetesen az európai uniós forrásból támogatott, közösségi munkát ösztönző pályázat útján.

Anyagi gondok Királyhelmeceen

Óriási összeget kell kifizetnie Királyhelmeceen, ami nemcsak a figyelmet vonja el a többi problémáról, hanem az esetleges kezdeményezéseknek is korán gátat szab. A Bodroghöz központi települése 1,3 millió euróval tartozik egy vállalkozásnak. A hatalmas összeget egy kassai kft. követeli Királyhelmeceen az okért a munkálatokért, melyeket állítólag a 90-es években végeztek el a város területén a magyar alapiskola tornatermének építése során.

A városvezetés szerint a követelés alaptalan, a munkálatokat át sem vették az akkori városvezetés részéről. A sokáig tartó jogi huzavona után a tóketerebesi járási bíróság 2007-ben hozta meg az elsőfokú ítéletét, mely szerint ki kellett fizetni a tartozás összegét, ami a késedelmi kamatokkal és a perköltséggel együtt akkor közel 840 000 eurót tett ki. Királyhelmeceen vezetősége fellebbezett a döntés ellen, de hiába. Noha a városvezetés szerint jogtalan a követelés, beadványukat a Legfelsőbb Bíróság után az Alkotmánybíróság is elutasította, így megeshet, hogy Strasbourghoz fordulnak. Nemrégiben az önkormányzat 400 ezer eurós hitelt vett fel, hogy törleszthesse a már 1,3 millió euróra rúgó tartozásnak egy részét.

Ilyen állapotok közepette nehéz bármilyen kezdeményezést támogatni, hiszen az általános kötelezettségeknek is nehéz eleget tenni, közölte Kalapos Árpád, Királyhelmeceen alpolgármestere. Mint elmondta, lehetőségeikhez mérten igyekeznek ifjúságot megszólító rendezvényeket is szervezni. Ezek általában ismeretterjesztő céllal valósulnak meg, és főleg az általános iskolásoknak szólnak. A középiskolásokkal a városban működő cserkészeken keresztül vannak összeköttetésben. A főiskolás korosztállal csak addig létezett kapcsolat, míg a városban felsőoktatási intézmény kihelyezett kara működött. Akkoriban voltak elképzelések diáktanács létrehozására, de a Corvinus, majd a Selye részlegeinek megszűnésével már egyetemisták sem tartózkodnak állandó jelleggel a városban, így elakadtak az ez irányú kezdeményezések.

Nyitott a városi hivatal

Az alpolgármester véleménye szerint a királyhelmeceen városi hivatal nyitott a fi-

atalok irányába, viszont a hatékonyabb kommunikáció érdekében önszerveződésre lenne szükség. Meglátása szerint nincs meg a kellő kezdeményező-készség az ifjúság részéről. Akik részt vennének a közösségi életben, tanulóyaikból kifolyólag vagy munkahelyük miatt nem tartózkodnak a városban. A városvezetés tervei között szerepel, hogy beindítanak egy modern ifjúsági klubot, melyet a fiatalok rendelkezésére bocsátanának, és a város állná a rezsiköltségeket. A célnak megfelelő ingatlan már a város tulajdonát képezi, de nincs pénz az épület felújítására. Kalapos Árpád tájékoztatása szerint a város elsőrangú prioritása a munkahelyteremtés, ami egyben a legnehezebb feladat is. A királyhelmeceiek régi álma, hogy ipari park létesül a város határában. Mint megtudtuk, amennyiben sikerülne legalább három olyan céget találni, amelyik letelepedne az említett területen, beindulhatna a projekt, ugyanis ez a kormányzati támogatás feltétele. Eddig viszont nincs kilátásban komoly gazdasági partner erre a célra. A megkeresett cégek leggyakrabban a közúti infrastruktúra hiányaira hivatkozva utasítják el a felkérést.

A fiatalok részéről Gáspár Sándort sikerült megszólítani. A kilencedikes fiatal a királyhelmecei magyar alapiskola diákönkormányzatának létrehozója és vezetője, a Királyhelmecei NÉZzetek című lap ifi rovatának szerkesztője és a helyi cserkészlet tagja is egyben. Véleménye szerint sokat kellene javítani a városvezetés és az ifjúság kapcsolatán, viszont

ehhez mindkét fél részéről nagyobb elszántságra és aktivitásra lenne szükség. A tizennégy éves fiatal legutóbb akkor került huzamosabb ideig kapcsolatba a városi hivattal, amikor megvalósította egy ötletét: tehetségkutató versenyt szervezett a településen működő alapiskolák diákjai számára. Elmondása szerint a városi intézmények mindenben segítették az első királyhelmecei Ki mit tud? létrejöttét.

A Via Nova a régióban

A Via Nova Ifjúsági Csoport 2010 óta fejt ki tevékenységet a Bodroghözben és az Ung-vidéken. Az országos ifjúsági szervezetnek jelenleg tizenkét településen működik alapszervezete az említett tájegységeken belül. A régióbeli tagok közül hárman lettek önkormányzati képviselők a legutóbbi helyhatósági választáson. A számos megemlékezés, filmvetítés, ismeretterjesztő előadás mellett csapatépítő és szórakoztató rendezvények, túrák, kirándulások, sportversenyek, koncertek, irodalmi estek, valamint jótékonyági akciók is szerepelnek a keleti „vianovások” megvalósult, nemzeti öntudatot erősítő és közösségépítő eseményeinek listáján. A szervezet egész Felvidékre kiterjedő névmagyarosító kampánya Királyhelmeceiről indult el 2012-ben. Az önálló rendezvények mellett a Via Nova tagjai gyakran besegítenek a lakhelyükhöz kötődő legkülönfélébb kezdeményezésekbe, rendszerint együttműködve az adott település további szervezeteivel, oktatási intézményei-

vel, valamint az önkormányzattal is.

Végezetül

Noha a körutamon több pozitív példával is találkoztam, összességében az a tapasztalatom, hogy amennyire ritka manapság a lelkes, közösségi szerepvállalás iránt érdeklődő, kezdeményező fiatal, olyannyira kevés az olyan önkormányzati szereplő, aki komolyan feladatának tekintené az utánpótlás bevonását a munkába. Meglátásom szerint ahol nincsenek alulról jövő kezdeményezések, az önkormányzatnak ott is törekednie kell arra, hogy megismerje az ifjúság nézeteit, akár bizonyos időközönként megszervezett fórumok megrendezése által. Véleménye mindenkinek van, még az érdektelen fiataloknak is. Manapság viszont jellemző, hogy a települések vezetői nem kitartóak az utánpótlással való párbeszéd kialakításában vagy annak fenntartásában. Ahol működhetne ifjúságpolitika, de mégsem tud, a probléma forrása általában az, hogy nem hatékony a kommunikáció az idősebb és a fiatalabb korosztály között. Hangsúlyosak manapság a gazdasági akadályok is, térségünk esetében különösen, de ahol semmiféle együttműködés nincs a fiatalokkal, annak hiánya nem fogható rá csak a pénzhiányra. Ahogy a fenti példák is igazolják, több esetben kevés pénzből, valamint külső források felhasználásával is lehetséges alkotni a köz érdekében, csak legyen, aki hajlandó rá.

Varga Tibor

Bodroghközi és Ung-vidéki vianovások a magyar hősök emléknapiján

www.suli.sk

SULI
.SK
Az oktatási
PORTÁL

CSATLAKOZZON!
csupán pár lépés a regisztráció

Tisztelt Iskolavezető, Fenntartó!

Hiszünk abban, hogy a közösség leghatékonyabban a közösen átélt tevékenységeken keresztül fejleszhető. Iskolai internetes rendszerünk feladata, hogy az iskolák, tanárok, szülők, gyermekek együttműködve olyan légkört teremthessenek, olyan közösséget alkothassanak, amely elősegíti mindannyiunk harmonikus fejlődését, szocializációját. A kommunikációhiány, a nemtörődömség ebben a mai társadalomban mély űrt hoz létre, amely azonban nem áthidalhatatlan szakadék, csak egy lépést kell tenni egymás felé. A SULI.SK azért jött létre, hogy ezt a lehetőséget megadja, sőt lehetőséget adjon más információk publikálására, terjesztésére és fogadására.

Iskolák bemutatkozása | Galériák | Hírek | Dokumentumok közzététele | Egyszerű kezelhetőség

A cél az, hogy az iskolák és a szervezetek kinyíljanak egymás előtt, ne falak, hanem olyan csatornák legyenek közöttünk, amelyek összekötik az iskolákat egymással és a szülőkkel.

Regisztrálja iskoláját most!

ÓVODA	ALAPISKOLA
KÖZÉPISKOLA	EGYETEM
PARTNEREK	SULI

Tisztelt olvasó!

Örömmel és tisztelettel ajánljuk figyelmébe honlapunkat.

Örömmel, mert minden alkotó embernek jól esik, ha munkája iránt érdeklődnek, s tisztelettel, mert úgy véljük, aki az önkormányzás iránt érdeklődik, elkötelezett híve a közéletnek és a demokráciának, amelyek olyan elvek, amelyekre Európa is épül. Ezt nem mi mondjuk, az Európa Tanács hangoztatja, ahogy azt is, hogy

„a helyi önkormányzatok minden demokratikus rendszer alapintézményét képezik”,

magyarázatként pedig még hozzáteszi: **„az állampolgárok közügyekben való részvételének joga egyike az Európa Tanács valamennyi tagállama által elfogadott demokratikus elvnek”,** és leszögezi, hogy **„e jog legközvetlenebbül a helyi szinten gyakorolható”.** (A Helyi Önkormányzatok Európai Chartája – Preambulum)

Hasznos időtöltést kívánunk mindenkinek honlapunkon!

Öry Péter, a Pro Civis Polgári Társulás elnöke

Szótár
Hírek
Dokumentumok
Rendeletek
Törvények
Jogi segítség
Címjegyzék
Minták
Állásfoglalások

